

א) שאלה אם מותר לאכול הקיימא"ק של עכו"ם: תשובה זה הקאיימא"ק הוא שעושין מן החלב שקורין בלשון איטליא קאו"י די לאטי וכפי אשר הוגד שנותנין החלב בלילה תחת אויר הרקיע ועולה כמין זיעה למעלה ומלקטין אותה מע"ג החלב ואח"כ מקישינ בחלב ונקפאת החמאה ואחר מקפיאה ועושה הגבינה עוד ע"י בישול מוציאים מן הנסיובי הכאריש"ה שקורין ריקוט"ה ושאר מי חלב יועיל לתרופה: ונראה זה עם מ"ש שבכל הדברים המורכבים יש ד' יסודות וע"י הקימקא"ה השיגו בני אדם להפריד ביניהם נמצא שהגבינה עם הקאריש"א הוא יסוד העפריי והמים יסוד המים והחמאה יסוד האויר וזה הקיימא"ק כנגד יסוד האש שעולה למעלה מכולם ואם אחז"ל (ע"ז ל"ה): שחלב טמא אינו נקפא לא אמרו שאינו מעלה זיעה למעלה שזה אינו נקרא הקפאה אלא עליית האדים האוירים והאשיים מעצמם ולפי זה היה מקום להסתפק בו.

אם לא שנאמר שמטעם שחלב טמא אינו נקפא להפריד היסודות הכבדים זה מזה ג"כ אינו מפריד האשיי והאוירי משאר יסודות א"כ איפה במקום שנהגו בו היתר אין לי כח לאסור. אבל הבא לישאל אפשר שלא הייתי מתיר לו כי אין להקל באיסורין בלא ראייה ברורה: אמר המני"ח ראיתי למוהריק"ש ז"ל שכתב ז"ל הקשט"ה שנקראת בלעז קיימאק של גוים אסורה ובפרט כשהיא לחה שהחלב נראה לעין בתוכה ומרבתי ז"ל קבלתי לאיסור לפי שאי אפשר ליזהר שתהיה יבשה עכ"ל.

והנראה שיש לצדר להקל כי גם בחמאה יש צחצוחי חלב וכ"ע אכלי לה בלא בישול והנה הטעם מבואר דכיון שהעכו"ם רוצה להקפא החלב למה יערב חלב טמא בכדי כיון שאינו עומד ונקפא. ורבתי ורבני ע"ק ירושלם ת"ו הם מחמירין בקיימאק כמו בריקוט"א ולא היו נוהגים היתר אלא דוקא בחמאה והשאר היו אוסרין והיו מענישינ בדין את המקיל בין בקיימא"ק בין בריקוט"א ומכריזין בב"ה והמבין יבין טעמייהו דהמחמירין ודברי המקילין עיין בהרא"ם ז"ל ח"ב סי' כ"ו שכתב שהר"ף ז"ל לא התיר אלא בחמאה שהיא נקפית כמו הגבינה אבל במקפא זו שאינה קפיאה גמורה מאן לימא לן שהתירה עכ"ל ע"ש ואפילו למקילי' בקאיימ"ק ראיתי מחמירים בריקוטאה.

ואופן עשיית הקיימאק אני שמעתי בזה האופן דהיינו שמרתיחין החלב על האור ולוקחים הקפיאה שעולה על פני החלב ומשימים אותו בקערה וחוזרים ומניחים אותו עד שירתח ויעשה הקפיאה ושמין אותה בקערה וכעז"ה עד שנתמלאת ומניחין אותה לילה א' תחת אויר הרקיע ומוכרין אותה למחר בשוק והריקוט"א היא ממה שנשאר אחר שעושים הגבינה שנקרא נסיובי דחלבא מרתיחין אותו מעט עד שנקפא אבל לא ביובש אלא נשאר לח עד שכמעט נראה כמו החמאה אלא שאינה מקושרת יפה כחמאה ופה ליורנו נתברר לי מפי מגידי אמת שהריקוטה מקפיאין אותה ע"י עור הקיבה וכיוצא ולכן אין להקל בה כלל ודלא כהרב פר"ח שמתירה: (ב) שאלה העוקר נר חנוכה ממקומה אי הוי כמו שכבתה: תשובה אפשר דלא יצא נמי ידי חובתו דהרואה אומר לצרכו הוא דאדלקה מתחילה וא"ת לאחר שעבר זמנה דמותר להשתמש לאורה ג"כ יאמר לצרכו הדליקה מתחילה ליתא דלאחר זמנה אין שם חשש רואין.

ולפי זה אם עבר ונשתמש לאורה בתוך זמנה י"ל כן: ג) שאלת עוד אם הדליק נר ראשון ולא ברך אם יש לו לברך על השאר ואם כבתה הראשונה מהו. תשובה אפשר שכל זמן שעוסק בהידור מצוה יש לו לברך.

שמעתי שיותר טוב לברך להדליק נר חנוכה ולא של עפ"י הסוד נח"ל (עי' באה"ט סי' תרע"ו ס"ק ה' ותוס' פסחים ז: ד"ה בעידנא ורא"ש ור"ן ספ"ג דסוכה ומג"א סי' תרנ"א ס"ק י"א): ד) שאלה בחור שבא מח"ל ללמוד תורה בא"י. ויש לו שם בתים מבעיא אם יש לו לעשות שני י"ט ש"ג.

תשובה אפשר דעליו נאמר אין בית אלא אשה דהול"ל בית זו אשה וכל מקום שהולך שם ביתו עמו ועיין מוהרדבז ז"ל במודפסות סי' ע"ג: אמר המני"ח הואיל ואתא לידי ראיתי ונתון אל לבי לחבר אל אהל העדות אשר נמצא באמתחתי למען ברר האמת ושלא יכשלו מורי ההוראה שבזמננו זה והבאים אחריהם לבטל הוראת ומנהג הראשונים רבני וגאוני ע"ק ת"ו בענין בחור מח"ל העולה לא"י לחוג את חג המצות וכיוצא מהרגלים כמנהג הידוע שקורים א"ל איזיאררה אם יש לו לנהוג הי"ט שני ש"ג או יש לו לנהוג כבני א"י ושלא לעשות כי אם י"ט א'.

שמענה ואתה דע לך כי זכורני בהיותי תינוק מורכב על כתפו של מרי הרב המאור הגדול מר זקני הרב המופלא כמה"ר משה גאלנטי ז"ל נתארכו הדברים בין גדולי הדור עד"ז והוא ז"ל היה חוכך להחמיר הן מטעם דמפשט השמועה דפרק מקום שנהגו (נ"א): ופ"ק דחולין (י"ז): ליכא למשמע מידי דסתמא אתמרו כל שדעתו לחזור נותנים עליו ח"מ שיצא משם מדינא וח"מ שהלך לשם מפני המחלוקת וכל שאין דעתו לחזור נותנים עליו ח"מ שהלך לשם מדינא וחומרי מקום שיצא וכו' כמו שכתב הרדב"ז ז"ל סי' הנז' גם ממ"ש עוד בסי' רנ"ח בסתם נער שעדיין לא נשא אשה עי"ש דאם איתא להאי מנהגא דהוסכם עפ"י ותיקין הראשונים נוחי עדן עדיף הוא והוה ליה לאשמעינן דכל נער אף שדעתו לחזור מיד הרי הוא כאנשי המקום שהלך לשם משום הסמוכות והטעמים אשר תשמע מאחריו שסמכו למנהג והוראה זו גם מההוא דכתב הר"ן ז"ל בתשובת י"א היה מתקשה בדבר מנהג זה והיה אומר אם אפשר זה גם אפשר שישא אותה סתם ואח"כ יכריח את אשתו להוליכה עמו למקומו וכדאיתא בתוס' שהביא הר"ן עיין עליו.

או שיתנה עמה להוליכה למקומו בפ"י גם מההוא תשובת הרב בעל שי למורא סי' מ"ח הוה קשיא ליה טובא דאם אנו נאמר דכל שהוא בחור חשבינן ליה כמו שאין דעתו לחזור כדי שינהוג כאנשי המקום שהלך לשם להקל ולהחמיר מהיכא תיתי לחייב מן הדין לנער ההוא לפרוע מס עמהם והרי קנה מקומו בת"ת ואם יזדמן לו אשה יקבע דירתו ובזה לא היה צורך לכל הנהו טעמי דכתב לפוטרו לפי שהרי הוא כאלו לא ישב שם לעולם: ולמסקנא דמלתא הוה מרגלא בפומיה שהיה מגלה טפח מסברתו ומכסה טפחים לסיבת שסוף כל סוף היה מוכרח להשיב שואלו דבר שכך קבל מרבותיו וגם נתברר לו שמנהג העיר הוא שכל רווק מח"ל יעשה בא"י יום א' דוקא ותו לא ושמנהג זה היה קדום ומתוקן מגאוני עולם ושלא היה רשאי לבטלו וכן זכורני כמה פעמים בישיבת הב"ה הוא ז"ל בחברת הרבנים המובהקים גדולים ועצומים כמהר"ש אלגזי כמהר"א אמיגו וכמהר"ש גארמיזאן זלה"ה ואף בבית המדרש בחברת רבני ההסגר כולם פה א' עלתה הסכמתם

שלא יעשה בחור מח"ל כי אם יום א' כדי שלא לבטל המנהג יען כלל מוסכם הוא דהיכא שנהגו במידי דרבנן אזלי' בתר מנהגא כ"ש וק"ו בנדון זה כי אעיקרא דדינא פרכא מה שהיו עושין בזמן בית שני י"ט היהמן הספק לפי שלא היו יודעין אם נתקדש החדש וכו' ולדידן השתא דבקיאינן בקיבועא דירחא י"ט שני ודאי חול הוא כמו שכתב הריב"ש ז"ל בתשובותיו פעם ושתיים עיין עליו דלא נהגו בו אלא משום דשלחו מתם הזהירו במנהג אבותיכם וכו' (ביצה ד':) והרי זה מנהג מבטל מנהג דאעיקרא דדינא הוא דחוי מעיקרו מאי חזית דהאי מנהג סומק טפי ממנהג זה של עשיית הבחורים העולים לא"י יום טוב א' בלבד לא כי זה סומק טפי ובפרט לפי מ"ש הרא"ש ז"ל פ' מקום שנהגו לשון המתחיל ולא מבעיא כי ההוא דאיתרא שיש לו לנהוג כח"מ שהלך לשם ולא יקל מפני המחלוקת אלא אפי' ההולך ממקום שמחמירים למקום שמקילים ואפי' דעתו לחזור יש לו לנהוג כקולי המקום שהלך לשם ויחמיר כמנהג מקומו בדבר שניכר בו שינוי מפני המחלוקת וכו' עי"ש הרי לך בהדיא שמותר לעשות איסור בידים בקום עשה מפני המחלוקת ובלבד שלא יגע באיסור תורה וכן כתב מוהריק ז"ל בשורש ט' דאפי' אם יש במנהג צד איסור אין לזוז ממנו ויש לילך אחריו עי"ש ולא קשיא מוהריק דידיה אדידיה למ"ש בשרשיו פעמים רבות דאפי' במידי דממונא צריך להיות למנהג ראי' מן התורה דשאני ההוא דשורש ט' דהתיקון הוא יותר גדול מן המעוות הנעשה כאשר יראה הרואה בנדון ההוא דשורש ט' וכמו שכתבו הראשונים על ענין תענית חלום בשבת ובאופן כזה דמצד א' נתקן תיקון גדול יותר בערך מן האיסור שיעשה נגד ההלכה אז ודאי שמנהג מבטל הלכה ואם על עבירה לשמה אמרו (נזיר כ"ג) דגדולה היא ממצוה שלא לשמה כ"ש וק"ו בנדון זה דעשיית הבחור שבא לא"י להשתטח י"ט א' לבד הוא מנהג ותיקין להחזיר הדבר לכמו שהיה ראוי להיות לכל מאחר דאנן בקיאינן בקיבועא דירחא ולולי מה שאמרו הזהירו במנהג אבותי' וכו' היו נקראים עוברי' על דת ונכשלים בברכות לבטלה וביטול התפלה כאשר נבאר ואם כן ודאי דתיקון זה בהקרבת והשוואת המנהג לד"ת הוא מצוה יותר גדולה מערך מה שנראה בעיני ההמון שסוברים דקא מזלזל במועדות וכמו שכתב מוהרא"י סי' שמ"ב דראוי ונכון לדקדק היטיב אם נוכל להשוות כל המנהגים לד"ת כמו נ"ד דהוי חומרא דאתי לידי קולא וכמו שזה פשוט שאם מתפלל י"ח והזכיר של י"ט לא נמצא שקרן בתפלתו ויצא י"ח דאפי' בשבת אם התפלל י"ח יצא אבל אם מתפלל שבע נמצא שקרן בתפלתו שאומר את י"ט מ"ק הזה וחותר מ"י והזמנים ואע"ג דכתב הרשב"א בתשובה דחה"מ נקרא י"ט ניחא בי"ט א' בי"ט אחרון מאי איכא למימר וכו' ועוד דלא יצא י"ח בשבע וכו' יע"ש אם כן דון מכל הני מילי מעלייתא שכתבנו שאין להחמיר כלל להצריכו י"ט שני נגד כל גאוני עולם אשר קבעו המנהג משום דהוי חומרא דאתי לידי קולא וכל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין ולכן בנדון כזה שיהיה בחור העולה לאזיירה והוא ברשות עצמו דוקא יעשה יום א' אבל אם הוא סומך על דעת אחרים כאב ואם אף שהיה מקום לומר דכיון דיש מרבותינו שפסקו דמצות דירת א"י רבה היא לדחות את מצות כבוד או"א לפי ששניהם חייבים בה אפ"ה אין להקל כלל וזוכר אני שהרב מרי מ"ז ז"ל היה מחמיר ולעולם התמידה ההלכה למעשה בדורות אשר באו אחריו לנהוג כן דהבחור שהוא ברשות עצמו הבא לזי"י ארה מח"ל אעפ"י שדעתו לחזור לארצו הרי הוא כקבוע לעשות י"ט כבני א"י לפי

שאפשר שאם יזדמן לו אשה במוהר ומתן ישאר בא"י והרי הוא כאילו נשא אשה דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת אותו וכל בחור שדעתו סומכת בדעת אחרים כאמור יעשה ב' ימים טובים וכן הוקבעה הלכה לדורות מפי גדולי הדור ואין לנו לזלזל בכבודם ולהוציא לעז על הראשונים כי הלא תראה כמה גדול כחם עד שאמרו בהקומץ רבה (ל"ב).

(אם יבא אליהו אין שומעין לו שכבר נהגו העם. ולישוב סוגיא זו עם ההיא דפ"ק דר"ה (ט"ו:)) גבי נהגו העם בחרובין כר' נחמיא וכו' כבר האריכו למענייתם המפרשים הראשונים ז"ל הלא בספרתם חקוקים בעט ברזל ועופרת ומצאת כי תדרשם דצדקו דבריהם במה שחלקו בין כשמנהג הוא בביטול מצוה מן התורה כההוא דר"ה ובין כשאינו איסור תורה אלא מדרש חכמי' כחליצת מנעל וסנדל דבכי האי גוונא ודאי אזלינן בתר מנהגא וכיון שנתקיים המנהג בקיום שלם אין שומעין אפילו לאליהו ז"ל ועז"א בירושלמי (ב"מ פ"ז ה"א וערוך ערך נהג) מנהג מבטל הלכה עיין בהם כי ימתק לחכך: עוד מצאתי מועתק אצלי פסק אחד אשר העתקתיו מכתובות הרב המובהק כמה"ר אנ"ח ז"ל אב"ד דאזמיר יע"א כאשר היתה אלמנתו בשכונתי אשר הוא ז"ל מעיד שהעתיקו מכ"י של הרב המופלא המק' האלהי כמה"ר ר' ישראל בנימין הזקן ז"ל שהיה כמשיב להרב המובהק מוהרר שמואל נ' סיד אב"ד דמצרים יע"א ז"ל על ששאל ממנו לדעת מה מנהג ע"ק יח"ץ (ירושלים חברון צפת) בענין האורחים העולים לראות ג"פ בשנה והשיב לו זה לשונו.

תשובה למאי דבדיק לן מר לפי שאין מסרבין לגדול זאת אשיב ראיתי אחרי רואי בילדותי ובזקנותי בינותי בספרים ומה שהעלתה מצודתי ודעתי הפעוטה והפחותה הוא כי כל הבא מח"ל לארץ כל זמן שאינם עשרה ב"ב אל יתפללו י"ע אלא בצנעה וכ"ש שאין להם להוציא ס"ת וללמוד בו בעניינא דיומא עד שיצרפו לעשרה א' או ב' מבני העיר ועל זה וכיוצא בו שנינו במשנתנו [פסחים נ'] אל ישנה אדם מפני המחלוקת לפי שאין לך פרהסיא גדולה מזאת ואם תראה שנוהגין בהפך מזה אינו מנהג קבוע עפ"י חכמים אלא מפני הכבוד ודוחק השעה ועניות בני א"י כי רבה היא גרמה להם לסבול מנהג שלא כדין פעם ושתים ונשאר קבוע עד היום ודוקא עשרה בעלי בתים אבל אם היו כולם או מקצתם בחורים שמעתי משם הרב ר' אליעזר נ' ארחא שראה לרבני צפת נ"ע שהיו מורים להם לנהוג י"ט א' בלבד כתושבי א"י אעפ"י שדעתם לחזור שאפשר שאם ימצאו להם נישואין הגונים יקבעו דירתם בא"י אבל אם הם י' ב"ב או יותר הרי הם קהל ועדה ויכולים לעשות מנהג מקומם בשלימות בכל פרטיו בפרהסיא ואין בזו משום ואל ישנה מפני המחלוקת דהתם ביחיד מיירי והכי רהיט לישנא דכולה מתניתין ודייקא נמי דקתני אדם דלא היל"ל מלת אדם אלא לדיוקא דאי הוי קהל ועדה אין כאן מחלוקת.

גם אין בזה משום לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות דמחזי כשתי תורות דהא אסיק רבא בסוף פ"ק דיבמות (י"ד) דדוקא ב"ד א' פלג מורים כב"ש ופלג מורין כב"ה הוא לא תתגודדו אבל שתי בתי דינים בעיר א' כגון בית שמאי וב"ה שאלו אוסרין ואלו מתירין לית לן בה. וזהו ששנינו (מגילה ד"ב) שהכפרים מקדימין ליום הכניסה פי' שבני

הכפרים קורים בעיירות ביום הכניסה דהיינו בשני ובה' אעפ"י שהוא יום י"ב או י"ג ובני העיר עצמם אין קורין אלא בי"ד ובני הכפרים קורין ביום הכניסה לפני בני העיר ואף אם שלחו מנות וחלקו מעות ומתנות לאביונים בו ביום יצאו וזהו הוא בעצמו נ"ד ככל קהל וקהל חשוב ב"ד בפני עצמו וכל מה שכתבנו מוסכם לדעת הרי"ף והרא"ש ואפי' לדברי הרמב"ם ז"ל שפסק כאביי דב' בתי דינים בעיר א' עוברין משום לא תתגודדו יש לחלק דהתם דוקא שהשתי בתי דינים דירתם קבועה בעיר א' וב"ד א' נוהג הפך מחבירו הוי לא תתגודדו אבל בנ"ד שבני ח"ל הבאים לא"י שדעתן לחזור ולפיכך נוהגין חומרי מקום שיצאו משם הוי כעיר א' בפני עצמה ודמי לשתי ב"ד בשתי עיירות דלית ביה משום לא תתגודדו לכ"ע.

ומצאתי הון לי מתירוצא קמא שכתב הרא"ש בסוף פ"ק דיבמות וז"ל ובמגלה אעפ"י שקורין בני העיר בי"ד ומקדימין לבני הכפרים והוי כמו ב"ד א' בעיר א' פלג מורין כב"ש ופלג כב"ה לא קרינן ביה לא תתגודדו כיון דלא עבדי הכי משום פלוגתא אלא שהמקום גורם ואם היה בןמקום זה הולך למקום אחר היה עושה כמותם הלכך לא מחזי כשתי תורות ואעפ"י שר"ל הקשה לר"י ממגילה ר"י לא חשש להשיב לו משום דלא חשיב ליה כשתי תורות מטעמא דפרישית.

ומ"ש מקדימין לבני הכפרים כוונתו שבני עיירות עצמן היו מקרים המגילה לבני הכפרים ביום הכניסה כדמוכח שם ועי"ש ומשם באירה וסמך ברור למ"ש וה' יצילנו משגיאות ישראל בנימין. אלו דבריו אות באות תיבה בתיבה אשר המורם מהם בענין הבחורים תלה הדבר באשלי רברבי גאוני צפת ז"ל אשר כך היו מורים הלכה למעשה שלא יעשו כי אם י"ט א' בלבד אף שדעתם לחזור.

א"כ מי הוא זה ואי זה הוא המורה שבזמננו זה שימלאנו לבו לחלוק ולהורות הפך ממה שהיו מורים גאוני צפת והוקבעה הלכה כהוראתם ולית דין צריך בשש כי כל מורי הוראות שבזמנינו ידעו טובא דקטנם של הגאונים הנז' עבה ממתניהם ולא יפרצו את הגדר כי מה ידעו ולא אתם היה ודו"ק (עי' שע"ת סי' תצ"ו ושו"ת חיים שאל ח"א סי' נ"ה).

ומענין לענין באותו ענין ראיתי להודיעך ג"כ את אשר קרה לי פה ליורנו ומה שעמדתי בו הלכה למעשה בש' התנ"ו יום שני של חג השבועות קראו אותי לעלות לקרות בתורה ולהיות דהוי דבר פרהסיא עליתי ואמרתי להם שמאחר שהם נוהגין דלא כהרמב"ם ז"ל (פי"ב דתפלה) דמתיר להוסיף על מנין הקרואים כאשר הובאה סברתו גם בהגהות הרמ"א ז"ל (סי' רפ"ב ס"ב) גם משם תשוב' מהר"מ והב"י דהוה פשיטא לי דטעו להעמיד אותי בקריאת פרשת הרגל שלהם להשלים למנין וזכר וראיה לדבר דומה בדומה ההיא דכתב מוהריק"ו ז"ל ש"ט והביאו לפסק הלכה מרן מוהריק"א א"ח סי' תקס"ו (ס"ו) ושלכן היה ראוי להם להוסיף עוד א' מבני העיר דחל עלייהו חובת פרשת היום ואין שומע ואין משיב.

אחר יציאת בה"כ נמצאתי עם הרב הכולל בחכמות ובדעות כמה"ר חנניה קזיס נר"ו מפיוורנציא יע"א והגדתי לו כי על דבר כזה עמדתי בהיותי ברשיר עם הרב הגדול הד"גן והראה לי תשובה א' אשר הובאה לו מועתקת מצפת מכ"י של הרב המובהק מארי

דתלמודא כמה"ר גבריאל איספריאנסה ז"ל אשר אעתיק אותה לך פה בסיום דברי ויאירו דבריו עיני הקורא והח"ק הנ"ז דימה נ"ד לההוא דהלכו' אבל סי' ת' דאם קראו את האבל לעלות לתורה ביש"ק דצריך לעלות וכו' עי"ש גם מעשה רב דר"ת וכו' ולזה אמר דכיון דהתם חייב לעלות משום שהוא אינו יכול להמנע מפני שהוא דבר שבפרהסיא ודבר ש"פ אינו נוהג בשבת אוף הכא כיון דחייב הבן א"י במילי דפרהסיא ועלה למנין הקרואים.

ואני השבתי לו שבמחילה מכבודו החשוב עלי שאין הנדון דומה לראיה ושאני התם דהאי גופא בר חויבא הוא בקריאה זו שכן כתב אבל לחזור הפרשה כיון שחייב אדם להשלים פרשיותיו טם הציבור הוי כקורא את שמע ומותר. נמצא שלהיות תרתי טעמי אלימי חדא שהוא חייב בפ' השבוע זאת ועוד דהוי דבר של פרהסי' משום הכי חייבוהו לעלות מאחר שקראו אותו לעלות אבל בנ"ד דלאו בני חיובא נינהו בני א"י בקריאת פ' בני גולה מי זה אמר ותהי שיקראוהו לעלות כדי לחייבו שיעלה מטעם שהוא דבר ש"פ והטיב חרה לי על העומדים על הפקודים כי נשאלתי בתחלה מא' מהם המיוחד מה היה מנהג ע"ק והשבתי לו מה שהייתי זוכר באמת שרבני ע"ק היו מתירים מהם בי"ט ב' ש"ג לעלות בתורה לפי שנוהגים כסברת הרמב"ם ז"ל הנ"ז וכל מקום שמוסיפין הדעת נותן שיוכל להיות הבן א"י א' מן הנוספים והרי הוא כקורא בתורה ולא איתקרי ברכה לבטלה לגבי דידיה וגם לבני גולה הרי איכא הני חמשה גברי דבני חיובא נינהו דעולים לקרות בתורה ולמסקנא דמילתא דהוה נראה לע"ד דהבן א"י אם קראו לעלות בי"ט ב' ש"ג משום כבוד צבור ביקרא דידיה דחייב לעלות משום דהוי דבר ש"פ אבל שלא יברך ויברך החזן במקומו כשהי"ט שני הוא ביום אג"ד אבל אם הוא ביום ב' וה' יכול לברך ושכך היה מקובל אצלי שרבני צפת לא היו מפקפקים בזה ושהיו אומרים דיכול להיות מן הנוספי' ולברך בלי ספק מאחר דיום זה הוא שכל ישראל בני חיובא נינהו בשמיעת קריאת התורה עפ"י תקנת עזרא וכיון שכן מה לו בסדרא דיומא מ"ל במקום אחר מן התורה וכל זה היה דוקא לפי שמוסיפים אבל בלא האי טעמא מה להם ולבן א"י לחייבו שיעלה.

והרי לך פסק המלאך גבריאל הנז' כאשר נדרתי: שאלה בן א"י שהולך לח"ל אם מותר לעלות לקרוא בתורה בי"ט שש"ג ולהשלים למנין הקרואים כיון שהוא אינו מחויב בקריאת התורה שבאותו יום. תשובה נלענ"ד דאינו רשאי לעשות כן דהוי מברך ברכה לבטלה כיון שהוא אינו מחויב כנ"ל.

ועוד ראיה לזה ממ"ש מוהרי"ק שכהן שלא התענה בת"צ לא ישא את כפיו ולא לעלות לקרוא בתורה דכיון שהוא אינו מחויב בקריאת התורה כיון שלא התענה אע"פ שהציבור נתחייב לית לן בה וכשתעמיק בדבר תמצא שק"ו הם הדברים ומה התם שמחויב בדבר וחל עליו חובת תענית שהרי דר הוא באותה העיר אפ"ה כיון שלא התענה אינו רשאי לקרות בתורה כ"ש בנ"ד שמעולם לא חל עלנו חובת קריאת התורה שבאותו יום שהרי הוא מא"י שפטורין.

לבד זה מצאתי לכאורה והביא תשובה זו של מוהר"יק מרנא הב"י וכן פסק בש"ע סי' תקס"ו. עוד נראה לי להביא ראיה לדין זה משם הר"ן בפ"ב דמגילה גבי מש"ש ויש

לשאול היאך מתירים לכפרים להקדים ליום הכניסה הרי כאן לא תתגודדו וכו' והשיב שם לזה וז"ל יש לומר דהוי נמי כשתי ב"ד בשתי עיירות מקרו שהרי בני הכפרים מציינים לעצמם ודעתם לחזור וא' מהם הוא שמוציאין שאינו נראה שהוא א' מבני העיר פוטרן כיון שאינו מחוייב בדבר הילכך וכו' ע"כ הרי מוכח דכשאחד אינו מחוייב בדבר אעפ"י שחבירו מחוייב אין מי שאינו מחוייב בדבר יכול להוציא למחוייב ובודאי דה"ה דהוא אינו יכול לקרות המגילה ולברך עליה כיון שאינו מחוייב הוא ועדיין לא הגיע זמנו ורבותא איכא הכא למימר בנ"ד ג"כ שאינו יכול לקרוא בתורה ולברך עליה כיון שאינו מחוייב הוא ביום זה לקרוא אותה פרשה מה לי עתיד מה לי עבר וק"ו הדברים ומה התם במגילה שסופו לבא לידי חיוב קריאתה אפ"ה אינו יוצא י"ח בקריאת בני המוקדמים ואינו רשאי לברך עכשיו כיון שלא הגיע זמנו כ"ש בשעבר זמנו וכבר יצא י"ח קריאה ואינו חייב בקריאה זו דודאי דאינו יכול לברך על מה שאחרים חייבים הנלע"ד כתבתי הצעיר גבריאל איספראנסה.

(ע"י באה"ע או"ח סי' תקס"ו. ובני חיי שם ושבו"י ח"א סי' מ' ויעב"ץ ח"א סי' קס"ח ובעקרי הד"ט או"ח סי' כ"ב אות ל"ח): ולי אני הצעיר עדיין לא מתייתבא דעתי הקלושה מה יהיה דינו של הנער דפסק הרד"בז שאסור במלאכה ומתפלל תפלה של חול בינו לבין עצמו מה יעשה בענין עלית הס"ת כי לפום ריהטא נראה לומר כמש"א בסתם בחורים העולים לא"י דהואיל ואם ימצא שם די מחסורו ע"י נישואין יקבע בית דירה כאנשי ח"ל [א"י] יחשב ומצד אחר תברא בצדה דוק ותשכח כי אין המקום הזה והפנאי מסכים להאריך ובפרט כי העיקר חסר ואין אומן ולא כלים לעמוד על עומק ועיקר הדינים ומכאן מודעא והתנצלות רב לכל שאר התשובות אשר יבואו לפניך כי לא אוכל לצאת ולבא בהם להתלמוד כאשר היה עם לבבי הן מחמת הטעם הנזכר והן מטעם כי רואה אני שכוונת א"א ז"ל בקיצור כדי שלא להכביד במשוי הוצאת הספר ועם כל זה כפעם בפעם לא אשיב אחר ידי מלרשום קצת דברים שעמדתי עליהם ושלמדתי מרבתי הרשומות אצלי ע"י כתיבת הקנה אשר קניתי לי לחבר נכון ישר ונאמן: איתא בש"ע או"ח בסי' תס"ח דין ד' (ע"ש במג"א וח"י ס"ק ט') וכן מי שדעתו לחזור למקומו וכו' מדקאמ' וכן משמע דרישא מיירי דאין דעתו לחזור ובי"ד סי' רי"ד (וע"ש בש"ך) פסק להפך ומצאתי מוגה לכן ועכ"ז הוא לשון כפול ואפשר דלעולם גרסינן וכן ואתא לטפויי אפישמתחלה לא היה בדעתו לחזור ואח"כ נמלך לחזור מיד או אפשר דפליג ארדב"ז ז"ל שאכתוב בסמוך עיין בדבריו אי נמי דקמ"ל דאם דעתו לחזור אפ"י שעקר דירתו כיון דבעת שעקר דירתו היה בדעתו לחזור למקומו הוא כאנשי מקומו וק"ל ועיין מ"ש בסמוך דפשיטא אדברי הרדב"ז ויותר נכון לומר דלא תימא נוהג כמקומו להחמיר דוקא קמ"ל דאפ"י להקל ומאי דאמר תו בין להחמיר ללמדנו דלא תימא דוקא בשלא לעשות מלאכה שרי דכמה בטלני איכא בשוקא אבל חומרא אחריתי אפ"י בצנעה לא שמא יראוהו ואתי לאנצויי קמ"ל דבין להקל בין להחמיר נוהג כמקומו בצנעה וק"ל ומוהריק"ש ז"ל פירש דרישא איירי בסתם א"נ דרישא איירי לענין מלאכה דאפ"י בפרהסי' ליכא מחלוקת והכא איירי לשאר דברים דדוקא בצנעה עיין עליו.

וז"ל הרדב"ז סי' ע"ג מי שיצא מהעיר ודעתו לחזור מיד נוהג קולי מקום שיצא משם בצנעה אבל אם דעתו לחזור לאחר זמן כגון שבא לישא וליתן ולהרויח אפ"י שלא עקר

דירתו אינו נוהג קולי המקום שיצא משם אפי' בצנעא אבל נוהג חומרותיו כל שלא עקר דירתו אבל אם עקר דירתו אפי' דעתו לחזור אינו נוהג ח"מ שיצא משם עי"ש.

ולענין י"ט שני של גליות כתב תפלה ובשול הוי בצנעא מלבוש הוי פרהסי' עי"ש ע"כ. ואני בעניי מסתפק בדעת הרב ז"ל על מי שעקר דירתו ודעתו לחזור מיד מה דינו כי לא פורש בדבריו וצל"ע: ה) שאלה הקונה כובע או אבנט חדש אם יברך כמו בבקר: תשובה אפשר יברך בכובע עוטר ישראל.

ובאבנט אוזר ישראל: אמר המניח נ"ל דשתיהן בלא שם ומלכות: ו) שאלה מי שאסר ספרו על חברו אם מותר ללמוד בו ע"י הרהור: תשובה קול מראה וריח אין בהם משום מעילה אבל איסורא איכא ואמרו (פסחים כ"ו.) שלא יזונו עיני' מבית קדש הקדשים.

למ"ד ויתור מותר (נדרים ל"ב:) המודר הנאה אם אינו נוגע בו יוכל ללמוד: אמר המניח באנו למחלוקת אי הרהור כדבור דמי או לא. (ברכות כ: עי' יעב"ץ ח"א סי' ס"א): ז) נמצא בכתבי הר"י בוטון ז"ל שהנושא אשה יכול לומר שהחיינו וכששאלו את פי הרב אור שרגא ז"ל אמר הי"ל לשאול אם יאמר דיין האמת: ח) שאלה מי שאמר בשעת המנחה קונם עלי כל מאכל למחר או שבועה שלא אוכל למחר אי הוי קבלת תענית בכך: תשובה קבלה היא ומתפלל ענינו: ט) שאלה כיצד מברכין על הקאוי: תשובה הקאוי אינו נאכל כשהוא חי אלא קולין אותו והוא ראוי לאכילה וכשזכין אותו מבשלו במים וראוי היה לברך עליו בפה"א אלא דעמא דבר לברך שהכל (עי' באה"ט ושע"ת סי' ע"ב ס"ק י"ט ובמור וקציעה סי' ר"ד) ומה שנשאל אם מקדשין עליו לא מחכמה דאין לקדש אלא על חמר מדינה דמרוי ומשכר דומיא דיין.

ומה ששאלו אם יש בה משום בישולי גוים. אני מחמיר על עצמי ומ"ש חמי הרב נר"ו דאסור לשתות אותה בקאבאניס משום חתנות במחי' מכבודו דלאו מידי דמשכר הוא אבל משום מושב ליצים איכא [אמר המניח עיין בבאר עשק שבעה טעמים להתירה משום ב"ג (עי' בשבו"י ח"א סי"ב יעב"ץ ח"ב סי' קמ"ג וקמ"ד).

ופמ"א ח"ב סי' ס"ב) ומה שנסתפקו על ברכה אחרונה י"א וי"א והיה נראה להביא סעד למברכים דיש או' דשיעור שתיה כשיעור אכילה (ראב"ד מובא בטא"ח סי' תרי"ב) ועוד דלתלמידי ה"ר יונה מברכי' לבסוף אף שאין שם שיעור. ומה שטענו מפני שדרך שתייתו בכך אין בכך כלום: אמר המניח מרי הרב מ"ז ז"ל היה מברך ברכה אחרונה אף שדעתו היה נוטה שלא לברך מכח ההיא דפסק הרמב"ם פ"ח מהל' אבות הטומאה דין י"ב דמוכח מינה דגמיעו' לא מצטרפי.

ומה שפסק הב"י בי"ד סי' פ"א סעיף ז' עי"ש הלא נודע הוא דמכין מכת מרדות אף על חצי שיעור זה היה דעתו ז"ל להלכה אבל לא למעשה משום דאי אפשר שישהה בו האדם מגמיעה לגמיעה שיעור אכילת ד' בצים. והוא ז"ל היה מברך מכח מה שפסק הרב בעל שיירי כנסת גדולה דהסכים לברך והן מכח דעמא דבר נהגו כן ולרבים טועים ל"ח וראוי לשובק דעתין ונעבד כוותייהו ובפרט דיש להם על מה שיסמוכו והוא דעת הי"א דשיעור שתיה כשיעור אכילה ולתלמידי הר"י מברכין לבסוף אף שאין שם שיעור.

וזה כלל גדול שהיה מוסד בידינו אם הלכה רופפת בידך פוק חזי מה עמא דבר כי פשוט הוא אשר באהבת ה' את עמו ישראל יסיר מכשול מדרכיהם ולא יטו כל העולם אחר היחיד אילו סברתו דחוייה. (עי' באה"ט סי' ר"ד ס"ק י"ב ושמש צדקה או"ח סי' ב' ומצל מאש סי' ו'): עוד רשום אצלי בי"ד סי' צ"ב וקי"ג הגהת הרמ"א ז"ל דין ב' על מ"ש אם לא במקום שנהגו למשוח המחבת בחלב שאז נוהגים בהם איסור היינו שמושחים המחבת מבפנים אבל אם מושחים אותה מבחוץ כדי שתרוץ המחבת לתוך התנור שרי וכן נהגו הגוים למשוח אחורי המחבת שקולין בה הקאוי בחלב כדי שתרוץ המחבת לתוך התנור ונהגו בו היתר ויש רבים מפקפקים בו.

ויראה דשרי דהוי נותן טעם לפגם ותו דאית ס' כנגד החלב ותו דכיון דהוא מבחוץ חום האש שורפו ומייבשו מיד ואינו מפעפע מבפנים כמו שכתב הרב המגיה (בסי' צ"ב ס"ו דאז הקדירה נמי שרי) הפרש מבחוץ לבפנים: י) שאלה על אגו"א ארדיינטי שהוא יין צרוף מה דינו: תשובה לדידי חזי לי שהוא יין גמור שנשתנה למעליותא וכתב הריב"ש שכל זיעה היוצאת ע"י האור הרי היא כדבר עצמו ודמי למיא דסילקי וכל חומרות היין יש לנהוג בו אלא שאני מברך שהכל משום מנהג ואפשר שמקדשין בו דחמר מדינה נמי הוי.

(עי' באה"ט ס"ס ער"ב. ובעקרי הד"ט יו"ד סי' י"ג אות ז): אמר המני"ח עיין בש"ת באר עשק סי' ק"ט דפסק דיכולים לברך ולקדש ולהבדיל על סתם יינם מאחר דשותים אותו ועברי איסורא חדא לא יעשו שנים ויכולים לענות אמן אחר ברכתם.

ולדעת רבתי ואבותי ודעתי אין זה מברך א"מ (עי' באה"ט סי' רע"ב סק"ב ומשנת חכמים דף צ"ה ובשמים ראש החדשות סי' ד' ויעב"ץ ח"א סי' מ"ה) והנזהר בו יקדש על הפת כדי לצאת י"ח ובספר צרור החיים וס' חיי עולם האריך א"א ז"ל בתוכחת מגולה כמעט מצאתי בהם כתוב ככל הכתוב בס' הזכרונות על קולת היין והתר הקדשות וכיוצא ותגלחת הזקן בתער שנתפשטו בקצת מאחינו הנפוצים בגולה ונמצאים בכנף הארץ היא איטלייא של יון דוקא שפשתה המספחת הזאת בעור בשרם ועל הרועים חרה אפו שאין מוחין בידי עוברי עבירה מבלי השגחה והוא ז"ל כמעט השוה ג' עבירות אלו לג' עבירות חמורות שנצטוינו ליהרג ולא לעבור דוק ותשכח דאית בהו משום לתא דע"ז וג"ע וש"ד אשר אם יזכני הי"ת אעלה את דבריו על הס' ובדיו העומד וכעת הרוצה ליזהר במה שהתורה הזהירנו יש די והותר בספרים ובפרט בס' הזכרונות הנז' דאשריו לאדם ההוגה בו ומקיים את דבריו ועליו תב"ט: אגב ראוי להסתפק באלו שנותנין היין בצלוחית של זכוכית ונותנין מעט שמן עפ"י הצלוחית שהוא על היין כדי שלא יתקלקל ויעמוד ימים רבים אם נגע הגוי בשמן מה דינו שליין שבצלוחית וא"א כתב שאפשר שיש לדמותו למשנת ד' פ"ב דטבול יום ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא את השמן אוף הכא אימא הכי נמי וצ"ע.

גם נסתפקתי אם השמן הזה יעלה לחותם א' להיותו על פי הצלוחית ואפשר שאם היא מלאה עולה לחותם א' דלא גרע ממה שנהגו במצרים לשום פרוסת פת ע"פ הצלוחית ומוסרין אותה ביד הגוי. (עי' שבו"י ח"א סי' ס"ב ועקרי הד"ט יו"ד סי' ט"ז אות י"ד): עוד דקדקתי בי"ד סי' קכ"ג (סכ"ד) אגווא ארדיינטי של עכו"ם מדקאמר של עכו"ם

נראה משם היתר למגע עכו"ם באגווה ארדיינטי של ישראל שנגע בו גוי משום דסוף כל סוף הרי הוא זיעה והכי נהגו העולם להקל בזה ולפי מ"ש א"א ז"ל נראה דיש להחמיר.

ואגב ראיתי להודיע שבהיותי פה ליורנו ידעתי מה שלא הייתי יודע ואינם יודעים אנשי מקומנו סדר ואופן עשיית האגווה הארדיינטי של קאניל"ה של גוים שאנו נוהגין בה היתר משום חסרון ידיעת אופן עשייתה והוא ששורין אותה תחלה ביין עד שיבלע היין בקנילה ואח"כ מבשלים אותה ומוציאים ממנה תמצית כחה ע"י צינור כדרך השכר וכיון שכן ודאי דצריך לנהוג בה איסור ופוק חזי מה שכתב הריב"ש ז"ל סי' רנ"ה דאסר אותה לרפואה אפי' לחולה שיש בו סכנה ואפי' שהיה בסתם יינם: יא) שאלה חטין שטוחנין ברחים של יד אם צריך להמתין יום או יומים ללוש מצה לפסח: תשובה כפי הנרגש אין שם חימום כלל אבל טוב להחמיר.

באה"ט ס"ס תנ"ג: יב) שאלה הא דאמרינן מתוך שאינו יכול להשבע משלם אי הוי דרבנן או דאורייתא: תשובה בקונטרס הארכתי להורות שהוא מדרבנן ועיין במוהרש"ך (עי' בתוס' דרבנן סי' ק"פ): יג) שאלה שבועת היסט מיבעיא אי לא טעין אי טענינן ליה: תשובה נראה לחכמי ההסגר יצ"ו דטענינן ולדידי לא איתברר: יד) שאלה הא דאמרינן (עי' ב"י או"ח רס"ח תר"ץ) במגילה שחסר רובא אי הוי רובא באותיות או בתיבות או בפסוקים: תשובה מסתברא דבפסוקים הוא דבאותיות אנן לא בקיאנן בחסרות ויתרות כדאיתא פ"ק דקידושין.

דף ל') וכן תיבות כגון אותם איתא הכי ואיתא הכי. (עי' נדרים ל"ז: ותוס' שבת נ"ה: ד"ה מעבירים מש"כ בשם הירושלמי ובהגהת רעק"א ז"ל שם): טו) שאלה מי שנתן ידו על גמר' שנדפסה ע"י עכו"ם ואמר בזאת התורה שכך הוא האמת מהו: תשובה היכא שנדפסה בידי ישראל לא קמיבעיא לן דכיון שפשט היתר הכתיבה בתורה שבע"פ משום עת לעשות לה' ודאי שהקב"ה הסכים בדבר אבל נדפסה ביד עכו"ם מבעיא.

צריך לידע שאינו נקרא תורה הדברים ככתבם בלא קדושה והרי הם כגוף בלא נשמה ולכן אמרו חז"ל (ברכות כ"ד:): הקורא בתורה במקומות המטונפים עליו הוא אומר וגם אנכי נתתי להם חוקים לא טובים באופן שהקורא פ' בראשית ד"מ לשם תורת מרע"ה ובמקום טהור נקרא קורא בתורה ואם לאו נקרא כאומר דברים בטלים שאין בהם ממש או כשירי העגבים שהוא דבור נמאס ולכן ס"ת שכתבו גוי יגנז שאין בו קדושה ואין שכר לקורא בו.

וכן בזמן איסור כתיבת תורה שבע"פ הקורא אותה מתוך הכתב אין לו שכר כמו שהבאתי מן הירושלמי (שבת פט"ז) בהקדמת זרעים הא למה זה דומה לכהן שבא על הגרושה והטיל טפת זרע הקדש במקום שאינו ראוי שנתחלל אותו זרע כך הוא מי שהלביש רוחניות התורה שבע"פ בלבוש נכרי נתחללה וכאלו אינה וכמו כ"ג ששמש בבגדי כהן הדיוט שחלל עבודתו ולכן אותם ספרים שמדפיסין העכו"ם לעצמם תנ"ך באותיות ובלשון הקדש או אותם שבלשון אחר אני חושש ללמוד בהם אבל המדפיסים לדעת ישראל יש לטעון שיש בהם קדושה (עי' שבו"י ח"א סט"ו): אמר המני"ח ולי נראה דדעת נשבע בעינא וכיון שהנשבע קיבל עליה הגמר' המודפסת לתורה הרי הוא

כאלו נשבע בס"ת וזכורני דאיתא לשאלה זו בפוסקי' אחרוני' ומסכימי' דעלתה לו שבועה אם זכורני אינו לי מכזיב כמנהגו ועיין מ"ש הב"י בי"ד סרל"ז והובא בהגה ס"ו דאם תפס בידו כתב אשורית ואפילו מחכמה חיצונית או א"ב וכו' דהוי שבועה ועיין מ"ש הב"י שם בשם הרא"ש בשם רב האי ע"ש.

ועיין ס' משאת בנימין סי' צ"ט ועיין בס' מגיני ארץ סי' רפ"ד: טז) שאלה מה שאומר ש"ץ בקדיש ואמרו אמן מה עניינו ולמה אינו אומר כן בתפלה: תשובה בתפלה שמדבר בפני המלך לנכח אין ראוי לשוח עם בני אדם ולזה אפשר שהיה להם שמש הכנסת שהיה מזהיר שיענו אמן וכההיא דאלכסנדריא שהיו מניפין בסודרין (סוכה נ"ה).

ובכל הסידורים ראיתי ואמרו אמן בכולם באיש"ר ועל ישראל ויהא שלמא וע"ש. לבד בא' שנדפס באמשטרדם שבכולם כתוב ואמרו אמן לבד בעושה שלום שכתוב אמן בלא ואמרו.

ואפשר חשש להא דהעונה אמן אחר ברכתיו וכו' (ברכות מ"ה:) לכך מזהיר לאחרים שיענו והוא אינו עונה אבל בעושה שלום שהוא בסיום ברכתיו הוא ג"כ עונה אמן. ומן הראוי שלא יאמר קדיש אם אין שם עונים אלא שיש להקל מטעם שכתב ההגה בש"ע (או"ח סי' ק"א ס"א) שבזמן הזה אין לחזור בשביל הכוונה וכבר פטרוננו חז"ל (עירובין ס"ה).

(עם פ' ושכורת ולא מייין: יז) שאלה מי שאמר הריני מקבל עלי איזה תעניות לכפרת עונותי עד כמה מתענה ואזיל: תשובה יש לצדד שמתענה והולך כל ימיו אבל מחוורתא עד שיאמר לא לכך נתכוונתי: יח) שאלה כהן שיש בו נגע צרעת והראהו לחכם ישראל וטהר מהו שיוכל הכהן עצמו לומר טהור: תשובה בפרק טבול יום (ק"ב ע"א ותוס' שם) מרים מי הסגירה א"ת אהרן אהרן קרוב הוא ואינו רואה את הנגעים וזה אליבא דר"מ אבל לרבנן דמכשרי לקרוב אינו רואה נגעי עצמו לפי שהוא קרוב אצל עצמו ואין אדם דן את עצמו שאין אדם רואה לעצמו חובה אבל להוציא מפיו מה שא"ל החכם נראה אפשר דמותר להוציא מפיו: יט) שאלה כשהוזקקו ב"ד על פחות משהו פרוטה אם נשבעין עליה: תשובה אטרוחי בי דינא לא מטרחינן בכדי ואם יאמר הדיין חייב מוציאין ממנו דשיבת הדיינים אחשביה ממון א"כ ממון שחייב צריך לישבע ליפטר ממנו: כ) שאלה מוהל שנתיבש דם המילה בידיו כיצד יטול ידיו לאכילה: תשובה גרסינן בזבחים (ל"ה).

(שבח הוא לבני אהרן שיהיו מהלכים ארכובותיהם בדם ה"נ י"ל שבח הוא למוהל שיהיו ידיו צבועות בדם מילה ואידי דחביב אינו מקפיד עליו ואינו חוצץ. (עי' מג"א סי' קס"א סק"ז ובאה"ט ומחצית השקל שם.

שבוי"י ח"א סי' ס"ט. וט"ז סי' תקפ"ד סק"ב ודג"מ ושע"ת שם:) כא) שאלה חתן שהיה בבה"כ כשהתפללו הצבור ובשעה שהגיעו לומר תחנונים ונ"א יצא לו מבה"כ מי אזלינן בתר התחלה: תשובה נראה מהפסקים וכתבים סי' פ' דרגילין החתנים לצאת כדי שיאמרו.

וקשה דהרי אם יצאו ולא נשארו עשרה בבה"כ גומרים קדיש תתקבל משמע דבחר התחלה גמרינןכב) שאלה כשמעטפין החתן והכלה בטלית מצוייצת אם יש לברך: תשובה כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ה"נ האיש עיקר שלובש הטלית ופורש כנפו עליה רמז למ"ש ופרשת כנפך על אמתך. (עי' שבו"י ח"ב סי' כ"ג): כג שאלה מי שקנו ממנו שלא יקח אשה על אשתו: תשובה אפשר דמשתעבד בכך דבמקנה דבר שלא בא לעולם צריך לפרש שמשעבד גופו לפי שאינו מקנה כלום אבל כשקנו ממנו שלא ליקח אשה הוי כאומר בפ"י שמשעבד גופו לאשה זו ולא לאחרת.

דע דאי עבד עברי אין נקנה בחליפין (עתוס' קידושין ח' ע"א ד"ה למאי) לא משעבד איניש גופיה אלא בכסף או בשטר: אמר המני"ח עמדתי במה שכתבו התוס' ריש פ"א [פ"ה] דכתובות בדיבור א' דקנין דברי' לא שייך למימר קנין דברים אלא כגון דקנו מיניה לחלוק חצר שאין בו דין חלוקה אבל מה שמשעבד גופו להתחייב בדבר זה ש"ד ולא הוי קנין דברים.

ומשמע דאי הוי חצר שיש בו דין חלוקה לא הוי קנין דברים ואפי' דלא שעבד גופו אפי' הכי לא הוי קנין דברים. וצ"ל דלענין דבר שלא בא לעולם אמרינן דאי שעבד נפשיה ש"ד אע"ג דהוי דבש"ל משום דגופו הוי דבר שבא לעולם משמע הא לאו הכי לא ולא אמרינן דמסתמא הוי כאילו שעבד נפשיה ואמאי הא גבי מלוה אע"ג דלא שעבד גופו הוי כאלו שעבד וכדכתב מרנא הב"י בסי' ס"ו על סעי' כ"ג משם ר"ת דשני שעבודים יש למלוה על הלוה שעבוד גופו של לווה שהוא מחוייב לפרוע והוא עיקר השעבוד ושעבוד על נכסיו אם לא יפרע מדין ערב וכו'.

ולבסוף ראיתי דדבר פשוט הוא דשאני התם דכבר יש חיוב דהיינו ההלואה וממילא עיקר החיוב הוא הגוף אבל הכא מעיקרא חיוב ליכא דהוי דבר שלא בא לעולם ואיכא נמי דהגוף ממילא נשתעבד ודברי א"א צדקו משום דבעל חשבינן ליה כלוה מן האשה ובשעת ההלואה התנה [התנתה] עמו שלא ישא אשה אחרת עליה ובקנין כל דהו סגי להיות נקרא דשעבד גופו לה וכל תנאי שבממון תנאו קיים כשאינו לעבור עד"ת: כד) שאלה על מה שאמרו אין דנין ד"ת מד"ס ולא דברי סופרים מדברי תורה: תשובה עיין בפ"ג דידים ומצינו בכמה מקומות שדנין זה מזה ושם בפ"ד רצו ללמוד עמון ומואב מה הן בשביעי' מבבל ומצרים והיה נראה לומר דכשהיו באים לגזור גזרה אז היו למדים ממה שגזרו הראשונים לו' כשם שהראשונים גזרו בדבר זה מטעם זה כך יש לנו לגזור כך מטעם זה אבל כשלא באו לגזור אלא היו רוצים ללמוד דבר מדבר ולומר כשם שראינו שגזרו הראשונים בדבר זה כך יש לנו לומר שגזרו בדבר זה אז אין ללמוד דבר מדבר והכי דייק דקאמר נמנו וגמרו עמון ומואב מעשרין וכו' שהיתה גזרה שחדשו וההיא דידים שניות הוא שהיו רוצין לומר שכשם שגזרו הראשונים בזה כך בזה: כ"ה) שאלה יחיד המתענה שהתפלל ענינו ובא לישראל מהו להתיר לו: תשובה חכם עוקר נדר מעיקרו אבל אינו עוקר תפלת שקר ממקומה.

ומטעם זה אני מניח מלומר התפלה המתוקנת לקבלת התענית ואני מקבל תענית בדברים האלו הריני בתענית יחיד למחר עד שאשנה פ' פלוני. ובזה אף אם התפלל ענינו לא נקרא שקרן דהא איכא למ"ד מתענין לשעות [או"ח סי' תקס"ב ס"א].

וא"ת א"כ ליכא תפלה שקר כשאחזו בולמוס ליתא דהתם אדעתא דכוליה יומא נחית אבל הכא לא נחית אלא אדעתא דשעות ואם מצטער הרבה יאכל פחות מכשיעור כמו ביה"כ ולא יגרע שיחה לפני אל: כ"ו) שאלה מי שנשבע שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בעי"והך מהו. תשובה לדידי חזי לי דאין איסור להתענות בערב יה"כ אדרבה מכלל עשרת ימי תשובה הוא ויש מתירים להתענות אפילו בר"ה ובשבת בנתיים כ"ש עיה"כ אלא שבגליל היו נוהגים להרבות בו שמחה חולין פ"ג) והשוו אותו לעינוי כדאמרינן (ברכות ח'): כל האוכל ושותה בעיה"כ כאילו התענה תשיעי ועשירי (ע' ש"ע או"ח סי' תר"ד ומג"א ס"ס תק"ע): כ"ז) שאלה שעורי חז"ל כגון ששים או א' ומאה משערים בהם במדה או במשקל.

תשובה תנן התם (תרומות פ"ד) המונה משובח והמודר משובח הימנו והשוקל משובח משלש' וכן תמצא שהצריכו (חולין צ"ח) בביצים ששים וא' של היתר מפני שאי אפשר לצמצם וה"ה לשאר מדות משא"כ במשקל שאין כמוהו. ודע שמה שנבלע מן האיסור הוא הטעם שאין בו ממש כל מדות חכמים היו במדה אבל משקל משובח וצ"ע בפוסקים.

אמר המניח כן נהגו רבותי בע"קתו ואני בעניי עיינתי בספרים וראה זה חדש מצאתי בשער הגדול שער אפרים הכהן ז"ל סי' נ"א. שקיל וטרי היכי משערינן ומסיק בעיון ובקיאאות רב דמשערינן במדה ולא במשקל עיין שם באורך כי הוא ז"ל שאל לחבריו הגאונים ומהם הסכימו לדעתו וכן דעתי נוטה למדה: כ"ח) שאלה מהו לכבד אשת האב במקום דאיכא קפידא דאם.

תשובה אם אמו נשואה לאביו יניח כבוד אמו ויעסוק בכבוד אשת אביו שהוא כבוד אביו ואם אמו מגורשת יעסוק בכבוד אמו קודם: כ"ט) שאל מאן דהו אב אם יש שאלה לחכם בקדושין ועל דא מילתא אפקוה להאי צורבא מדרבנן מבי מדרשא כההיא דב"ב (כ"ג ע"ב) דאפקוה לר' ירמיה משום דאטרח לרבנן דבעי מלתא דפשיטא.

וה"נ מה ענין שאלה אצל קדושין דוכתב לה אמר רחמנא בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף כ"ש בשאלה ועוד אין לך ממזר בישראל דיתיר הקדושין וחכם עוקר למפרע ולא היתה אשת איש מעולם. שלח ליקח רשות לבא לתת טעם לדבריו עמדו חכמי ההסגר למנין ויצא ע"פ ארבע חמשיות שישב בחוץ ידבר ולא יכנס לפנים.

בא וישב לו על פתח בית המדרש ועמד ואמר תורה היא וללמוד אני צריך וכל כי האי לימא איניש קמי רביה ולאן טרחנא אנא לימדתנו רבינו דאסר לה אכ"ע כהקדש דכל דבר שנאסר על ידי דיבור ויוצא מרשות לרשות מיקרי הקדש כגון תרומה וחלה והקדש והפקר שאסור למפקיר ונשאל לחכם. ובתוספות פ"ק דקדושין דף ז' ז"ל שלכך דקדק רש"י ופי' דהא מקודשת בלשון הקדש קאמר לה וכדאמרינן בפ"ב [בר"פ] דאסר לה אכ"ע כהקדש שאדם עושה אותם כהקדש לפיכך יש לה להיות דינה כהקדש אבל אם היה אומר מאורסת או חד מהנהו לישני דלעיל ע"ז לא היה מקשה ונפשטו קדושין בכולה ע"כ.

ומה שהקשו עלי דבכתיבה מתגרשת אני לא אמרתי לשאול כדי שתהא מגורשת אלא שתהיה כמי שלא נתקדשה לעולם ותהיה מותרת לכהן. והא דלא יש ממזרים בישראל וכי אחריות ממזרים עלינו ועוד בכל הנדרים לא יהיה שם מי שיתיר נדרו.

ועל דא אעיילוה אמרו תורה מבחוץ (ועי' ח"ב סי' מ"ד): ל) שאלה אם האב יכול להסמיך הבן בשחיטה. תשובה מההוא דפ"ק דסנהדרין (ה').

(אין ראיה קבילנא רשותא מאבא מארי דהא קאמר התם במילתא בעלמא הוא דאוקים להו. ועוד דאפשר דאחרים הוו בהדיה והא דלא חשיב להו משום כבודו.

אבל אין מקום לשאלה זו דבדבר איסור הכל נאמנים אפי' אדם על עצמו וא"ת דהא דכל מצויים אצל שחיטה מומחין בעינן דנישייליה אי איתא קמן מיהו להעיד הכל נאמנים ואין צריך חקירה דכל מקום שהעידה תורה עד א' אפילו אשה אפי' קרובים ועד א' נאמן באיסורים. (ועי' באה"ט יו"ד סי' א' סק"ז ופת"ש ויד אפרים שם ועשו"ת פרי הארץ יו"ד סי' י"ב): ל"א) שאלה המקשה לילד וקרעו בטנה ולא הוציאו העובר מבעיא אי חשוב כילוד וכמאן דמנח בכד לענין ירושה ולאבלות וכיוצא בהן.

תשובה מדאמרינן בעלמא משיצא לאויר העולם ולא אמרו משראה היה נראה שצריך שיצא ממקום שהוא. אבל אין הדבר כן אלא משנגלו אליו שערי מות יצא מיקרי.

(עתוס' נדה מ"ד ד"ה איהו): ל"ב) שאלה גיטין ששולחין ממקום למקום אי שפיר טפי לכתוב ואנש לא ימחא בידיכי מן שמי מכי מטא גיטא דנא לידך ולעלם במקום שכותבין מן יומא דנן. תשובה שפיר טפי מה שכותבין דשם כלול שלא ישלח אצלה שליח לבטלו קודם שיגיע גט לידה דכשהגיע גט לידה מי מוחזה: ל"ג) שאלה אם חל ל"ג בעומר להיות ביום א' והיה בו מילה מיבעיא אם מותר בעל הברית לגלח מע"ש.

תשובה האי בעיא לדידן דאין אנו מגלחין אלא בל"ד לעומר ולא ק"ו אם לאשכנזים כשחל ל"ג ביום א' מגלחין מע"ש כשחל מילה לא כ"ש. ושבוש לחוש שמא ימות התינוק ומה בכך מנהג בטל בעלמא ואם בשבת שחל ט"ב מותרים מע"ש ובחמישי כ"ש אבלות ישנה כזו שאין לה שורש: ל"ד) שאלה ביצה ששני ראשיה כדין או חדין שנמצאת בלול של תרנגולים מהו.

תשובה חשש גדול הוא זה וכבר בא לידי איזה פעמים אלא שהבחורים חפשו ומדדו ומצאו שהיה הצד הא' חד מן האחר כחוט השערה. אמרתי כל מדות חכמים כן הוא.

(עש"ך יו"ד סי' פ"ג ס"ק כ"ו וריש סימן פ"ו ובעקרי הד"ט יו"ד סי' ח' אות ב'). ל"ה) שאלה השואף דבר איסור דרך נחיריו אם חייב דהרי נהנה גרונו בכזית.

תשובה כל מצות שבתורה בין עשה בין ל"ת אם שינה בעשייתם לא עשה כלום להתחייב מן התורה כגון אתרוג שופר שלא כדרך גדילתן ומוציא בפיו בשבת או פשט עני ונתן לב"ה או נטל מתוכה. ואמרינן התם (חולין ק"ג): אכל כחצי זית והקיא וחזר ואכל אותו חצי זית עצמו חייב ופסקו הרמב"ם ה' מ"א.

ואם בהעברת האוכל בגרון שלא כדרך העברתו חייב למה לי חזר ואכלו. הנכנס למקדש שלא כדרך ביאה פטור וכן למעשרות: ל"ו) שאלה מי שהלביש את חבירו כלאים ולא הפשיטו מיבעיא אם לוקה ואם יש חילוק בין עומד למהלך.

תשובה אפשר דמשום דשני קרא ואמר לא יעלה עליך ולא כתיב לא תעלה לחייבו אפי' שאינו עושה מעשה כאלו עבד בידיים דהא סמוך כתיב לא תזרע כלאים וסמוך ליה ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך וי"ו מוסיף על ענין ראשון מה התם לוקה (ע' תוס' בע"ז דס"ד: ד"ה רבי בשם הערוך) אף הכא נמי לוקה אע"ג דלא עבד מעשה (עי' יעבץ ח"ב סי' קל"ד): אמר המני"ח הכא אין חילוק.

והיכא דשייך להסתפוקי אי מהלך כעומד דמי או לאו. בינותי בספרים וקא חזינא בהו דהוי פלוגתא דקמאי ובתראי כתב הר"ן דנראה דרב אלפס פסק כבן עזאי דמהלך כעומד דמי והר"ן פסק כת"ק דמהלך לאו כעומד דמי וכן דעת הרמב"ם והרא"ש ז"ל שלטי הגבורים שם הרי"ף פ"ק דשבת ריש דף צ"ט ת"ר המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב ובן עזאי פוטר דקסבר מהלך כעומד דמי ופרשה הר"ן שם פ"ה ת"ר המוציא מחנות וכו' עי"ש ועיין בש"ע או"ח סי' קס"ז דמוכח משם דרכוב כמהלך דרכוב כעומד דרכוב כיושב: ל"ז) שאלה הלוחש על המכה מהו שיאמר ב' תיבות מן הפסוק.

תשובה אם מתכוין לדברי תורה ולעשות מהם לחש כגון נגע צרעת (סנהדרין ק"א.) אפי' בתיבה א' אסור ואם דרך הלוחש לדבר דבריו נזדמנו לו ב' תיבות אפשר דאין שם בית מיחוש.

וכן יש לומר בההוא דגיטין (ד"ו: תוס' שם) דשלשה אין כותבין בלא שירטוט דדוקא כשבא לדרוש הפסוק שלוקחו ע"ש דברי תורה בני אדם הבאים משם לכאן הם קיימו בעצמם ויתנו את הילד בזונה שדרש להם הפסוק שכא לדרשה זו אבל אם יצטרך לכתוב לחבירו ד"מ דבר אל אהרן אחיך שיעשה דבר זה אפשר שאין לחוש: ל"ח) שאלה זיקין וזועות ורוחות כמה יהא ביניהם ויחזור ויברך.

תשובה אפשר דדינן שוה לברקים ורעמים וטעמא דלא אמרו מל' יום לל' יום כמו בשאר חידושים דאלו דברים שאין להם שיעור ולא יודע צרכם בארץ ולא דרך טבע אלא להבהיל את העולם כי האלהים עשה שיראו מלפניו כל שעה שהם באים יש לברך עליהם כגון מי שניצול מן הארי וברך וחזר ובא עליו או הדוב וניצול שחוזר ומברך וכן מן הנחש וכו'.

(ע' שער"ת סי' רכ"ז באו"ח): ל"ט) שאלת תוקע שמת ונכנס אחר במקומו וכשגדל בנו רצה לירש זכות אביו. גם שוחט שהיה מושכר לרבים ובא אחר ונתן מעות לקהל כדי ליכנס למקומו: תשובה לראשונה יש לדון דכיון דאידיחי אידיחי דומיא למ"ש הרדב"ז סי' נ"ט והכא כבר נכנס אחר במקומו והוא מת כבר וכן יש לדין שאם באו בני הראשון ובני הב' שינתן לבן השני.

וע"ד השוחט אומנות בעלמא הוא ומאן דאליים גבר אמר המני"ח ולע"ד היה אפשר ג"כ לדמות ענין הראשון לההיא דהרשב"א ז"ל סי' ש' והריב"ש סי' קצ"ו ומהרמ"ט ח"ג סי' ק"ק והרב בעל משפט צדק ח"א סי' ע"א דכל שהבן ראוי הוא קודם. ולענין שני ג"כ

אפשר שהוא נכנס תחת סוג המחזור אחר עני המהפך בחררה ויש בו משום הסגת גבול (עיקרי הד"ט או"ח רס"י ג'): מ) שאלה אורז מבושל שלא נתמעך כיצד מברכין עליו תשובה ברכתו הראויה כפי מסקנת הרוב היא במ"מ והמברך עליו שהכל כדברי ההגה (בסי' ר"ח ס"ז ושע"ת שם) לא שכר ולא הפסד.

ואם בירך אחריו על המחיה יצא כיון דמסעד סעיד ומה שלא תקינו לכתחילה מעין שלש הוא כדי שלא להשוותו בכל למינין שנשתבחה בהם א"י עיין סי' ר"ח בטור: מ"א) שאלה מי שטוען על אשתו שגנבה מקצת כיסו והיא אומרת שגנבים באו לה תשובה טענה גדולה היא זו לומר לה אם גנבים באו לך הלא יגנבו דים ולא ישאירו עוללות.

בעלמא איכא פלוגתא אי משביעין על כה"ג אי חשבינן ליה כודאי. והכא כ"ע מודו דהוי כאשה הנושאת בתוך הבית (שבועות מ"ה).

(ואולי דשלומי נמי משלמא דחזקה היא גנבתם כדאמרינן התם (ב"ר פ' ע"ד) באשה ממשמשניות הן ושאר הנושאים בתוך הבית ישבעו לאשה ויפטרו אלא דאפשר דאין מוציאים ממון על החזקה או לאו גברא רבה כהרא"ש ז"ל דליכפייה ולודי. (בב"מ פ"ב סי' ה' ובפ"ת חו"מ סי' ע"ה ס"ק י"ט): מ"ב) שאלה מי שהיה חולה והיה נדור בדבר מצוה וחלה וכסבור שאין יכול לעבור על נדרו אלא בהתרת חכם (עי' יו"ד סי' רי"ד ס"א בש"ך ס"ק י' ודג"מ שם) והלך ונשאל ואח"כ א"ל למה לך התרהאנוס היית והשיב אם כך הייתי יודע לא הייתי נשאל מעולם.

תשובה הביא הב"י ס"ס רכ"ח הריב"ש בתשובה דאם התירו באונס אינו כלום אף אנו נאמר דהתרה בטעות אינה כלום ובר מן דין דברים אלו שאומר אפשר דלא גרע מידות נדרים: מ"ג) שאלה א' היה חייב שבועה לחבירו וא"ל הרי אני כאלו נשבעתי מי היא שבועה: תשובה מההוא דהתם (גיטין ע"ד): הרי אני כאלו נתקבלתי אין ראיה שתהא שבועה דהתם לא קבל כלום אלא שמחזיק טובה כאלו קבל אבל אומר כאלו לא הוי נשבע ממש: מ"ד) שאלה עדים שהעידו וחזרו והעידו מבעיא אי מפסלי מכאן ולהבא.

תשובה כיון שהם לפנינו אנן סהדי שהם עדי שקר ולא אמרינן אין אדם משים עצמו רשע במה שנראה אלא דיכולין לומר אין אנו רוצים לחוב בדמו של זה כמו שהובא משם הר"ן וזהו דוקא באותו ב"ד שמאחר שבאין לעשות מעשה על פיהם איך יפסלו אותם ונמצא תרתי דסתרן אבל הולכין ומעידים עליהם בב"ד אחר ומלקין אותם ופוסלין אותם כההוא (עי' חו"מ סי' ל"ד ס' כ"ז) דנשבע להכחיש את העד: אמר המני"ח להיותי לומד כעת בענין זה ראיתי בהא דאמרו בגמ' דכתובות פ"ב (דף י"ט): עד א' אומר תנאי ועד א' אומר אינו תנאי ששומעים לעד שאמר תנאי לדעת הרמב"ם ז"ל נראה דמפרש לה הכי דהיינו דוקא בשאין כתב ידם יוצא ממקום אחר והוה ליה כאילו מסהיד השתא ולא גמר עדותו וכיון שדבריו האחרונים אינם סותרים לגמרי הראשונים מהני אבל אם כתב ידם יוצא ממ"א הרי נחקרה עדותם ושוב אינם יכולים לחזור ולהגיד כן כתב לה בפ"ג מהל' עדות אמרו על תנאי היה שטר זה אם היה כתב ידם יוצא ממ"א אינם נאמנים עי"ש.

וכן ראיתי שכתבו הפוסקים האחרונים ושמחתי שכוונתי ודלא כרב האי ושאר גאוני עולם ז"ל דסברי דאפי' כשכתב ידם יוצא ממ"א דיכולים לומר תנאי היו דבריהם עיין חו"מ טור סי' כ"ט (ועי' ש"ך שם ס"ק ב') ובסי' פ"ב ראיתי עוד בהאי כללא דאוקי חז לגבי חז שאם עד א' אומר תנאי היה ועד א' מכחיש או שאינן לפנינו כיון דבשטר לא הוזכר רמז התנאי נראה דאמרינן אוקי חז לגבי חז דמכחשי זה לזה ושטר אין כאן וצריך לישבע היסת דתנאי היה ומיפטר כדרב נחמן דמחייב שבועה עיין סי' פ"ב (סי"ב) כאמור: מד) שאלה האומר לאשה הרי (את) מקודשת לי ונתן לה הכסף ולא אמר בזה.

תשובה האי מלתא תליא בבעיא דלא אפשר דלא אפשר אי בעינן ודין או לא בעינן [גיטין פ"ה:]: מיהו אם א"ל בטבעתי אפשר דאע"ג דלא אמר לה זו דמוקדשת דגדולה מסירת טבעת [עי' פיהמ"ש לרמב"ם מע"ש פ"ד מ"ז. ועי' בס' שפת אמת להרב מ"נ טירני הרבה שו"ת על זה]: מ"ה) שאלה אם מותר לטלטל בהמה חיה ועוף לתינוק לשחק בו בשבת.

תשובה מדברי התוס' במציעא (דמ"ו: ד"ה פירי) נראה דקרי ליה לשור כלי דכל שעושיין בו איזה דבר ומיוחד לכך כלי מיקרי והא [שבת קכ"ח: או"ח סי' ש"ח ס"מ] דמדדין עגלים וסייחין מדידין אין מגביהין לא משום דלאו לצורך גופו ומקומו הוא אלא לצורך עצמו של איסור (עיין בשו"ת ר"ח אור זרוע ססי' פ"ב מש"כ בשם הרא"ש: מ"ו) שאלה מי שברך המוציא ונזכר שלא ברך ענ"י מהו: תשובה יכול הוא שיברך ואין זה הפסק.

א"נ יטעום פחות מכשיעור ואח"כ יברך ענ"י: מ"ז) שאלה (אמ' המני"ח להיות כי שאלה מ"ז נתטשטשה מעיקרא שמתו למלאות מהמעט שלי). מה שפסק הש"ע בסי' קס"א א"ח דין ד' שראוי לנהוג כדעת הראשון אי הוי חומרא דאתי לידי קולא.

תשובה לא הוי חומרא דאתי לקולא אם יטול מרביעית בלבד ונמצא מוסיף על שיעור נטילה דהרי אמרו חכמים (בריש ידים) מי רביעית נוטלין לא' ואפי' לשנים ודאי דאין זה התוספות יותר משיעור נטילת ידי שנים: ובב"י כתוב וז"ל נכון להתנות ולומר שאינו מקבל זה בתורת חובה כדי שאם לא יזדמנו כ"כ מים לא יצטרך להחמיר כמנהגו עכ"ל.

ולע"ד דאין כוונת הב"י לומר דאם יחמיר ליטול עד קנה של זרוע יצטרך ליטול יותר מרביעית דזה ליתא מטעמא דכתיבנא לעיל אלא הכוונה אם יהיה עת הדוחק ויצטרכו שנים ליטול מרביעית לא יצטרכו להחמיר הרמב"ם ור"י והראב"ד ז"ל חולקים עליו דאפי' בפחות מרביעית לכל או"א והב"י פסק להקל מדרבנן (בסי' ק"ס): מ"ח) שאלה מי שברך והפריש חלה והוצרך לישאל עליה מה ענין הברכה שברך: תשובה אין כאן ברכה לבטלה מאחר שחל שם חלה עליה לפי שעה אח"כ הוי כמו שנשרפה וקרוב אני לומר שתועיל הברכה שיברך למה שיפריש.

(עי' לעיל סי' כ"ה וחזקת יאיר סי' ק"ל וס' יהושע פסו"כ סי' תקי"ח חת"ם יו"ד סי' ש"ך וריטב"א חולין ק"ו ד"ה אמר רב מש"כ לענין נט"י): מ"ט) שאלה המל את בנו איזה עדיף לברך בעל או בלמ"ד. תשובה כשבא לידי קיימתי דברי הרמב"ם ז"ל והוא הנראה מפשיטות הסוגיא ואח"כ חזרתי בי ממה שדקדקתי מהגהות מיי' פ"ג דמילה ז"ל אבל לא ידענו מה טיבה של ברכה זו של להכני' וכי לא סגי ליה במה ששליחו המוהל מברך

על המילה וכן מי ששחטו לו פסח צריך לברך לשחוט את הפסח ושמא כיון דמוהל בלא אבי הבן שייך במצות הולד כדאמרינן בפ"ק דקדושין (כ"ט).

(וכו' עד הילכך תקינו ליה ברכה אחרת לעצמו וכו' עד אם מלו אבי הבן וברך להכניסו סגי ליה בהכי כיון דתקינו למוהל לברך על המילה לא ישנה מן המטבע ומברך שתים וכו' ע"כ משמע דברכת להכניסו הוא חיוב האב על הבן וברכת על המילה הוא להורות החיוב כללי שיש על כל ישראל וא"כ כשאבי הבן מל את בנו מברך להכניסו על חיוב פרטי שיש עליו יותר מעל כל ישראל וברכת על המילה להורות החיוב הכללי אשר עליו בכלל כל ישראל וא"כ אם יברך להכניסו וברכת למול את הבן אין לה שחר דמה ענין לברך ב' ברכות המורות החיוב הפרטי וכן יש לדקדק מהגהת ש"ע ז"ל (ביו"ד סי' רס"ה ועי"ש בט"ז) מיהו אם בירך למול או שבירך ברכת להכניסו לחוד יצא: נ') שאלה כיצד יש לנהוג במימי החלב: תשובה דעת האוסר (בי"ד סי' פ"א ס"ה) אין לו שחר שהוא אומר שאין לתמוה שיהא החלב מותר והיוצא ממנו אסור שהרי דם שפירש אסור והבשר עם דמה מותר לאוכלו חי ומי יתן ידעתי ואמצאהו מה גבול יש בזה שאם תאמר שהדם הוא החלב אלא שהתורה התירתו וכשפרש אסור א"כ בפירוש הראשון שפירש החמאה מן החלב יהא השאר אסור ואיך יאכלו הגבינה וא"ת אין ה"נ והגבינה אשר תאכל היא כשלא קדם הפרשת החמאה א"כ למה מתיר הריקוט"ה והוא הנסיובי שקודם הנסיו' קדם הבדל הגבינה ואין לומר שמה שפירש אחרון לכל דבר הוא דם שפירש ואחר המימי חלב אין שם עוד פירשה אף אתה אמור לו כי מי הגיד שלא נשאר במימי החלב עוד דבר שאם היו יודעין בני אדם היו מפרישין כי אי אפשר שלא נשאר שהרי יש בו עכירות: ועוד יש להשיב כי מאחר שעיקר החלב הוא דם יש לנו לומר שהמובחר הפורש ממנו שורשו וטובו א"כ היה לנו לאסור החמאה והגבינה שהם הטובים והמים הנשפכים מותרים כל זה אני אומר להלכה אבל המחמיר באיסורים לצאת ידי הכל (תעב"ט:נא) שאלה הלש לשם מצה ונשמר מחימוץ ואח"כ חשב לעשותה לגוי מהו: תשובה אע"ג דאיכא למימר ע"ד הראשונה אזיל ואתי מ"מ כיון שהסיח דעתו ממנה יש להחמיר: נב) שאלה בואי כלה שאומרים בע"ש אי הויא קבלה: תשובה כך נראין הדברים שע"מ כך מתאספים ואומרים ובתוך אמוני עם סגולה בואי כלה שבת מלכתא וראיתי בתיקונים שמצריך עשרה לקבלת שבת.

וטוב הדבר אם אפשר. וגם מצאתי סמך שאומרים באי כלה.

וברכת חתנים בעשרה ואז"ל (ב"ר פי"א) כנסת ישראל יהיה בן זוגך (עי' בב"ק דל"ב ובחז"א שם): נג) שאלה מי ששכח ולבש תפלין של ראש קודם לשל יד אי עדיף טפי להחזירם ולחזור וללבשם כדרכם או ילבש של יד: תשובה שמעתי שנהגו בצפת ת"ו דכשפגע בשל ראש תחלה היה לובשו ומברך עליו וחוזר ופושטו ואח"כ לובשם כדרכן וייטב הדבר בעיני והכא נמי אם אירע לו כך יסיר של ראש וחוזר למצוותו אבל אם היה לבוש תפלה של ראש שלא היה לו של יד למה יסירנה (עט"ז או"ח סי' תרפ"ד סק"ד וביעב"ץ ח"א סי' קכ"ה): אמר המני"ח ראיתי בב"י סי' פ"ה ועמד בהאי כללא דאין מעבירין על המצות דצא"ל היכא דעדיין לא אטפל במצות כלל אלא דאיתא לפניו אי שייך בזה משום אין מעבירין ע"ה וההיא דסי' תע"ג ס"ד הנה איכא למדחי דכיון דכבר

הזמינם וגם עתה הוא לפניו כאטפל הו: ומיהו מההיא דלולב (סי' תרנ"א ס"ה) לא מברכינן אע"ג דאיתא קמן אלא א"כ נטל ליה בידיה וכדמייתי הב"י מתפלין דאין מברכין עליהם אלא משיניחם על הקבורת משמע דמה שהוא לפניו והזמינו לאו משום הכי מיקרי איעפל במצוה כל שישנה לפניו יש בה משום אין מע"ה אבל מההיא (סי' תמ"ד ס"ז) דהרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו וכו' אין ראייה דההליכה הוי צורך המצוה ונתעסק במצוה קרינן ביה משא"כ כשהיו מזומנים לפניו.

אבל כפי מ"ש הב"י בהא דמברך משעה שמתחיל להניחם וכו' ולפי זה אם רצה לברך קודם הנחתם מעת שהמצוה מזומנת לפניו לעשותה הרשות בידו וכו' ע"כ משמע דמשעה שהוא מזומנת לפניו אטפל במצוה מיקרי. והנה כעת לע"ד לא מכרעת כ"כ דאיכא למימר דלפיכך קאי אקודם קשירה ואחר הנחה הוא משום קודם דקודם והדבר צריך ישוב: והיכא דבאה מצוה לידו ואינו עושה אותה מיד עד שמתקן האחרת אעפ"י שעושה אותה שבאה לידו תחלה עושה אותה קודם האחרת מ"מ איכא משום אין מע"ה במה שמתקן האחרת אעפ"י שאינו עושה אותה האחרת תחלה ועיין בב"י סי' הנז' דכ' יש נוהגין לתקן תפלה של יד וכו'.

עוד ראיתי שם דרך כלל דהיכא דהמצוה האחת היא חובת גברא אבל המצוה האחרת אינה חובת גברא לית בההיא שאינה חובת גברא משום אין מעבירין ע"ה. עוד דרך כלל שותק ושומע כעונה אבל לא הוי השתיקה הפסק לשיצטרך לברך ברכה אחרת עי"ש על ההיא דולא יפסיק ביניהם לדבר אפ"ל לענות אמן.

ואגב דקדקתי במש"ש וז"ל וכו' התוס' מתוך פי' משמע דאם שח ובירך שרי וליכא איסורא אלא אדרבא מצוה ושכר ברכה ואין כן דעת כל הפוסקים אלא שבכל ענין אסור לדבר אפ"ל חוזר ומברך ע"כ. מדקאמר שרי משמע דשרי לכתחלה אבל ממאי דקאמר מצוה ושכר ברכה ליכא למשמע מינה דמצינא למימר מצות תפלין ושכר ברכה שבירך משום דשח דיעבד אבל לכתחילה לא ישיח וממאי דקאמר ואין כן דעת כל הפוסקים וכו' ליכא למשמע מינה דאסור להביא עצמו לידי כך דהיינו ברכה שאינה צריכה דמצינא למימר ולדחויי דהיינו משום דבלאו הכי אסור להשיח וכדמייתי הב"י בתר הכי מכתבי מה"ר ישראל סי' ק"ז לסמ"ק וכו' ע"כ: ומיהו מההיא דמהר"ר ישראל משמע דאסור להביא עצמו לידי ברכה שאינה צריכה.

ואין לומר דדוקא כה"ג דהמצוה מוטלת עליו ומצי מפטר בברכה דמצוה אחריתי אבל כי אין מוטלת עליו לעשותה ואי בעי עביד לה ואי בעי לא עביד לה יכול להשיח ולהביא עצמו לידי ברכה שאינה צריכה: דאי טעמא הוא משום מוציא ש"ש לבטלה מה לי הכי ומה לי הכי: נד) שאלה אי עדיף טפי לברך שתיים על התפלין: תשובה שמחה היתה לי אם הייתי ממשפחת אשכנזים והייתי מברך שתיים דהכי משמע יותר פשוט ובתנחומא פ' בא (א"פ) [סוף פ'] בא בפירוש כן אבל מה אעשה שאין לי לשנות ממנהג אבותי (באה"ט סכ"ה סק"ה): אמר המני"ח ראיתי להרב בעל כה"ג שכתב בסי' כ"ח דטלית ותפלין מצות ציצית קודמת לפי ששקולה היא ככל המצות ונתקשתי דגם מצות תפלין הוקשה כל התורה לתפלין כדכתב מרן ז"ל סי' ל"ז בשם הרא"ש.

ואולי שאני ציצית דאתי לידי זכירה ועכ"ז לא מתייבא דעתי לזה ובפרט דמצות תפלין שייכא למצות ק"ש ותפלה ובה מקבל עול מלכות שמים שלימה משא"כ בציצית ומה גם שהם חובת הגוף משא"כ ציצית ואמרו חז"ל (ר"ה י"ז.) איזהו פושעי ישראל בגופן קרקפתא דלא מנח תפלין ואמרינן בהתכלת (מ"ד).

(כל מי שאינו מניח תפלין עובר בי"ח [בח'] וכל מי שאין לו ציצית עובר בחמש וידעתי כי שערי הדחיות לא ננעלו אבל לענין הדין הוא דבר תמוה. וממה שכתב הטור בסי' ס"ו ג"כ נראה דתפלין עדיפי מציצית כאשר עם לבבי.

(ע"י באה"ט ר"ס כ"ה ושמש צדקה או"ח סי' ט"ז וסי' כ"ד וש"ת רעק"א סי' ט' ופחד יצחק ערך ציצית): נה) שאלה ש"ץ שסיים מגן אברהם והתחיל מיד אתה גבור אם יש לענות עוד אמן אחריו: תשובה היה נראה דכיון דשלש ראשונות כחד חשיבי דשפיר דמי לענות אמן אעפ"י שהתחיל באחרת אבל יותר נראה לחלק שאם המתין ש"ץ כדרכו ולא ענו אחריו והתחיל באתה גבור אז אין להם עוד לענות דהויא כאמן יתומה אבל אם פשע ש"ץ ולא המתין והתחיל מיד אתה גבור לאו כל כמיניה שיאבד אמן מפי הציבור.

(ע"י שע"ת ס"ס קכ"ד). אמר המני"ח אגב זה ראיתי חילוק בין דבר שצריכין הציבור לענות אחר הש"ץ להיכא דאין צריכין לענות אחריו ונפקא מינה אי בעינן רוב דמתחייבי בההוא או אי סגי בחד כיון דהא מיהא איכא עשרה עיין במהרלנ"ח סי' (ט"ו) וכמדומה לי דגם מוהרי"ט ח"א גבי ברכות השחר דנוהגים לאומרם כל או"א והשאר עונים אחריו אמן עי"ש ועיין ש"ע סי' ו' ס"ד: נו) שאלה אם מותר ללוש ביסקוגוס בחלב: תשובה נראה דלא מקרי זה כעין תוארו והוי כשאר פת כיון שעושינן תדיר מהם (לא אתי למיסרך).

[ע"י יעב"ץ ח"א סי' ס"ב.]: [נו) שאלה רומז בעיניו מורה באצבעותיו אי הוי הפסק בין תפלה של יד לשל ראש: תשובה אין ענין לכאן אי דיבור כהרהור דמי דאפי' לא יהיה כדיבור שח בין תפילה לתפילה לאו דוקא דבור אלא כל שהסח דעתו מהם מברך שתיים. באה"ט סי' כ"ה ס"ק ח'.): (נ"ח) שאלה אמאי לא התקינו לומר הטוב והמטיב במקום שהחיינו ברגלים.

תשובה במקום הטוב והמטיב התקינו התפילות ובקידוש אתה בחרתנו וכו' ואין לך הטבה גדולה מזו אבל כל יחיד ויחיד יש לו לברך שהחיינו על המצוה שנזדמנה לו כמו שמברך על כל מצוה שנזדמנה לכל יחיד ולא חילקו בין מצוה כוללת בזמן א' או פרטית: נ"ט) שאלה המוצא אגרת פתוחה בשוק וכתוב עליה ופגי"ן דרג"מה אם מותר לקרותה ואם חייב להחזיר.

תשובה נהי דלגבי המקבל איכא למימר כיון דנפל איתרע ולא חש לה אבל שולח שמא אין רוצה שידעו בעסקיו ולפי זה אם היא חתומה כ"ש שאינליגע בה וחייב להחזירה דמסתמא אין לומר שהשליכה קודם שיקראנה: ס') שאלה מי שברך שהחיינו על שני מיני פירות ואח"כ ראה פרי מורכב משניהם מהו שיחזור ויברך שהחיינו.

תשובה אם המורכב הוא מין במינו פשיטא דלא יברך דאין כאן פנים חדשות ואם הוא מין בשאינו מינו אפשר דאין לברך עליו שכל דבר שעשו בני אדם נגד רצון הבורא אין

יאמר שהחיינו לראות דבר זה ואע"ג דמותרים באכילה גזירת הכתוב אבל לברך על הראיה לא מסתברא [ע"י יעב"ץ ח"א סי' ס"ג שהק' ע"ז ולקמן בסי' רס"ה יישיבה הרהמ"ח על נכון]: ס"א) שאלה הגונב מן הגנב כלי לסטיותו אם מותר: תשובה אע"ג דאמרינן (ברכות ה') בתר גנבא גנוב וטעמא טעים דאסור לגנוב ממנו הכא למעט בתפלה שפיר דמי וישלם ליורשיו: ומה שטענו אם גופו מורידין ולא מעלים כ"ש ממונו, דברים שאין בהם ממש: ס"ב) שאלה מי שברך שאומרים החזנים בשבת אם יש לחוש משום שאין להתפלל בו.

תשובה אין להתפלל ע"ד שהוא צורך היום כגון חולה שאין בו סכנה אבל דבר שהוא להבא אין בכך כלום ה"נ אין לאכול סמים של רפואה דוקא כשיש בית מיחוש אבל בלא זה מותר ולמה אין אנו מתפללין י"ח מפני טורח צבור: א"נ אי אפשר שלא יהא שם דבר שהוא צורך היום כגון פרנסה בכל יום הוא צריך אבל מי שברך כללי אין לחוש [ע"י יעב"ץ ח"א סי' ס"ד].

ושו"ת אבקת רוכל סי' י"א י"ב]: ס"ג) שאלה אבטיחין שחוקקין (וגוררין) בתוכו והיה למים כיצד מברכין עליו ועוד אותם של מצרים שהם מים מתחילת ברייתן: תשובה אם המים צלולים שירד העכור למטה מברך על הצלול שהכל דהו"ל זיעה בעלמא וכן יש להבין ההיא דמי רמונים [ע"י לקמן סימן צ"ג]: ס"ד) שאלה כהן הקורא ק"ש אם ישא את כפיו.

תשובה היה נראה שאם יש שם כהנים אחרים יצא לחוץ כשיגיע ש"צ לרצה ואם אין שם אלא הוא כבוד הצבור הוא שלא יצא והוי כמשיב מפני הכבוד: נמצא בהרדב"ז סי' רצ"ג כהן העובד בתפלה והגיע ש"ץ לעבודה שאם אין שם כהן אחר פוסק ועולה ומברך וחזור למקומו שברכת כהנים מן התורה ותפלה דרבנן ע"כ ואני שמעתי ולא אבין שאם אומרין לו עלה דאז עובר בעשה אפ"י יש שם אחרים ואם לאו אפ"י הוא יחיד: והיה נראה שאם הוא בהטוב שמך יעלה בין שהוא יחיד בין שיש אחרים ואם לאו יצא לחוץ דההילוך אינו הפסק בתפלה: אמר המני"ח היה הלכה למעשה בא' שהיה עומד ומתפלל בב"ה וראה התפלין של חבירו שהיו ביד תינוק והפילם ארצה ובראותו ככה הפסיק והפסיע לפניו להקים התפלין ויך את הנער ויאמר לו למה תעשה כה לזלזל בקדשים ובא השואל לשאול כדת מה יעשה האיש הלזה ונראה לי להשיב אליו שמאחר שהפסיק בדבור שיחזור לראש ולא טוב עשה במה שדיבר ולא היה לו אלא להקים התפלין ולחזור למקומו משום דקא עבר על איסור לא תשא במה שדבר דבודאי תפלין לא עדיפי מס"ת שנתגלגל ונפל לכרמלית שהוא איסור מדרבנן ואפ"ה פסק מרן סי' שנ"ב דלא יקימנו ולא חש לזילזול דס"ת א"כ כ"ש הכא דבהפסק דבור זה שלא לצורך איכא איסור לא תשא דהרי הוא צריך לחזור לראש ועליו נאמר ודבר שפתים אך למחסור כי הרי הברכות שבירך הוו לבטלה ומה שפסק בהילוך יפה עשה דההילוך אינו הפסק אמנם דע כי רוב מנין ובנין מת"ח שבע"ק על מעשה שהיה נמנו וגמרו שאם יהיה המציאות הזו באופן שהמתפלל היה סגור בבית ובעד החלון השקיף וראה שנפלו התפלין ואינו יכול לכתת את רגליו כדי להקים שטוב שיפסיק ויאמר לחבירו הקם התפלין ולא יותר כי משום זילותא דתפלין אינו כל כך רחוק דדיבור זה לא יקרא הפסק ולא יחזור לראש

וכמה צדקו החסידים ואנשי מעשה כמה שתיקנו להתפלל בעינים סגורות דהרי לך אם המתפלל הזה היו עיניו סגורות לא היה רואה ולא היה נצרך לכך והוה קרינא עליה עוצם עיניו מראות ברעה ברוך שנתן לנו תורת אמת: ס"ה) שאלה מי שהיו בידו מעות של חבירו אם מותר לו לעשות בהם צדקות או לת"ת: תשובה הא דאמרינן (פסחים ד':) ניחא ליה לאיניש למעבד מצוה בממוניה היינו הוא בעצמו להוציא אבל אין חבירו רשאי לשלוח יד בממון חבירו וההיא (במס' כלה) דר"ע עם ר' טרפון י"ל שהיה בדעת רע"ק לפרעם לו אם לא יתרצה ר"ט שהרי (נדרים ד"ג) רע"ק עשיר היה.

(עי' כ"מ סוף הל' נחלות): ס"ו) שאלה א' לא היה לו פנאי ליטול ידיו ולקח מן הצמוקים וברך עליהם ואמר שעושה שהפת יהיה טפלה להם מהו. תשובה אפשר דאין זה בכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה דמברך על העיקר ופותר הטפל דלאו בדידיה תליא לעשות העיקר טפל והטפל עיקר ובטלה דעתו אצל כל אדם דמליח הוא דרך שהפת טפלה לו ואם לא היה לפניו הפת והיה אוכל הצמוקים אפשר הוא שיהא הפת הבא אחריהם טפלה להם א"כ אותו שעושה כן אשר לא טוב עשה ולפ"ז היה צריך שיברך אחריו ברכת מזון: [עי' מג"א סי' רי"ב סס"ק ג'] ובזה יתורץ לך מ"ש עוד אם היו לפניו ענבים ולחמניות והיה בדעתו לאכול הענבים עיקר ולברך עליהם בפה"ע והלחמניות טפל וסיים בברכתו במ"מ כשראה כך חשב בתוך כדי דיבור לעשות עיקר מן הלחמניות מה דינו: תשובה יצא והרי לך לעיל דעתי בעיקר וטפל: אמר המני"ח בהאי כללא דבטלה דעתו אצל כל אדם ראיתי לעמוד אי אמרינן הכי למקום בכללו אי בטלה דעתו אצל כל שאר מקומות ואי הוי פלוגתא עיין פרק המצניע דשבת ד' צ"ב תוס' ד"ה ואת"ל אנשי הוצל וכו' והאי דמייתי הכא התוס' מפרק החבית דף קמ"ד כי להיות הענין הזה ארוך ועמוק נמנעת ממנו כעת ואם יגזור ה' אעלה דברי בקונטרס קטן: ובענין נמלך אם יצטרך לברך נראה לע"ד דהמלכה מספק שמה המלכה עיין פ' אלו דברים הרי"ף דמ"ה ריש ע"ב רבינו יונה פיסקא המתחלת והשמש מברך: כלומר אע"ג שלא גמר בדעתו בודאי שלא לאכול עוד אלא ספק אם יאכל עוד ספק אם לא יאכל עוד אפ"ה מקרי נמלך.

וצריך אני לעיין ר"פ המצניע ההיא דאמר אביי הכא במאי עסקינן כגון שהצניעו ושכח למה הצניעו והשתא קא מפיק ליה סתמא מ"ד בטולי בטלה מחשבתו קמ"ל כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה עכ"ל. (עי' לקמן סי' פ"ו): ועיין סי' קס"ח ס"ו (ובמג"א שם ס"ק י"ד) הא דכתב מוהרש"ך ח"א סי' קע"ג בפת הבא בכיסנין שמתחלה היה בדעתו לאכול ממנו מעט וברך במ"מ ואח"כ נמלך לאכול יותר אם לא אכל בפעם השניה שיעור לקבוע עליו כי אם בצירוף אכילה א' פשיטא דאינו חוזר ומברך לא המוציא ולא במ"מ אך אם נמלך לאכול בפעם השניה שיעור שאחרים קובעים בלי צירוף אכילה א' מברך המוציא עי"ש: שאלה יש שמות בתורה שנפל בהם ספק אם קודש או חול ויש שדרשו בהם קודש וחול כגון אלהים לא תקלל (סנהדרין ס"ו) כיצד יכתוב הסופר: תשובה יסמוך בזה על מה שקדש כל השמות בתחלת הספר דקרבות של צבור סכין מושכתם למ"ש.

(עי' בט"ז יו"ד סי' רע"ד בשם סמ"ג. דב"ש סי' ע"ו זרע אמת ח"ב סי' קכ"ז): שאלת עוד את"ל דאדני אם נא מצאתי חן יקדש מספק באלהים ל"ת מהו: תשובה שקולים הן

ויבואו שניהם כדלעיל: ומש"ע עבר סופר ולא קדשומהו שיקראו בו בצבור: תשובה יסמוך כדלעיל: ואם קדשו לחלטין מהו לקרות בצבור שהרי יש בו צד חולין דלא דמי למקדש בע"מ למזבח דלא חלה קדושה: תשובה קורא אני בזה אלקים ל"ת ומעוות לא יוכל לתקון, ושאלת עוד מי שמחק אלהים ל"ת והתרו בו משום לא תעשון כן מהו: תשובה חולין וקדשים מעורבים ולוקה: ומה ששאלת עוד על פ' הסופר שכך היה ווסתו שלא היה זוכר לקדש השם אלא אחר שהיה כותב אות ראשונה מהו.

תשובה מההיא [מס' סופרים פ"ה ה"ב] דהיה מתכוין לכתוב את ה' וכתב יהודה עושה מדלית הא וכו' אין ראייה אבל מההיא (שבועות ל"ו) דכתב א"ד מאדנות יש ראייה דפשטה קדושה למפרע (עי' שו"ת הרמ"ע מפאני סי' ל"ו. שכ' דקדושת השם ישנו מתחילה וע"ס ואינה משתלמת אלא בסוף ובעקרי הד"ט יו"ד סי' ל' אותי"ב).

ועוד שאלת אם שכח לקדש מקצת שמות אם יש שם ביטול. (עי' בש"ך וט"ז ר"ס רצ"ט ויד אלי' סי' פ"ח ושו"ת ח"ש שבסו"ס הר המור סי' ט').

(תשובה אפי' באלף לא בטיל כדין כל הזבחים (זבחים ע"א) וכל כי האי אפשר דידוד הפוסקי' ז"ל דיועיל קידוש ראשון (ע' לק' סי' קע"ח): אמר המני"ח אגב ראיתי לעמוד במ"ש מרנא בש"ע סי' פ"ט (פ"ד) או"ח על שלום דלע"ד משמע לי מדברי הרי"ף פרק מי שמתו דף י"ט ע"א דאינו שמו של הקב"ה אלא דמשום דשמו של הקב"ה דהיינו הויה הוי שלום לכל העולמות משום הכי חשבינן לתיבת שלום כאילו הוא שמו של הקב"ה ולא אמרינן ליה במרחץ וז"ל הרי"ף א"ר המנונא וכו' אסור לאדם שיתן שלום בבית המרחץ שנא' ויקרא לו ה' שלום כלומר שמו של הקב"ה שלמא הוא עכ"ל עי"ש ומדלא קאמר הרי"ף שמו של הקב"ה שלום הוא וקאמר שלמא הוא משמע דלאו בתיבת שלום עצמה הויה שם אלא דשמו של הקב"ה דהיינו הויה הויה שלמא רבא בעלמא וכדכתיבנא ודמיא למאי דכתב הרי"ף בתר הכי אלהא מהימנא יעי"ש השם יכפר בעדי אם שגיתי וליבטלו ולהווי דברי קמיה שכינתיה כעפרא דארעא: וברחום איכא פלוגתא אי הויה שם או כינוי הרמב"ם ז"ל (פ"ג דק"ש ה"ה) ס"ל שהוא כינוי ועל ידו החזיק רבינו יונה ורבו וכתבו דהא הצדיק מקרי רחום וחנון: והראב"ד ז"ל כתב דלא מצינו בשום מקום רחום על האדם וכו', עיין הלכות הרי"ף פרק דף ועמוד הנז' פסקא המתחלת.

אבל שם גופיה לא אקרי וכו' ע"ש: ס"ח) שאלה אם יש לסמוך במ"ש הש"ע בא"ה סי' צ' [עי' ב"ש שם ס"ק ד' בשם צ"צ] בשטר חצי זכר. תשובה מה שקשה עליו דהא קיי"ל (ב"ב קמ"ב) דאין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחים מן האב ויש לחלק דאם מת הבן קמיה דידה פקע לו כחו אבל כשמתה האם תחילה ירש כל זכות אמו: והנכון שהכל בכלל תנאי כתובה: ס"ט) שאלה מי שקבל עליו לקרות כמה פסוקים של תהלים בכל יום אם יעלה לו למנצח מזמור לדוד וכן כל כיוצא כאלו.

תשובה מסתברא דלא עלה לו מן החשבון שראינו תהלה לדוד ארוממך התחיל האלפא ביתא בארוממך א"כ תהלה לדוד אינו מכלל המזמור דמורה מקום הוא לו (עיקרי הד"ט יו"ד סי' כ"ג אות כ"ה): ע' שאלה איזה הפסק של פסוקים בעשרת דברות הוא הנכון לענין תלתא פסוקי, ועוד מה ענין פני בקמץ ופתח ושאר שנויים בדקדוק.

תשובה מסתברא דלענין קריאת ס"ת כל הפסוקים הם א' עד הפיסוק הגדול: נמצא דפסוק ראשון אנכי עד מבית עבדים כפי הנמצא בס' מדוייק: לא יהיה עד מצוותי הפסק שני: לא תשא עד לשוא: זכור עד ויקדשהו: כבד עד נותן לך: לא תרצח עד שקר: לא תחמוד עד לרעך שבעה פסוקים אבל בפרשיות נראה דעולה בשביל ג' גברי תלתא קראי כגון ויהי אחרי המגפה ויהיו בני יעקב ומה שהופסק פסוק הגדול לפיסוקים קטנים אפשר אפסקיה עזרא מפני התינוקות: ועל דבר הנקודות פני יש תחת הנון קמץ ופתח הקמץ מפני הסוף פסוק והפתח מפני הרביע: ועשית כל, יש בכף דגש ורפי הרפי מפני השופר הולך שעושה אותו בגד כפת דסמוך ליהוא: והדגש מפני הטרחא שהוא טעם מפסיק: וכן לא תרצח: ל"ת: ל"ת: התאווין בדגש ורפי מטעם זה: ע"א) שאלה הדוד שמוציאין בה האגו"וה אר"דיינטי אם צריך טבילה: תשובה המכסה והצנור שבו יוצא צריך מדין כלי סעודה.

והדוד מין מעמיד: ע"ב) שאלה מי שאמר הרי עלי לקבל ב' תעניות ואמר הריני בתענית למחר ב' פעמים מאי: תשובה כיון דאם נשאל על א' חלה השניה הוי כקבל הב' תעניות שאמר ואפי' התענה למחר יצא דיש נדר בתוך נדר משא"כ בשבועה שאם מכח קבלת השבועה כנ"ל התענה יום א' צריך שיתענה יום אחר דאין שבועה בתוך שבועה: ע"ג) שאלה מי שלא שאל מטר בליל ז' במרחשון אם מחזירין אותו: תשובה מסתברא דכשם שבהזכרה היה מכריז הש"ץ כך בשאלה וא"כ לא איכפת לן בלילה כדאי' בירושלמי (ריש תענית) דבאורתא לית תמן עמא [עי' מג"א ר"ס קי"ד ושע"ת סי' קי"ז ס"ק ד']:
ע"ד) שאלה בני ח"ל הבאים לא"י (ודעתם לחזור) כיצד יתנהגו לענין שאלת מטר: תשובה אם אומר ותן טל ומטר אין צריך לחזור בימות החמה למ"ד (עי' לקמן סי' רס"ב) ולפי זה מה יש שיכרך ברך עלינו ואפי' למ"ד דלא יצא יודה בזה דיש לו להתפלל עם אחיו אמר המני"ח בני א"י אם יש להם אשה ובנים בא"י אעפ"י שאין דעתו לחזור בזמן הגשמים שואל כבני א"י מוהריק"ש ז"ל [עי' באה"ט או"ח סי' קי"ז ס"ק ד'] : ע"ה) שאלה חולה שבאו להאכילו ביה"כ מעט מעט ולא נמצא מאכל שיספיק לו אם לא ישחטו לו תרנגולת מפותמת שמזונה מרובה מהו: תשובה לטעם שאמרו שאין מאכילין אותו נבלה מפני שמניאין דעתו ונפשו קצה במאכל איסור גם כאן יותר יתישב דעתו שאינו עובר על איסור כרת: והטור [או"ח סי' שכ"ח] כתב הטעם ששבת לגביה דידיה כחול הוא ובחול לא היו מאכילין אותו נבלה: והר"ן יהיב טעמא משום דאכל זית וזית עביד איסורא ואיסור שבת חד הוא ולדידהו בנ"ד אין שם היתר לשחוט מ"מ לדידן נקטינן כטעמא דמתיר דאין הולכין בנפשות אחר הרוב כ"ש למ"ד הותרה שבת דהרבה פוסקין כן (עי' לק' סי' ק"פ): ע"ו) שאלה שופר שגלדו דק ועשו לו חשוקים של ברזל מהו: תשובה אפי' למ"ד אזלינן בתר המעמיד הני מילי היכא דאיכא כבר ריעותא והוצרך למעמיד אבל הכא לאו מידי עביד (באה"ט סי' תקס"ו ס"ק ט'): עז) שאלה הגידם אם יטול לולב בשינוי: תשובה כמדומה לי שרשום בזכרוננו שאין לקיחה אלא ביד שנאמר ויקח את כל אשר לו מידו אע"ג דהתם דריש מרשותו או אפשר שטעות הוא בידי.

אבל ממה שנשאל הרשב"א ז"ל סי' אלף ר' גבי אטר יד ימינו אם יטול בשמאל והשיב דאטו בימין כתי' ה"ה שמאל והאריך בזה ולא הזכיר ההיא דעדיפא מינה דגיזמת שחולצת בשינויה דאטו וחליץ בידה כתיב (יבמות ק"ה) ומדלא הזכיר זה אלא מימין

לשמאל הילכך משמע דפשיטא ליה דיד בעינן היכא דכתיב לקיחה אבל אין קפידא בין ימין לשמאל (עי' באה"ט סי' תרנ"א ס"ק י' ושע"ת ס"ק י"א): ע"ח) שאלה אם היה מתפלל בר"ח ובתוך התפלה נזכר שהוא ר"ח וכשהשלים נסתפק אמהזכיר אם לאו: תשובה בשעה אחת יבהלוהו אלף רעיונות ודאי שלא הזכיר שאם אין אתה אומר כן גם בבקר כשבא לב"ה נזכר שהוא ר"ח ואין עולה לו.

בדידי הוה עובדא ששכחתי להזכיר של ר"ח ולא נזכרתי עד אחר קדושה ונתתי דעתי לכיון לברכות הש"ץ מאתה חונן ואילך אחר שהשלים חששתי שמא כיון שלא היה בדעתי לצאת בתחילת הברכות שמא לא עלתה לי ובתוך שהייתי מחשב בזה הגיע זמן מוסף והתפללתי עם הצבור ולא נראה לי לחזור דלפי דעתי אם עבר והתפלל מוסף יוצא ואין צריך לחזור ואף אם יהיה הדבר ספק לחוש לדעת מהרמ"ע (עי' מג"א סי' קכ"ו ס"ק ג') וספקו זהו חדושו מ"מ בהצטרף הספק האחר במה שלא נתכוונתי עם הש"ץ מתחלת הברכות לא חזרתי: אמר המני"ח מה שאירע לאבות אירע לבנים ואני ג"כ בגלותי זה פ"א עמדתי בספק זה אם הזכרתי מעין המאורע בר"ח או לא הזכרתי ולא היה בידי לחזור ושלא לחזור וסוף כל סוף נפטרת בתפלת המוסף כאמור אח"כ שלחתי להביא הס' הגדול מהגאון בעל כנסת הגדולה מאצל האוהב והשונה בהלכות הגביר החכם כה"ר אברהם בר דוד דילריי נר"ו ומצאתי בשיירי דשקיל וטרי לענין דינא בס' זה כאשר עיניך תחזינה משרים.

ומסקנא דמילתא שם דכיון דאיכא פלוגתא יש מקום בראש לומר שב ואל תעשה שאני ולא יחזור ומיהו הטוב והישר הוא שיחזור ויתפלל בתורת נדבה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה למר אפי' בלא חידוש ולמר בחידוש עי"ש באורך דבריו כי נעמו ובהם סילקתי את עצמי מלעיין בדבר זה עד אשר יניח ה' לי בארץ הקדושה תוב"ב: ע"ט) שאלה התוקע בשופרו של חבירו ונסדק בתקיעה מהו ואם יצא י"ח: תשובה כיון דניחא ליה לאיניש למעבד מצוה בממוניה במידי דלא שכיח להתקלקל יורד ברשות מיקרי והו"ל כמתה מחמת מלאכה גם יוצא י"ח: פ שאלה הנותן מתנה לחבירו ע"מ להחזיר אימת יחזירנה: תשובה הב"י (בח"מ) סי' רמ"א הביא בשם הרשב"א מה שהביא והיה נראה דזמנו של זה כזמנו של שואל כההיא דשואל ע"מ למיסק ביה פרדסי (עי' בר"ח או"ז סי' קי"ח מש"כ שם רבינו שמחה): פ"א) שאלה מהו לצאת בכיס של מעות ע"ש עם חשיכה: תשובה התם אמרינן (ב"מ כ"א): אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה והו"ל דומיא דתפלין מיהו יש לחלק דבתפלין אמרינן (יומא ח').

(אסור להסיח דעתו מהם וכעין זה נמצא בכתיבות מהר"י די בוטון ז"ל: פ"ב) שאלה יבם שגילה דעתו בתחילה שהיה רוצה לייבם לשם ממון ואח"כ אמר שח"ו שאין לו חפץ אלא לש"ש מהו: תשובה אתא חמרא ובטש שרגא ובזה הכל מודו דמתחילת דבריו אדם נתפש ואנן סהדי: פ"ג) שאלה וורדים מה דינם לענין ערלה ומעשרות וברכה: תשובה הדברים עתיקים ויש לנהוג בהם כל דין פרי ולחומרא ואני מברך על האגוו"ה רוזאד"ה בורא מיני בשמים לצאת ידי כולם כי מה שדעתי נוטה באמת שיש לברך עליה נותן ריח טוב בפירות (עי' שו"ת סמא דחיי או"ח סי' ד'): אמר המני"ח עיין שו"ת מוהרימ"ט עי"ד סי' ל"ד דהוי פלוגתא דרבוותא ובח"ל מותר כדלקמן בש"ע סי' רצ"ד

ס"ט וכתב עוד דאפי' בא"י דספק ערלה אסור לא ראה שנוהר בזה אפי' שרגילות לשותלם בכל שנה עי"ש באורך ועי' מהרשד"ם סי' קצ"א שמצא בס' האגור משם הראב"ד שיש לברך על הורד הנותן ריח טוב בפירות ולזה הסכים הוא ז"ל עי"ש: והבדינגינאש כתב א"א וז"ל הכפו"פ אוסר אותם והרדב"ז אסרם בתחילה משום ערלה שאינם מתקיימים ג"ש ופרשתי מהם איזה זמן בלא נדר עד שמצאתי שבשאלה אחרת כשעלה לא"י נתחדש לו טעם להיתר והתיר הלבן: והשחור הוי פלוגתא והטעם הוא שאין לך אילן שמוציא הגרעין שלו פרי תוך שנתו הילכך ירק הוא ומיהו לענין מעשה בא"י צריך לבדוק אם מוציא עליו מעיקרו ועיין יו"ד סי' רצ"ו ובאו"ח סי' ר"ג.

וטעם חלוש הוא זה להתיר איסור תורה כפי הספק הראשון שלו. ואצלי נתחדש טעם אחר להתיר דאיתא התם דגזרו על הגפנים שאינן גבוהין טפח שיהיו כירק (עי' סוטה מ"ב) משום שהם שפלים ונראין כירק א"כ כל דבר שמינו שפל וקצר יש לדונו שהוא ירק ובטעמים אלו עם הספק הראשון שלא ראיתי בו ממש שאין העץ של הבראינגאן דומה לעץ אילנות שחלול מבפנים וראיתי דעמא דבר לנהוג בהם היתר אזי אמרתי אין לחוש: פ"ד) שאלה אם מותר לעבור כנגד המתפלל כשיש מקום גבוה עשרה ורחב ארבעה לפניו: תשובה אע"ג דמקום חשוב כזה הוי הפסק לכמה דברים הכא אין נראה שיהיה הפסק דשכינה אין לה הפסק כל זמן שהמתפלל רואה או משום שלא יטרף.

אבל המתפלל הוא במקום כזה אפשר דמותר לעבור לפניו: פ"ה) שאלה מי שנזדמן לו לענות אמן על שני דברים אי סגי באמן א' לכולם: תשובה מההיא דאומרת (סוטה ח"י.) אמן על האלה אמן על השבועה אין ראיה ואפשר שאמן א' עולה לכאן ולכאן ואם יאמר אמן ואמן אין כאן אמן שאינו צריך ושפיר דמי (שע"ת סי' קכ"ד ס"ק י"א ובס' שפת אמת דף ע"ו): פ"ו) שאלה חולה שלקח סם המשלשל והולך יותר מדאי ומצטער מבעיא אם יברך ע"כ פעם ופעם: תשובה הא למה זה דומה לחולה שאין לו להודות עד שיתרפא ואז יברך ברכה א' ודיו: אמר המני"ח שאלה זו ותשובתה בצדה שייכא אפי' לבריאים שלוקחים הפורג"ה משארופ"י רוזאד"ו וכיוצא דיש בדעתם מתחלה לפנות הבני מעים עד שתכלה הזוהמה מהם דודאי הרי דעתו על כך ולא הסיח דעתו ולפיכך לע"ד לא יברך כי אם אחר גמר ההוצאה.

(עי' באה"ט או"ח ר"ס ז). ואגב ראיתי להודיעך בההיא דפ' מרנא בש"ע סי' ז' ס"ג במי שהטיל מים והסיח דעתו מלהטיל עוד ואח"כ נמלך והטיל פעם אחרת דיברך ב"פ אשר יצר: דמעולם לא היה דעתי נוח לזה והבאתי ראיה מדין נמלך שאינו מברך אלא ראשונה ואינו מברך שתי ברכות באחרונה: עיין בהר"ן ריש פ' ע"פ כדברינו והראיה שהביא מרן הב"י מדין טעה ולא התפלל מתפלל ב' אינה ענין לזה כלל דהתם משום תמידין תקנום כאמור וכך זכיתי ומצאתי בב"ח ושמעתי משם מוהריק"ש ז"ל דפסק דלא יברך אלא אחת משום טעמא דכתיבנא וכן עמא דבר נהגו (עקרי הד"ט או"ח רסי' י').

עוד ראיתי ונתון אל לבי לעיין פרק אלו דברים הרי"ף דף מ"ה ריש ע"ב ורבינו יונה פסקא המתחלת והשמש מברך דנראה דהמלכה מספק שמה המלכה: כלומר אע"ג שלא גמר בדעתו בודאי שלא לאכול עוד אלא ספק אם יאכל עוד ספק אם לא יאכל עוד אפ"ה מקרי נמלך. וצא"ל ריש פ' המצניע אמר אביי הכא במאי עסיקין כגון שהצניעו ושכח

למה הצניעו והשתא קא מפיק ליה סתמא מ"ד בטולי בטלה מחשבתו קמ"ל כל העושה על דעת ראשונים הוא עושה עכ"ל (עי' לעיל סי' ס"ו).

והדברים עתיקין וצריכים ישוב דבעונות השתא ליכא: פ"ז) שאלה אי עדיף טפי לומר ברכו או נברך בב"ה: תשובה יותר טוב היה שיאמרו נברך אלא שנהגו העם לומר כן ולא יכלו לשנות אלא שהוסיפו המברך ונ"מ לעיר חדשה: פ"ח) שאלה הא דתנן (דמאי פ"ז) האומר מע"ש מה שאני עתיד להפריש למחר וכו' אם יועיל תנאי זה מתחלת השנה: תשובה כל מה שמתנה האדם ועומד על דעתו אפי' ממאה שנה תנאו קיים: פ"ט) שאלה אם יש להעמיד דיין שאין לו בנים וזקן: תשובה ההיא בסנהדרין אתמר (סנהדרין ל"ו) שדין דיני נפשות, ואע"ג דאיכא לצדד דגם בדיני ממונות משום דיש לך אדם שחביב עליו ממונו מנפשו מ"מ ראינו שלא חששו רז"ל על זה שהרי מנו כמה מדות יהיו בסנהדרין ולא נמצא שהקפידו ע"ז בממונות: צ') שאלה אם יש לנהוג בזמן הזה סדר תעניות וכסדר ששנינו במשנתנו (פ"ק דתענית): תשובה כפי מה ששמעתי מפי זקנים שכשהשנה מעוברת אין להתחיל התעניות כס' המשנה ולעיקרא דמלתא אמינא דשליחותיהו דקמאי קא עבדינן: (עי' שע"ת בס"י תקע"ה) צ"א) שאלה אם מותר להתענות לשעות בשבתות וי"ט: תשובה כפי הי"א (בס"י רמ"ט) שהמתענה ומשלים בע"ש צריך כפרה משמע דכל שם עינוי אסור בשבת וי"ט ואפי' תענית מבשר ויין אע"פ שאין חיוב לאכלם: צ"ב) שאלה מה שנוהגין בוויניציא יע"א בשבת שיש שורה ששוהין בב"ה עד אחר חצות אם יפה הם עושין: תשובה מסתברא שלא אמרו (עי' או"ח ר"ס רפ"ח) אסור לישב בתענית עד שש שעות אלא כשאין עוסקין בתורה ובמצות אבל כשיושב ולומד או עוסק במצוה כמו הק"ק שלומדים בס"ת ומתנדבין מעות לצדקה וכיוצא אפשר שאין בכך כלום.

מיהו קשיא מההיא דרב ששת (שבת דף י') ובזה נשאתי ונתתי עם אלופינו המוסבל בתורה ויראת חטא הרב החסיד כמוהר"ר שמואל אבוהב נר"ו בהיותי שם נהנה מחסידותו ותורתו יזכר לטובה והוא אמר הכי: צ"ג) שאלה המוצץ לימוני"ש ונארנגאס מהו: תשובה על הנראנגאס יש לברך ברכתם אבל על מיץ הלימניש שהוא חמוץ הרבה אפשר שאין לברך כמו על החומץ דדוקא כשהוא מזוג מברך וכבר כתבתי לעיל (סי' ס"ג) שעל כל מיץ הפירות שאינו צלול כמים שירד העכירות למטה דאז חשיב כזיעה יש לברך ברכת הפרי שכל זמן שלא נצלל יש שם טעמו וממשו: אמר המני"ח ואני בהיותי ברשיד עמדתי על ספק זה ובהסכמת הרב הדג"ן כתבתי שאם שתה אותם בפני עצמם שאינו מברך כלום דאזוקי מזקי ואם שתה אותם ע"י תערובת סוקא"ר וכיוצא יברך שהכל דהוה ליה משקה היוצא מן הפרי דמרנא (באו"ח סי' ר"ב ס"ח) פסק דמברך עליו שהכל אבל על הכאבא"ד נראה דמברך בורא פרי העץ משום דנטעי להו אדעתא דהכי וה"ה בלימניש ונארנגאס מתוקים דאם אכלם כמות שהם מברך בורא פרי העץ משום דנטעי להו אדעתא דהכי עיין סי' ר"ד: צ"ד) שאלה אם מותר להתפלל בבריכה: תשובה כל כמה דכייף איניש בתפילה טפי מעלי אלא דמטעם דאין אדם רשאי ליפול על פניו אא"כ מובטח לו שיענה כיהושע (תענית י"ד) מטעם זה אין להתיר הבריכה.

ואין לומר דהכורע על ברכיו אין קרוי עומד דהא כיון דרוב גופו בעמידה יש להחשיבו עומד אם נועץ ארכובותיו בארץ ושאר כל הגוף עומד והא דעמוד על רגליך כל הרגל עד הארכובה נקרא רגל דהא ביבמה כתיב וחלצה נעלו מעל רגלו ותנן (יבמות ק"ה) מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה והא דאמרו [באהע"ז סי' קס"ט סעי' נ"ב] ביבמה שלא תהא יושבת על ברכיה היינו שהברכים בארץ והיא סומכת גופה ויושבת עליהן ודוק.

וכן בשלמה הוא אומר ויקם מכרוע על ברכיו וקרי ליה תפילה [עי' שמש צדקה או"ח סי' כ"ד]: צ"ה) שאלה הלוקח שומשמין מן הגוי בא"י ועושה מהן שמן מהו: תשובה כבר נגמרה מלאכתו ביד גוי דאין משקה גמר מלאכה אלא תירש ויצהר דוקא (עקרי הד"ט יו"ד סי' ל"ג אות י"ב): צ"ו) שאלה האומרת תן חמצך לגוי בפסח ואתקדש אני לך מהו: תשובה מנה לפ' ואתקדש אני לך מקודשת מדין ערב (קדושין ז).

(וחמץ אינו תופס דמיו נמצאת אשה זו ערבנית ע"מ שהגוי חייב לישראל ומש"ה מקודשת ואיסורא דעבד עבד: אמר המני"ח ועדיין הדבר צריך עיון ומיתון: צ"ז) שאלה אם צריך להלין מי גשמים שנקלטו מן האויר: תשובה אפשר דבירודים ביום צריכין הלנה דיומא כולא שמשא אבל בלילה אף אם האדים עולין מן הים אפשר לצדד דכיון שמתקדרין האדים ביסוד האויר הקר ושם נקרשים ונעשים מים פנים חדשות באו לכאן (עי' באה"ט ושע"ת סי' תנ"ה ס"ק ט'): אמר המני"ח אגב ראיתי להודיעך שאלה שזכרתי כעת רשומה אצלי שנשאלה בבית המדרש במי שאין לו כי אם דוקא מי מעיין ויין אי מינייהו עדיף ללוש בו את המצה כדי לצאת י"ח: תשובה יש לצדד ולומר דהיין עדיף ממי מעיין לפי מה שפסק מרנא דאסור לכתחילה ללוש במי מעיין ולא כתב אלא יש מתירין בשעת הדחק וי"ל שעדיפי מי מעיין דהרי מצינו דצריך שיאכל לחם עוני שנילוש במים ובמצה עשירה אינו יוצא י"ח שהרי אוכלה ע"פ קודם שעה עשירית ואין לך שעת הדחק גדול מזה שהוא במדבר בערב פסח ואין לו שעת הכושר להלין וא"כ הדעת נוטה שילוש במי מעיין ולא ביין ועיין בלשון הב"י סי' תנ"ה ותמצא סעד להאי סברא בתרא וכן הסכימו: צ"ח) שאלה המשכיר בית בי"ד בחזקת שאינו בדוק ומצאו בדוק מי הוי מקח טעות דאמר בעינא למיעבד מצוה:.

תשובה מי הגיד לו כשהיא בדוקה דאפשר שניקה הבית מן הזבל אבל לא כיון לבדוק ועדיין בידו לבדוק ואם יש עדים שבדקו כמצותו אפ"ה אפשר שאינו מקח טעות כיון דלא הוי מום בגוף המקח וישלם לו מה שאיבד מצותו, ובזמן הזה אין מגבין דברים אלו: צ"ט) שאלה אם נפלה טיפת שעה על אותיות הס"ת ונראין האותיות מהו.

ועוד אם מותר לקרות בס"ת בכתי עינים: תשובה ראיא גמורה היא ע"י זכוכית כהיא (ברכות כ"ה: ועי' שבו"י ח"א סי' קכ"ו) דערוה בעששית דאסור לקרות ק"ש כנגדה משום לא יראה. והיא דעפרות זהב על האותיות דאסור (שבת ק"ג) היינו משום שמתבטל כתב התחתון בכתב העליון דקי"ל דהוי כתב (עי' באה"ט או"ח סי' קמ"ג ס"ק ט"ו ושו"ת רעק"א מהדו"ת סי' י"א עקרי הד"ט סי' ז' אות ג'): ק) שאלה אם נתנו לתינוק א' להכיר בספק אותיות וזה אומר בכה וזה אומר בכה אי אזלינן בתר רובא: תשובה אמרינן התם (סוטה מ"ז): דכל מקום שהאמינה תורה עד אחר הלך אחר רוב דעות.

כתב מוהרי"ט ז"ל גבי הפסיק וי"ו דויהרוג בנוקבא דאי חכים הוא מבין שגידוף הוא כלפי מעלה יש ללמוד שיכול להראות לתינוק כל השורה ואין צריך לכסות שאר האותיות ע"כ. נהי דמהא שמעינן שאין צריך לכסות שאר אותיות דלקמיה דמאן חכים להבחין מן המאוחר אל הקודם ולהגיד האותיות אבל מ"מ צריך לכסות מה שקודם לו שיתחיל ללמוד מאותה תיבה עצמה שאם יתחיל מתחילת המקרא סרכיה נקט ואזיל: ק"א) שאלה אבק הטאבק"ו שבערבי קורין אותו טוטו"ן ששואפין אותו בחוטם ונותן לתוכו המוכר מעט סם טוב להריח בו ללוקח מהו: תשובה אפשר דהא דאמרו מידי דלריחא עביד אפי' באלף לא בטיל לא איתמר אלא לגבי איסורא אבל לגבי ברכה בטל הוא בדינו ולא מיקרי אלא ריח שאין לו עיקר (עי' באה"ט סוסי' ר"י ובעקרי הד"ט א"ח סי' י' אות ס"ט): אמר המני"ח ראיתי אנשי מעשה שקודם שהיו שואפין אותו היו מחזרין לברך על איזה ריח טוב שחייב לברך ואח"כ היו שואפין אותו לצאת מידי ספקא ומי שירצה לנהוג כן עתב"ט: הואיל ונזכר הטוטון באבק אודיע לך מה ששאלו להרב הגדול כמהר"י פונטו ז"ל ותשובתו כפי מה שראיתי בחתימת ידו והסכמת ידי השלמים הרבנים כמהר"י צמח וכמהר"י חנדאלי ז"ל: מי שרגיל לנשוף תמיד בחוטמו עשב הטוטו"ן אם יהיה אסור לנשוף בו ביום ש"ק משום שחיקת סמנים.

תשובה מותר גמור הוא משום הא דשנינו במשנה פ"ח שרצים (דק"ט ע"ב) אין אוכלים אזוב יון בשבת וכו' כל האוכלים אוכל אדם לרפואה וכו' ופירש"י לפי שאינו מאכל בריאים ומוכחא מלתא דלרפואה עביד ליה אבל אוכל הוא את יועזר שהרבה אוכלים אותו כשהם בריאים. והרמב"ם ז"ל בפ"ה המשנה כתב כל האוכלים אוכל אדם לרפואה ענינו כי כל דבר שאוכלים אותו הבריאים ויזונו בו שהוא מותר לאדם לאוכלו ע"ד רפואה כיון שהוא מזון לכל אדם.

ובהלכות שבת פכ"א כתב הוא ז"ל אסור לבריא להתרפאות בשבת גזירה שמא ישחק הסמנים כיצד לא יאכל דברים שאינם מאכל בריא כגון אזוב יון וכו' אבל אוכל אדם אוכלין ומשקין שדרך הבריאים לאוכלן כגון הכסבר והאזוב וכו' שהם מרפאים ואכלן כדי להתרפאות מהם מותר הואיל והם מאכל בריאים וכן שמנים שדרך הבריאים לסוך בהם מותר לסוך בהם בשבת ואע"פ שמתכוין לרפואה עכ"ל וכפי זה אלו השואפים תמיד בנחיריהם עשב הטוטו"ן אע"פ שמכוונים בזה לבטל הנזילות כיון שהם בריאים ודרכם לשאוף אותו בבריאותם מותר בשבת דלא שאני לן בין סיכה שדרך הבריאים לסוך בהם דשרי בשבת אף שהוא לרפואה לשאיפה הזאת.

ועוד יש להתיר בזה כיון שהשואפים אותו הם בריאים גמורים שאין להם חולי כלל דכל הני מילי דמתני' דתנן אין אוכלין אזוב יון וכו' לפי שאינו מאכל בריאים מיירי באדם שחושש ואינו נופל למשכב ולא חולה אלא שחושש והוא מתחזק והולך כבריא אבל מי שאין לו מיחוש כלל והוא בריא ליכא למיגזר ביה מידי משום שחיקת סמנים וזה מבואר בטור או"ח סי' שכ"ח סל"ז עי"ש וכתב מרנא מוהריק"א זיל כבר כתבתי שכל הדינים האלו באדם שחושש ומתחזק והולך כבריא וכו' דכל שאינו חולה כלל מותר לו לאכול ולשתות אוכלים ומשקים שאינם מאכל בריאים דכיון שאינו חולה ליכא למיגזר מידי הילכך אפי' אינו רעב וצמא מותר לאוכלן ולשתותם והא דנקט לרעבו ולצמאו לאו דוקא

אלא אורחא דמלתא נקט וכן נראה מהמרדכי שמותר לאכול שרפים מתוקים ולגמוע ביצה חיה כדי להנעים את הקול ואין בו משום רפואה כיון שאין לו מכה בגרונו עכ"ל וא"כ בנ"ד כיון שאין לו מכה ולא מיחוש הוי כגומע ביצה חיה ושרי.

ועוד מצינו (שם קי"א) בחושש במתניו שמותר לסוך שמן לבדו ואפי' שמן וורד במקום שהוא מצוי שדרך בני אדם לסוך בו אפי' בלא רפואה. וא"כ אף הכא בשאיפת עשב הטוטו"ן שדרך לשאוף אפי' בלא רפואה דשרי אף בשבת.

וכן מצינו (שם ק"ט) דרוחצים במי גרד ומי חמתן ובמי טבריא אע"פ שהם מלוחים קצת ואינם ראויים כ"כ לרחיצה בעלמא אם לא לרפואה מ"מ כיון שדרך לרחוץ בהם לפעמים אפי' בחול לרחיצה בעלמא ולא לרפואה מותר לרחוץ ביום השבת דלא מוכחא מלתא דלרפואה עביד. נמצינו למדים דמכל הני משמע דאין שום איסור בדבר לשאוף הטוטו"ן בנחנו דלא מוכח שהוא לרפואה כיון שרגילים לעשות כן אפי' הם בריאים ודבר זה הוא פשוט ודו"ק (עי' באה"ט סי' שכ"ח ס"ק ל' ועקרי הד"ט או"ח סי' י"ד אות נ"ח): ק"ב) שאלה פידיאוו"ס שמוללין מן העיסה בין האצבעות דקים כמו ראשי שבולת וקודם שיעור הליכת מיל מתיבשים כעץ יבש מה דינם בפסח: תשובה לא באלה דיבר הריב"ש ז"ל (סי' ג') שאמר שהם חמץ גמור שאותם הם גסים ושוהה העיסה הרבה וגם מניחין אותם בשמש ואין כאן א' מכל אלו.

א"כ המקדש בהם חוששין לקדושיו. מיהו צריך לבערם משום הנהו דהריב"ש ואין לנו להקל כלל כי חומרא דקידושין הוא דקא בעינא ולא קולא דחמץ: ק"ג) שאלה למ"ד דחמץ חוזר ונעור בפסח מיבעיא אם קדם וסילק את האיסור קודם הפסח אי אמרינן דטעמו חוזר ונעור: תשובה כך עלתה הסכמת רבים אע"ג דיש לדחות קצת מן הראיות יש לחוש והרבה חוששין לספק טעמא דחוזר ונעור ואין אוכלים שמן זית ולא של שומשמין: אמר המני"ח אין אוכלים כי אם שומן מהותך ומכניסין עצמן ולבניהם אחריהם בתגר גדול בשנת רעבון כדת מה יעשו.

וזוכר אני בשנת התמ"ט אחר פטירת מרי הרב הגדול מר זקני ז"ל שקרא ה' לרעב בארץ ולא היו נמצאים חטים שמורים משעת קצירה ולא שומן כדי להשתמש בפסח והחסידים ואנשי מעשה אשר היו נזהרים בזה נמצאו בצער עצום ובפרט הרבנים המובהקים הראשון שבראשון המלאך כמהר"ר יצחקי וכמהר"א חיון וכמהר"י מולכו ז"ל ונכתבו פסקים על ככה אם היו יכולים להתיר וכדת מה לעשות ובעונותי אזדא מיני מלתא ואעיקרא דדינא לא יהבית אדעתין כיצד עלתה הסכמ' למעשה בעבור שלא הייתי מן הנזהרים הבו דלא להוסיף עלה ומי יתן והיה לאל ידי להכנס תחת סוג צדיק שהי"ת היה מוחל לי בחמלתו התוספות הללו דלא מצו אינשי למיקם בהו ובפרט כעת שאנו נעים ונדים בארצות העמים וצר לי על אבדת התורה וביטולה כי אין בידי מה להשיב שואלי דבר בדין דברים המותרים שאחרים נהגו בהן איסור וידיעתי שקולה היא ואינה מכרעת וצריך אני לעיין אי דוקא היכא דהווא מנהג אית ביה משום גזרה דהא אטו הא הוא דאמרינן אי אתה רשאי להתירם בפניהם אבל היכא דליכא גזרה דהא אטו הא לא דבמדרש רבה ס' ויגש פ' צ"ד משמע דאפי' דליכא גזרה דהא אטו הא אפי"ה א"א רשאי להתירם.

וז"ל אעין דשיטי' הוה במגדלא והיו נוהגין בהם איסור משום קדושה דארוך אתון ושאלין לר' חנינא חבריהון דרבנן א"ל אל תשנו ממנהג אבותיכם ע"כ ודוחק לומר דכיון דאי הוה ארוך הוה שייך למגזר אטו ארוך צד איסור קרינן ביה. אבל הב"י א"ח סי' תר"ע ס"ל דדוקא היכא דאיכא למגזר הא אטו הא וכתב דמדברי הטור משמע דאפי' דליכא למגזר הא אטו הא ולע"ד אין הכרח בדברי הטור דאפשר דס"ל כדברי הב"י ומיהו מדברי המדרש משמע דאפי' דליכא גזרה דהא א"ה וסברת הב"י איתא בריב"ש ז"ל סי' מ"ד: גם יש לעיין היכא דהמנהג בא לו מנחלת אבותיו דהתם נגע בו אל תטוש.

להיכא דבא לו מצד עצמו דיש צדדים לכאן ולכאן דוק ותשכח הריב"ש שצ"ט וש"ע י"ד ס"ס רי"ד. וכמדומה לי שהרב בעל כה"ג הביא מזה בשם גדולים ומההיא דבני בישן (פסחים נ) נראה דאפי' שהאב לא קיבל בפירוש אלא מנהג בעלמא נעשה נדר איברא דיש לחלק בין יחיד לרבים אבל לא משמע הכי קרא דשמע בני שבא בכתוב בלשון יחיד ובאמת הדבר הזה צריך נגר ובר נגר דאיך יעלה על דעת בן אדם שחומרת הבן ובניו וב"ב תהיה יותר חמורה מהנודר עצמו דאיהו הוה מצי להתיר ע"י פתח וחרטה והבנים לא ימצא להם תרופת התרה שהרי בני בישן אמרו אנן לא אפשר לן וכו' נאלמתי לא אפתח פי כי אין הפנאי מסכים (עי' מ"מ פ"ב דנזירות הי"ד ובהגהות מהר"ח טיו"ד סי' רל"ו ובקומץ למנחה מצוה שס"ח): ולענין הכלים של מי שנוהגים היתר למי שנוהגים בו איסור באותו דבר נראה דשרי לכתחילה עיין יו"ד סי' ס"ד לבוש ס"ט וזכורני דדוקא בכי האי גוונא דמדינא שרי אלא דהנוהגים איסור נהגו משום חומרא הוא דשרינן אבל במידי דלא פסיקא לן דינא ואיכא דוכתא דנהגו איסור ואיכא דנהגו היתר בכה"ג לא שרי הכלים ואגב ענין זה ראיתי בדין אכסנאי דכשהבעל הבית יודע באורח שנוהג איסור בדבר אחר נראה דיכול האורח לאכול בביתו של בעל הבית ולא חיישינן שמא הוא מאותו דבר שהבע"ה נוהג קולא דכיון דיודע באורח שנוהג איסור ודאי לא ספי ליה לאורח מידי דס"ל דאסור.

ואפי' דהאי מילתא לאו משום קבלה או מנהג אסר ליה האורח אלא מסברא דנפשיה דס"ל דאסור אפ"ה לא חיישינן דספיליה מידי דס"ל להאי דלסור. עיין הגהות מרדכי דריש יבמות וש"ע יו"ד סי' קי"ט ס"ז הג"ה ועיין הרב מוהרל"ח סי' קכ"ב באורך והרמב"ם פ"א מהל' מאכלות אסורות.

ומיהו אי אותו דבר ניכר שהוא מהדברים שאותו אחר אוסר מדעת שרי להושיט וליתן לו דכיון דניכר ודאי לא אכיל אלא א"כ הדר ביה. ונ"ל כי דוקא שאוסר מדעתו אבל מי שאוסר משום קבלה שקבל עליו או משום מנהג אבותיו אסור להושיט לו ואפי' במידי דבלאו דיהיב לה הלה הוה מצי נקיט לה דליכא למימר אי אכיל היינו משום דהדר ביה דהא לא מצי הדר ביה מידי דהוה אמושיט כוס יין לנזיר דאפי' דלא קאי בתרי עברי דנהרא אסור הכל עיין מהר"ן חביב שם אך צריך לעיין היכא דאיסורו משום קבלה דלכאורה לא שייך האי טעמא ואוף הכי מהרל"ח לא קאמר לענין קבלה: ובאכסנאי בבית החשוד על האיסורין ולאכול היתר עמו עיין פ"ק דשבת הלכות הרי"ף דף ק"ג ע"א בשלטי הגבורים סי' ד' המתחיל לשון ר' ישעיה אחרון ונראה בעיני וכו' דמי שחשוד על האיסורין שאסור לאכול עמו אפי' דברים של היתר שמא יהא רגיל אצלו ויאכילנו

דברים האסורים עכ"ל ומשמע דמה דקאמר ונראה בעיני וכו' היינו לאכול אפי' דברים של ודאי היתר אבל להיות רגיל לאכול עמו בסתמא פשיטא דאסור ועיין ג"כ פסקא דוכן לא יאכל אדם עם אשתו נדה וכו' עכ"ל עי"ש.

ובדין הגודר איסור בדבר שיש מחלוקת נראה דאינו יכול לנהוג אח"כ כדברי המתיר עיין בדברי ריבנות סי' כ"ב מהרש"ך ח"א סי' ע"ח ומוהר"ש לוריא סי' ו' ומוהר"ם איסרלאס סי' כ"א ועיין מהרי"ל סי' ל"ח ומשפט צדק ח"ב סי' מ"ז מהרשד"ם קכ"ט מ' ויאורו עיניך: בהא דכתיבנא לעיל לחלק בין יחיד לרבים מרוצת הקולמוס וקלות דעתי העלה אותו בספר ובדיו וחזינא דלאו מילתא זוטרתא היא ואפשר דאם נחפש אחריו נחזקהו במסמרים לא ימוט לענין דינא ולא יהיו דברי לבטלה דס"ס לא יכחישו לי המעיי' דהאי קרא דשמע בני אינו כי אם דרך אסמכתא זוטרתא ולרבי אויא דהוכיח (שבת כ"ג) אומרנו אקב"ו לנ"ח וכן עז"ה כל מילי דרבי מפ' דשאל אביך דהוא מן התורה ל"ל ילפי ג"כ האי דבני בישן מיניה אלא משום דהאי פ' דשמע בני הוא מדבר באב ואם הפשוט כי דבריו של שלמה הם דברי מוסר אב דעל דבר תורה לא צריכנא ליה דפשיטא דהם מחוייבים ועכ"ז יפה כח הריב"ש ז"ל דלמד לומר דחיוב הוא שהרי החמיר לבני בישן אע"ג דאמר אנן לא אפשר לן וכיון שכן יכולים אנו לומר דדוקא עיר א' או קהל א' דרבים הם וקבעו יחד במקום אחד המנהג ההוא יש להטיל ג"כ חומרי אבות על בנים וכן משמע מריהטת לשון הריב"ש דהמקום גורם ושאלת בני בישן דנראה שלהיותם בני עיר א' חל עלייהו חובת מקום ולהכי החמיר ר"י עליהם מה"ט אבל ליחיד לא ובפרט לנהוג בו כל החומרות הללו ויש סעד לזה מההוא דינא (פסחים נ) דההולך מל"מ דאם דעתו לחזור ינהוג כחומרי [מקומו] ואם אין דעתו לחזור לא ינהוג חומרי מקומו הרי לך שהיחיד קיל טפי משא"כ לע"ד אם קהלה אחת מעיר א' הלכה לה באונס וברצון אל עיר אחרת ודוק לפי דוחק השעה עד אשר יאיר הי"ת את מאורנו במאור תורתו ויגדיל תורה ויאדיר: ק"ד) שאלה האומר על נפשי לעשות זה מהו.

תשובה איזהו דבר שהוא חל על הנפש הוי אומר זה קבלת דברים ואפשר דלא גרע מידות שבועה אבל חי נפשי הוי כמו בחיי ראשי בו קללה ואין שם שבועה (עי' סנהדרין כ"ד) וא"ת מ"ש מאומר בשמים ובארץ אעפ"י שכיון למי שבראם דלא הויא שבועה (שבועות ל"ה) התם הויין ידים שאינם מוכיחות ודברים שבלב אינם דברים דבעינן מבטא אבל האומר על נפשי לעשות דבר זה הוי כאומר הריני מקבל לעשותו שהנפש הוא העושה והריני הנפש הוא מדברת.

ובראשית חכמה מחמיר הרבה: ק"ה) שאלה חכם שאמר מחול לך בלבד או אין כאן נדר מהו' תשובה על מחול לך נאמר הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלים לו (חגיגה י'.) ובאין כאן נדר מסברא אמינא דמהני דאין לך עוקר הנדר מעיקרו גדול מזה, ואח"כ מצאו חתני החכם השלם הדיין המצויין כמה"ר משה נ' חביב נר"ו בירושלמי ובפסקי הרא"ש ודייקו מהרמב"ם פ"ג מנדרים: ק"ו) שאלה כלב בן יפונה הקניזי (סוטה י"ב) כיצד היו כותבים בגט כדי שיהא ניכר לבן קנז כי נתגדל בביתו.

תשובה אפשר דאם כתב בן קנז דאין לפוסלו דאע"ג דהרא"ש (בתשובותיו סוף כלל י"ז ועי' ב"י אהע"ז סי' קכ"ט בשם התה"ד פו"כ סי' קפ"ד.) פסל כשנכתב ע"ש אבי אביו

פ' נ' פ' דהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא יש לחלק דהתם איפלג דרא כההיא דהביא תוספות (בסנהדרין דכ"ח).

ד"ה רב) מירושלמי דאשת פנחס לגבי משה דמותרת משום אפלג דרא כיון שכן נשתקע שם אבי אביו וכשקורא אותו נ' פ' יאמרו אין זה פ' אבל זה שגדל בביתו וקורהו קנז אפשר דלא מפסל בכך ודומיא לזה דהוה ס"ד לאסור נשי החורגים הגדלים בבית משום דמיחלפי. ואם לכתחילה יכתוב כלב בן יפונה הקניזי יראה לי דלא הפסיד כלום (עי' חו"מ סוסי' מ"ד וחת"ס אהע"ז ח"ב סי' מ"א).

וחיי ארי' סי' ל"ט): ק"ז) שאלה א' שאמר לאומן אם תלמדני אומנותך אתן לך כך וכך אחר זמן א"ל תן לי שכרי שראיתך מוציא כלי למעשהו והלה טוען קים לי בגואי שאיני יודע ואתרמוי הוא דאתרמי לי. תשובה אם הודה לו שעשה כהוגן אפשר דמשלם דאין צריך בזה חזקה שכיון שלמד דרך האומנות והוציא דבר כראוי יש להחזיקו למומחה ואם טוען שמא לא הוצאתי כלום לאמתו והלה טוען ודאי אפשר שיכול להשביעו: ק"ח) שאלה הנרות הללו שאנו מדליקין לחנוכה מאירים ומזהירים בכל הבית והשמש בטל לגבן מהו.

תשובה מסתברא דכשאמרו שבת כא) צריך נר אחר להשתמש לאורו היינו במדליק כמצוותו בלבד נר איש וביתו אבל במהדרים היה צריך נר כנגד נר כי היכי דנהוי זה וזה גורם ובדרכבן התירו, א"נ לענין זה אפשר דאין להחשיב התוספות כעיקר דאין הכל יכולים לתת שמשים כנגדם [עי' שע"ת סי' תרע"ג ס"ק ה'] : ק"ט) שאלה אם מותר לנגן בבית הגוים ביום חגם.

תשובה אם לא משום איבה מי יתיר מ"ש אל תשמח ישראל אל גיל כעמים אמר המני"ח וסתם עמים אסור: ק"י) שאלה מי שאמר הריני בתענית מחר אם לא אשנה פ' זה ואירע שלא במתכוין שנה אותה מסכתא מהו: תשובה אין ענין לכאן מצוות צריכות כוונה אלא מסתברא דכשם דבעינן האדם בשבועה (שבועות כ"ו) כך להפטר ממנה צריך כוונה (עי' לק' סי' קי"ד): קי"א) שאלה הנזהר מלאכול אורז בפסח אם מותר לבשלו יום שביעי שחל להיות ע"ש לצורך השבת.

תשובה ממה שראינו שהחמירו לבער החמץ מה שאין כן בשאר איסורין משום דלא בדילי אינשי מיניה כולי שתא יש לאסור בזה (עי' עיקרי הד"ט או"ח סי' ק' אות ד'): אמר המני"ח וכיוצא בזה נסתפקו בזמני בע"ק תו' אם ביום מוצאי חג פסח שהוא ח' ש"פ לבני ח"ל אם אחד מא"י יכול לעשות בביתו ריבוי לחם חמץ כדי להאכיל בערב מיד לאותם האורחים שהם מח"ל ומתרי טעמי אית להסתפוקי אם מטעם החמץ שנתחמץ בפסח ועיקרו אינו עושה אותו אלא בשביל האורחים הנז' לזמנם ותו מפני שטורח ביו"ט שלהם מאי דאינהו לא מצי למעבד ומרבה בשבילו, ויש לעיין מדין העושה ב' יוה"ך (עי' מג"א סי' תרכ"ד) ומקומו' אחרים וזכורני שמרי הרב המובהק כמהר"א יצחקי נר"ו היה מן המחמירים (עי' שע"ת סי' תצ"ו): קי"ב) שאלה מהו לאכול דו"רא שקורין באיטלייא פורמינטון בפסח מאחר שאין אנו בקיאים מהו כוסמין ושיפון.

תשובה דו"רא הוא מין קטניתגרעינין עגולים ואין יודעים מה הוא יש לומר בזה עם מה שאמרו חז"ל (חולין ס"ג ותוס' שם ד"ה ודילמא) גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעופות טמאים מועטים לפיכך מנאן נמצא שהרוב הוא הטהור וקשי' לן עלה א"כ אמאי לא אזלינן בתר רובא י"ל משום דטמאין הוי מעוטא דשכיח זה לפי דעתי הוא מדרבנן דאחרי רבים להטות דאורייתא בכל מקום א"כ כל מיעוטא דשכיח כגון מיני תבואה יש לחוש לכל המינין שלא יתברר מה טיבם: קי"ג) שאלה אם צריך גערה בצרפנים ומי שאין לו מי שיגער בו כיצד יעשה: תשובה אפשר דלא אמרינן גערה אלא בשער הנראה תמיד אבל אין דרך להסתכל בידים דניתי לממאסיה.

ומי שאין לו מי שיגער בו לא דברה תורה במתים דאו חברותא או מיתותא וישב עד שילבין ראשו (עי' יו"ד סי' ש"צ ס"ד וברכ"י שם ס"ב בשם ר"י הא' ובעקרי הד"ט ח"ב סי' ל"ו אות ה'): קי"ד) שאלה מי שהיה קורא בש"ע בליל ח' למב"י וקרא שם ואם היום ח' אומר היום ח' ימים שהם שבוע א' ויום א'.

תשובה הא דמצוות אינן צריכות כוונה היינו בסתם אבל כשעקר הכוונה מן המצוה בדבר אחר לא עשה מצוה וכאן שהוא קורא בתורה כוונתו לקרוא בתורה ותלמוד גדול ועוקר כוונת המצוה כהוא דריש זבחים (ג'). (והוא (יו"ד ס"ס רי"ז בהגה) דנדר ללכת על קברי הצדיקים ונזדמן לו שם דרך שיצא י"ח התם מתכוין לזה ולזה [צע"ק מברכות י"ג.

].

קט"ו) שאלה מי שהיו לפניו עופות הרבה לשחוט ובירך ובתוך כך בא א' ולקח מאותם עופות ובירך אם יש לחוש לברכה. תשובה הא למה זה דומה למי שיש לפניו פירות ובירך עליהם.

ובא חבירו לאכול מהם שמברך [באה"ט יו"ד סי' י"ט ס"ק ט'.]: קי"ו) שאלה אם מקרעין לגדול ואם קרע לו יותר מדאי אם חייב לשלם.

תשובה אינו דומה מתבזה מעצמו או ע"י אחרים ויתר יהיה לו עגמת נפש ע"י אחרים ואמרתי טעם לקריעה שכדי שלא תטרף דעתו ברעה הגדולה דאדם בהול על מתו הסיחו דעתו לד"א כדי שישים דעתו באיבוד ממונו (הד"ט יו"ד סי' ל"ו אות מ"א) ולשניה יש לשאול אם שאל חלוק לילך לבית החולה וקרעו יותר מדאי אם חייב לשלם (עי' יו"ד סי' ש"מ סל"ד) ואפשר דאינו משלם דא"ל אין אדם מדקדק בשעת מיתה וע"מ כן השאילו ה"נ מצי אמר ליה בהכי אמדתיך ולא מילתא היא דאמרינן (סנהדרין מ"ה) שאם היו אביו ואמו מזרקין עליו כלים מצוה להציל והכא יאמר אפי' ראית בי שמחמת הצער הייתי קורע יותר מדאי היה לך למונעני: קי"ז) שאלה מה שבא בש"ע א"ח סי' מ"ו ס"ה שאם קדם וברך זוקף כפופים קודם שברך מתיר אסורים לא יברכנה אם נוהג עכשו.

תשובה אפשר שעכשיו שאין אומרים אותם כמו שסידרו בגמ' (ברכות ס') אלא מסדרם בב"ה אין קפידא בדיעבד וראוי היה לגעור במי שהפך הסדר והדפיס בסידורים כדי שלא יבא ממזר בראשי תיבות ושטות הוא ואם עדיין לא ברך אותה יש לחוש לספק

ברכות ועוד שאין להפוך בסדרי בראשית ולשנות בשבחי המקום ויותר טוב שלא יאמרנה אם לא לאחר זמן מהפוך בה: קי"ח) שאלה הנשבע על דבר ב' פעמים וא"ל החכם מותרים לך מהו.

תשובה היה נראה דבנדריים מותר ובשבועות אסור אלא שנמצא באחרונים להפך ומלבד מ"ש שם יש להביא עוד דכיון דקיי"ל דאע"ג דלא חל הנדר אם התירו בדיעבד מותר ה"נ הוי כבדיעבד ומותר (עי' יו"ד סי' רכ"ח סמ"ו ובט"ז וש"ך שם ובעקרי הד"ט ח"ב סי' כ"ג אות כ"ח): קי"ט) שאלה קמח שהתליע אם הותר ליתן מים רותחין עליו או לקלותה בתנור: תשובה כשנוגעים המים על התולעת כבר מיקרי פירש אבל לקלותה בתנור איני מוצא צד איסור (עי' ט"ז יו"ד סי' פ"ד ס"ק י"ז): ק"כ) שאלה מי שקבל עליו קרוב או פסול והלה אומר שאינו רוצה להעיד אם עובר בואם לא יגיד.

תשובה נראה דלאו כל כמיניה להכשירו לזה להעבירו על דת וכיון שהתורה סילקו מי הכניסו בתגר זה והוי דומיא דמי שאינו רוצה ללכת לראות בדבר כדי שלא יצטרך להעידו והכי דייק לשון הטור כל מי שיודע עדות לחבירו וראוי וכו' וקרא נמי דייק והוא עד או ראה שיהא ראוי להיות עד מטעם ראייה [עי' שבו"י ח"א סי' קמ"ו לימודי ה' סי' קי"ו ושו"ת רעק"א סי' קע"ט]: קכ"א) שאלה האומר לכן אי הוי קבלת שבועה.

תשובה הרי אמרו (ר"ה ח"י. רש"י פ' חקת) אין לכן אלא לשון שבועה שנא' לכן נשבעתי וכו' ומאי שנא דימין שבועה וכו' והרא"ם ז"ל כתב דלאו שבועה ממש אלא גיזום והיה נראה דלכן הוי על הכן וכן הוא מכנים אתם (בראשית מ"ב) כלומר על האמת כן היה והו"ל כידות אלא שכבר הורה זקן: קכ"ב) שאלה הבאים לא"י שברכו דין האמת על הקריעה אם יש לברך שהחיינו.

תשובה אפשר שבכלל הגומל הוא נכלל: קכ"ג) שאלה לרבות אחיך הגדול גדול ממש הוא הראשון שכולן תחתיו וביניהם שוים או כל הגדול מחבירו קודם. תשובה מסתברא גדול האחים שנכנס במקום האב שהוא אב לכולם (עי' שבו"י ח"א סי' ע"ו וחת"ס ח"ו סי' כ"ט): קכ"ד) שאלה מי שאכל העלים של הקאדרו שקורין דרדר כשבאה קארגו'פה שהוא הפרי שלו אם יברך שהחיינו.

תשובה כיון שטעם עציו ופריו שוין למה יחזור ויברך: קכ"ה) שאלה המלמדים שמכין לתלמידים אם צריך אומד ואם עוברים משום פן יוסיף. תשובה הכל לפי המבייש והמתבייש יש שבמעט חוזרין למוטב וראוי היה להושיב בתי דינין על כך אלא שעולם כמנהגו נוהג: קכ"ו) שאלה הכותים שבזמן הזה שבאו להתגייר אם מקבלים אותם: תשובה אפשר אחר שעשאו חז"ל [חולין ו'].

[כעכו"ם גמורים לכל דבריהם גוי שנתגייר כקטן שנולד דמי ויפה כחם מן הקראים שלפי הי"א (אהע"ז ס"ס ד') אין להם תקנה. ואם יטבלו ויקיזו דם ברית יש לקבלם: קכ"ז) שאלה חמשה שכתבו כלל בתוך הגט שינתן לכל א"ו והיו העדים חתומים מהם כשרים לא' ופסולים לא' אם יש ברירה.

תשובה היכא דבאו עדים והעידו שכל כת א' חתמו על גט א' דשייך לו או הן עצמם אומרים שעל דעת כן חתמו כל כת א' להעיד על גט א' יש להכשיר כל הגיטין הצעיר

משה נ' חביב: קכ"ח) שאלה מ"ט אשכחן דתקון כמה מילי בגטין ולא חשו להוציא לעז על ג"ר. תשובה כל המוסף אינו גורע אבל לשנות תיבה א' יש לחוש א"נ בראשונה היה הגט מסור לכל אדם אבל עכשיו שנעשה ע"פ מומחין אין לחוש: אמר המניח צ"ע באיזה ענין חיישינן ללעז גטין ראשונים ובאיזה ענין לא חיישינן ועבדינן לחומרא מהר"י מטראני ז"ל בראשונות סי' פ"ו הריב"ש סי' שי"ד תרומת הדשן סי' רל"ב:קכ"ט) שאלה אמר לסופר לכתוב ולעדים לחתום גט והם כתבו סתם מהו.

תשובה עיקרא דהאי מלתא תליא בסוגיא קמייתא דזבחים עי"ש בישוב: ק"ל) שאלה במקום שחוששינן לסבלונות מיבעי אם יש לברך על הטבעת שנותן בשעת כניסה לחופה. תשובה ממ"ש הרא"ש והר"ן (פ"ק דכתובות) כי ברכת אירוסין אינה על הקדושין שא"כ היה לנו לברך אקב"ו על הקדושין אלא תקנו לברך על קדושתן של ישראל שקדשנו במצותיו לישא אשה והפרישנו מן העריות וכו' א"כ עדיף טפי לברך בשעת כניסה לחופה: קל"א) שאלה מה בין רוב לחזקה דקי"ל (גדה ח"י): רובא עדיף: תשובה האי מילתא נפתח בקטנים ונסתיים בגדולים ואכתי לא אתברר מיהו לפום ריהטא איכא למימר דחזקה היינו סברא בעלמא דמסתמא יש להחזיק כך אבל רובא הוא שנראה בפירוש וקים להו לרבנן שראו כל בני אדם או רובם נוהגים כן: קל"ב) שאלה הא דאמרינן בפ' בתרא דקדושין (ע'): גבי קשין גרים לישראל דכתבו התוס' משום ערבות והא אמרינן (סוטה ל"ז).

(דלא קבלו ישראל ערבות גרים עליהם. (עי' רש"י נדה י"ג: ותוס' יבמות מ"ז).

ד"ה קשים): תשובה נהי דלא קבלו עליהם ערבות אבל אם יעשו שלא כדין למה לא יענשו אם לא יוכיחום כשבידם למחות [ולפי"ז מיושב מה שהק' בס' צרור החיים פ"ה דברכות על הרא"ש דס"ל דנשים אינם בכלל ערבות מע"ז י"ח דגזרו על ר"ח בן תרדיון שריפה שהי' הוגה את השם ועל אשתו להריגה שלא מיחה וכו' הרי משמע דנשים בכלל ערבות מדנענשה על שלא מיחה בידו היפך מש"כ הרא"ש ולפי הנ"ל לק"מ]: קל"ג) שאלה אם יכול הב"ד להיות שקול ושילכו אחר ג' רביעים או שני שלישים.

תשובה בעינן עדה שופטת ועדה מצלת (ריש סנהדרין) כלומר מחצה על מחצה דעות ודעת א' נוטה וראיה שהוצרך להעמיד ב"ד של כ"ג מגזרת הכתוב ולא סגי בכ"ב ולהטות על פי שנים בדיני נפשות: קל"ד) שאלה אם דנו בדיעבד ב"ד שקול אם דיניהם דין: תשובה בפ"ק דסנהדרין (ג'). (א"ש שנים שדנו דיניהם דין אלא שנקרא ב"ד חצוף ולא מטעם זה אלא דסבר בצדק תשפוט עמיתך ואפי' יחיד והא דקאמר שנים כי היכי דלהו עליה סהדי והדן יחידי עולה לשלשה כמו יחיד מומחה לפי שיש בו דעת שלשה הוא הפרקליט והקטיגור והדיין שחלק ה' עמו בינה דעה והשכל לעמוד במקום ג' אבל כשצריך יותר מא' אי אפשר בפחות מג' אחד מזכה וא' מחייב וא' דן לפי שמכריע ביניהם ואם אין דיין בטל דינא: קל"ה) שאלה במה יתכפרו הלויים ביו"ה ל"ד תשובה בתוס' ספ"ק דשבועות (י"ד).

(ד"ה כולם קרוים ביתו נסתפק בזה והניח הדבר בספק ואפשר שלא הוצרכו לכך לפי שכשירד משה בלוחות שניות היה ביוה"ק ושם נאמר לו סלחתי כדברך על מעשה העגל

והלויים לא היו צריכים כפרה על זה: קל"ו) שאלה המסתפק בשנה שלישית או רביעית ובא לעשר ב' מעשרות מספק כיצד יברך.

תשובה ישוה השנים לפי רוב הדעות והשנה שיסכימו הרוב עליה יברך והשאר בכלל הברכה כמו ספקא ד"ד וט"ו (עי' שו"ע או"ח סי' תרפ"ח סעיף ד'): קל"ז) שאלה למה לא תקנו ברכת אשר יצר לעושה צרכיו וכו': תשובה דע כי כל מעשה האלהים עליו אין להוסיף כי הנה טוב מאוד אפי' נחשים ועקרבים הם לתועלת התרופות והסגולות שיש בהם ומה שיש בהם מן הרע הוא כדי לחזק ההפך כי כך הוא צריך צורך הבריאה ד"מ כדי שיתחזק בבשר הנחש סגולת הטריקה צריך לערב בה כ"כ סם המות כדי שיתחזק הטוב בהפכו א"כ כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד אלא שבני האדם הפכום לרעה כגון ד"מ אם יטמין אדם כלים תחת כנפיו אין זה מעשה רע אבל אם יקח טליתו של חבירו ע"מ לגנבה ויתנה תחת בגדיו זהו רע וכעז"ה בכל דבר.

אם בדרך הטבע אין חוש המישוש חרפה לבע"ח אלא שהנהיגוהו במקומות האסורים וכיון שרוב ביאות שבעולם הם באיסור ובאפקירותא אפשר שלא רצו לתקן ברכה על זה. א"נ משום שהוא מזיק לגוף כמ"ש הרמב"ם ז"ל (בפ"ד מדיעות) ואין מברכין על הקלקלה ואפשר שאם יהיה בשעת רצון ושצריך לדבר ויטהר עצמו וינקה היטב במקום קדוש שיברך ועתב"ט: אמר המני"ח אחד שאל ממני למה אין אנו מברכין קודם התשמיש שהרי היא מצות עשה דעונתה לא יגרע והשבתי לו כפי מה שראיתי בשו"ת הרשב"א ז"ל סי' י"ח שנתן טעם למה אין מברכין על החליצה והיבום מפני שעיקר הדבר משום פ"ו והיא אינה מצוה נמצא שכזה הטעם סר מהר הספק הזה לפי שהדבר דומה לפריעת חוב המוטל עליו שאין מברכין.

ולמאי דנסתפק א"א ז"ל נלע"ד דאם בירך הוי ברכה לבטלה מפני דלפי הפירוש שפי' הב"י (או"ח סי' ו') מיסודות ברכה זו לא שייך כאן כלל דאיך יאמר שאם יסתם תא חזי יעקב שישב פ"ד שנה ולא אירע לו קרי א"כ איך יאמר שאם יסתם או יפתח כיון שאין לו גבול אך הפשרה שכתב שיביא עצמו לידי כך דהיינו להשתין אחר התשמיש ושהיית הבטן כנודע ליודעי חן כי הדברים עתיקין ויש להם על מה שיסמוכו אזי תצדק הברכה בהיותו מכויין גם על פתיחת וסתימת שבילי הזרע שיתן הודאה לשי"ת טוב מאד: קל"ח) שאלה אם תחיית המתים הוא מעשה נסים או ממדה ששם הבורא ית' מתחילת הבריאה בטבע.

תשובה כבר הוכחתי בס' צרור החיים שלי בחלק מות ישרים שיש תחיה טבעית ונסיית אשר ימות בעתו בתשובה ויקבר כמו שיצירתו טבעית בגזרת הבורא) גם תחייתו טבעית (בגזרת הבורא) כי כשם שהיה מן העפר כך יציץ מריח מים וכאחז"ל [סנהדרין צ"א.] מאי דלא הוה הוה מאי דהוה לכ"ש.

והתחייה השנית היא לאותם אשר לא נתנו לקבורה שצריך לעשות עמהם נס להחיותם (כדכתיב אמר ה' מבשן אשיב וכו' שדרשוהו רז"ל [גיטין נ"ז] על הנטבעים בים ושאוכלים אותם חיות השדה) אותם ודאי צריכין הם לנס יותר גדול כמ"ש בספרי הנז' קחנו משם כי טוב הוא: קל"ט) שאלה מי שנשאל על המעשר ראשון אם הותר נמי

במעשר שני ואם נמצא עובר בבל תאחר: תשובה השומע ישמע והחדל יחדל אשר לא ישמע לקול מלחשים.

מעשה שהיה כך היה שלקטו הפירות מן הגינה והניחו לקט שכחה ופיאה ואחר המירוהו ברכו להפריש תרומה ותרמו אח"כ ברכו להפריש מעשר ראשון ונתנוהו ללוי והלוי ברך להפריש תרומת מעשר ונתנו לכהן ואח"כ ברכו להפריש מעשר שני והרי הוא מחולל על חלק א' מארבעים במייד"י של כסף טבוע שיש לי בכיסי ואני פודה אותו חלק במעט קמח שאשליך לאש וקודם שיפרישו מעשר שני מכשירין אותו לפי שאין פודין מ"ש טהור בירושלם ואם השנה מעשר עני מה שאמרתי שהוא מע"ש הרי הוא מעשר עני ונתנו לעני או פודהו בשוויו ונותן לעני.

הן עתה נסתפקו הבעלי תורה אם הלקט שכחה ופיאה היו יותר מדאי ונמצא טבל וחולין מעורבין ולא היו רוצין לטרוח להסיר מן הלקט מכל בד ובד ולא היה שם טבל להפריש ממקום אחר היכי ניעבד ואמרתי להם הביאו את המעשר אל בית ה' והביאו המעשר ראשון ונשאלו עליו הבעלים וחזר לטבלו ואמרו כל חלק מעשר ראשון שיש בלקט זה הרי הוא בטבל הזה ולהיות שימעט חלק המעשר הראוי לכל כי אין בטבל כדי כל המעשר חזר ואמר הת"ג הראויה לכל הרי היא בטבל הזה וחלק מעשר ראשון השייך ללוי מן הלקט הרי הוא קבוע בכל מקום שהוא בצפוננו או בדרומו עם החלק שנתמעט מן הטבל בהוצאת תרומת מעשר ולא היה אפשר להביא כל הפירות שכבר נאכלו: עתה נבא לשאלתנו אם אדם א' הפריש את שתיהן הותרה א' הותר הכל ואם שנים לא הותר המע"ש ולא עבר בבל תאחר כי מה שעשה עשוי בהיתר (עי' לעיל סי' מ"ח ובתוס' מנחות ס"ה: ד"ה וספרתם): ק"מ) שאלה מי שברך על הפרי ואחר שאכלו בתכ"ד חשב לפטור כל מה שיאכל בכרכה שברך: תשו' כפי מה שבא בהגה (או"ח סי' ר"ו ס"ה) שדעתו על כל מה שיביאו לפניו היה נראה שכל שלא ברך לבסוף יצא בכרכה ראשונה ואפי' לאחר כדי דבור אבל משמע שלא אמרו כן אלא בסעודה אבל באוכל פרי דרך עראי לא מיהו אם הוא תוך כ"ד אפשר דמהני: קמ"א) שאלה אם מותר לשמוע דברי החברים שקורין בלעז פירקאנטיש למיני החולאים: תשובה מותר הוא כי הכל הבל ומעשה תעתועים ובפני החולה להסיר ממנו הרעיון ואין בהם ממש ומותר: קמ"ב) שאלה דהב"י [או"ח] כ' בסי' קע"ח דהיינו לדעת הסוברים כרב חסדא דאינו צריך ברכה למפרע דלדעת הפוסקי' כרב ששת לא יצא בזה התיקון.

והוא פסק שם כרב ששת וא"כ איך הביא דין זה סי' ק"כ (ק"ב): תשובה כבר קדמני אדם ונמצא שמוהריק"ש ז"ל נתקשה בזה וסיים בדבריו דהנכון לומר שזה חוזר לדעת ר"י והרא"ש ז"ל: אמר המני"ח לא נתברר מכתובת יד א"א ז"ל מהו הסי' האחרון שמביא לסתירת דברי הב"י דידיה אדידיה וצ"ל במוהריק"ש ומה שזכורני דסותר הוא דין א' מסי' קע"ח עם דין ב' מסי' קפ"ב [צ"ל קפ"ד] והמורה מקום של הרב בעל ההגה מסי' רע"ג אם לא שנשמט מקן קולמוסו הפ"ה ובמקום קפ"ב כתב ק"ב ולהיות שאין בידי כעת לא הב"י ולא מוהריק"ש הוכרחה העתקה להעשות כמו שהיא בכתב ידו: קמ"ג) שאלה ספק אם בירך ברכה מעין ג' או לא מהו לחזור: תשובה יחזור ויברך דברכה שאינה צריכה הויא דרבנן (עי' מג"א סוסי' רט"ו ובכ"מ סוף ה' מילה בשם

הרמב"ם (בתשובה) וברכה מעין ג' ספק אם היא דאורייתא ואתי ספק דאורייתא ודחי ודאי דרבנן: אמר המני"ח עיין סי' ר"ט ס"ס ג' ברכה רביעית של ברכת המזון היא מחלוקת ולכן נראה שלא יאמר אותה וברכה א' מעין שלש היא מחלוקת ורבנו הב"י פסק כהרמב"ם ז"ל דפי' דס"ל דהיא דרבנן.

והר"ש חיון ז"ל בסי' מ"ב פסק כדעת הטור דהיא מדאורייתא עי"ש. והגם דדברי רבינו הם כהלכה למשה מסיני נ"מ באיזה אופן הוא הספק והשכחה ואם ספק קרוב לודאי וכיוצא לאיזה צד נוטה דעתו וזכירתו ואזי איננו רחוק דיחזור כמו שפסק א"א ז"ל: קמ"ד) שאלה חלה שבאה לידי כהן אי מצי לשיולי עלה: תשובה לא ירצה הכהן אבל אם ירצה מתירין לו לכהן דממונו הוא ואם דבר הנדור שנאכל יש לו התרה כ"ש זה עיין בהרא"ש דף נ"ט ע"א פ' הנודר מן הירק (עי' נוב"י מהדו"ת יו"ד סי' קנ"ד): קמ"ה) שאלה כיצד יודע שיעור עיכול הפירות: תשובה מה שכ' הלבוש (סי' קפ"ד) כ"ז שהוא תאב לאותם פירות חידוש הוא שחדשו ולא נמצא כמוהו והרופאים אומרים ששיעור עיכול בינוני הוא שש שעות ולא חילקו והכי מסתברא דאין חילוק כשתתן הרבה בשר בקדרה לשיעור מועט לענין בישול מיהו אפשר שחום האצטומכ"א בדבר מועט יעכלנו מהר: אמר המני"ח והעיקר נראה שהוא שש שעות ולכן פסק מרנא הב"י י"ד סי' פ"ט דאפי' שאכל בשר חיה ועוף דהיה נראה שבישולם ועיכולם קל אפ"ה לא יאכל גבינה אחריו עד שישעה שש שעות דנראה שהוא ז"ל ידיעתו מכרעת לדעת הרופאים ששיעור עיכול ו' שעות ולכן לא חילק מבשר שור לבשר גדי או חיה ועוף ואדרבה פי' ואמר אפי' של חיה ועוף ודוק שכן הוא האמת גם לענין ברכה ועיין סי' קפ"ד (ובאה"ט שם ובקה"י מע"ל סי' ת"י): קמ"ו) שאלה אם מחלוקת הפוסקים חשיב ספק: תשובה הפוסקים אחרונים אחזו שער ועושין ממנו ספק והכי מסתברא.

(עי' שמש צדקה או"ח סי' ל') ומה ש"ע אי בעינן מתהפך: תשובה כבר רשמתי בגמ' שלי והארכת במקומו בס' לחם הפנים אשר לי די והותר ומצאת כי תדרשנו אם יגזור ה' שיצא לדפוס. ודע כי התוס' (חולין י' ד"ה סכין) עושין ס"ס שאינו מתהפך וגם בהגהת ש"ע מצאתיו (עי' ש"ך כללי ס"ס אות י"ג וכו'): קמ"ז) שאלה הא דיחזור למקומו ויברך כשאין לו מעט לאכול במקומו כתב הלחם חמודות דאפי' פחות מכזית.

ול"נ דפחות מכזית לא חשיבא אכילה כלל (עי' באה"ט או"ח סי' קפ"ד ס"ק ד'): קמ"ח) שאלה יש מקומות שנותנין שכר לסופר כך וכך לכל דף אם מותר לעשות אותיות גדולות. תשובה פשוט הוא דבעינן כתיבה בינונית אלא שהם עושין כרצונם וגזל הוא בידם בלי ספק ולא ניתן ליתבע לדיין שמרבה שכר לסופריו: קמ"ט) שאלה הא דשליח ב"ד נאמן כבי תרי אי הוי קבוע.

תשובה הכי מסתברא כדאמרינן התם [ב"ק קי"ד]: ודוקא ספרי דדייני כרב נחמן דאית להו אימתא והאימה הוא שלא ישליכם חוצה אבל אינש בעלמא לא: קנ) שאלה אשה שנשאת לשני זקנים או לג': תשובה אפשר דלא הוי קטלנית מההיא דדבר וכן נמצא במוהרי"ו ז"ל (עי' ב"ש אבע"ז סי' ט' ס"ק ל').

(: קנ"א) שאלה כיצד יפטר מן המיתה ע"י דבור. תשובה מי שהוציא כזית תרומה בשבת לר"ה ובאו הבעלים ונשאלו עליה שחזרה לטבלה וטבל לא חזי למידי ואין לומר דמגו

דאם יפריש עליו ממקום אחר דלא אמרינן מגו להוציא נשמתו (עי' בח"ב סי' מ"ג וסי' רמ"ו): קנ"ב) שאלה אשה שמת בעלה א' ונשאת לב' שהיה נשוי אשה אחרת ומת אי הויא קטלנית: תשובה אברא דיש לצדד שהוחזקה דהא איתרע חזקת' ולא דמי לזקן דהתם הרעותא באיש (עי' פחד יצחק ערך קטלנית): קנ"ג) שאלה שתי נשים צרות שנישאו לב' אנשים או לג' מהו.

תשובה אפשר דשתיהן יחד לא ינשאו לאחד אבל כל א' בפני עצמה תתלה הקלקלה בחברתה כדין שני שבילין (פסחים י'.) ואין לומר דאם איתא דהיתה זכות לא' מהן לא היה מת אלא ודאי שתיהן קטלניות הא ליתא דאשה אינה נותנת חיים לעושיה ואמותי ממיתה: קנ"ד) שאלה אי בעינן למיקם מקמי סבתא.

תשובה מסתברא דאין חיוב אלא באשת חבר מיהו נמצא בס' החסידים להפך: שאלת עוד אי בעינן למיקם מקמי סבא דליחזי ביקריה או דילמא אע"ג דאיהו לא חזי: תשובה בימי חרפי עמדתי על זה ושכחתי וההיא דאביי (קדושין ל"ג) דהוה קאי כי הוה חזי אודניה וכו' רבו שאני דאיכא מורא ומסתברא דבעינן הידור לפניםהרואות כדכתי' ולא יראו פני [עקרי הד"ט יו"ד סי' כ"ו אות ל"ד.

[ומש"ע הישן ונעור ומצא זקן יושב כנגדו מהו. תשובה אפשר דחייב לעמוד על ראיית פנים מיהו צ"ע עם ההיא (שם ע"ב) דרוכב כיושב דמי: קנ"ה) שאלה שני ת"ח דפליגי בכמה מילי דאורייתא אם מותרים להתאכסן זה אצל זה: תשובה איזהו מחלוקת שהוא לש"ש מחלוקת הלל ושמאי [אבות פ"ה] וראינו [יבמות י"ג] שלא נמנעו זה מזה הא לאו הכי אסור דון מינה לנ"ד.

ועיין בס' חיי עולם שעשיתי לי ושם תראה סדר ואופן לימוד הת"ח וסדר מחלקותם לש"ש לך קחנו משם כי הוא ביאור נחמד מאסף לכל דברי רז"ל בפ"ה המ"ח מעלות שהתורה נקנית בהם והדרך ילכו בה הת"ח כדי לזכות לחיי העולם הבא: קנ"ו) שאלה ביצים שמצטמקין בחמין אם מותר לאכלם בכותח.

תשובה אם נתנם ע"ג הכיסוי פשיטא כביעתא בכותחא כי קא מיבעיא לן כשהיתה בתוך הקדרה והיה נראה שהקליפה מפסקת כההיא דחלחולת (ושיבוש לומר משום נותן טעם בר נ"ט) מיהו נמצא בהרשב"א ז"ל [עי' ט"ז יו"ד סי' צ"ה ס"ק ב' ובאה"ט שם ס"ק ד'] שהקליפה מנוקבת בנקבים דקים שנקראים פור"וש וכל הדברים יש להם פור"וש ולטעמיה אזיל דמתיר למלוח הרגלים שלמים אבל בעיני יפלא ההיא דמליחת הרגלים דשער מישרק שריק ולמה לא ימלחו הראש שלם שגם בה יש נקבים פורו"ש ולמה לא ימלחו החלחולת הפוכה [עי' יו"ד סי' ע"ה ס"א בהגה] ומלתא דא צריכה דקדוקא ופלפולא עיין בלחם הפנים שלי: קנ"ז) שאלה אבל עני שיש לו כלים שאינם ניכרים אם מותר לאחרים בלא ידיעתו להשכירם תשובה אין לך משיב אבדה גדול מזה ולא דמי לשותפין (יו"ד סי' ש"פ סעיף כ"א) דהתם מקומו ניכר: קנ"ח) שאלה כיצד יחתום אלעזר ו' אהרן.

תשובה אם הוא כשר יחתום עצמו אלעזר הכהן ו' אהרן ואם הוא חלל יחתום אלעזר בן אהרן הכהן ואין למדין מן הכתוב. וכן לענין גיטין (במקומות שנהגו.

(ורש"י רמז זה שם בקדושין]ב"מ מ"ט גבי בן לוי אמר כל לוי קרוי בן לוי כלומר אי אפשר ללוי להיות חלל וכיון שהוא בן לוי הוא ג"כ לוי לאפוקי בן כהן וראיה מן הפסוק ליתא דמקרא נדרש לפניו ולפני פניו ועוד דהתם לאו מאהרן באה לאלעזר הכהונה שהוא נמשח כמוהו (עי' שד"ח גט סי' ב' אות ט') : קנ"ט) שאלה דבור שבלשון א' הוא מנוול ובמקום אחר אין בו דופי.

תשובה יאמרו הרהור אסור דבור מותר ובכלל נבלות הפה ודיבור המאוס הוא כי א"א בהוציאו מפיו שלא יבא לידי הרהור: ק"ס) שאלה מה ענין כל מי שנענש חבירו על ידו (שבת קמ"ט): תשובה נראה דהיינו דוקא כשבקש על הדבר שמסר דינו אבל אם מחל לו ואדרבא אמר שארי ליה מאריה ולא נקיט ליה בלביה דהרהור כדיבור דמי נראה דאין נענש עליו וקב"ה הוא דתבע בעלבוניה (עי' פר"ד ד' י"א ושו"ת יד אלי' סי' כ"ח): קס"א) שאלה אם קנה ראובן קרקע משמעון וחוזר ומשכירו לו בסך חמשים גרוש וישכירתו אינו שוה אלא חמשה מהו: תשובה אם מכירה גמורה היא מה יש בזה וכפי הנראה שתחתיה תעמוד הבהרת והערמת רבית איכא הכא וא"כ הדבר ודאי שיש לבטל הדברים האלו בכל כח האפשר דאמרינן התם (יו"ד סי' קי"ד ס"ב) במקום שמקילין ביין הגוים יש לאסור אפ"ל בשכר שלהם ולא נחרבה בעונותינו רוסיאה ופולין אלא בשביל הרבית שומר נפשו ירחק מהם: קס"ב) שאלה הא דמצוה אדם לחבירו מנה על תצחזי שיתעסק בו לריוח המלוה עד שיהא שני מנים ויהיה באחריות המלוה עד אותו זמן וכו' מבעיא אם אחר עבור יום או יומים יוכל הלואה לקנות אחריות המעות בסך מה ואת"ל דלא אם יוכל המלוה לתת סך מה לשמעון שיקנה האחריות במקום הלואה.

תשובה מאחר שיש לו הנאה אחר שיהיו ב' מנים אם מקבל עליו אחריות מעיקרא נמי חשבינן ליה כמלוה ואסור ועל האת"ל וכו' פשיטא דשרי: אמר המני"ח הואיל ואתא לידן דין זה ראיתי להעתיק לך מה שמצאתי כתוב בהיותי ברשוד מכ"י הרב הכולל כמהר"א אבן חיים ז"ל אב"ד דאזמיר מגדולי תרומה של ע"ק חברון ת"ו ארץ גדלה שעשועיה אשר מצא באזמיר מכתבת ידו של הרב הגדול בעל כנסת הגדולה בחתימת ידו על פסק א' מענין רבית היכא דקבל עליו כל האחריות דאפ"ל לדעת הרב מרנא בב"י סי' קע"ז דין ו' שכ' שרבינו ישעיא ז"ל אוסר בקצץ דבר ידוע אפ"ל אם קבל עליו האחריות כבר כתב דהיינו דוקא ברבית דאורייתא דאם לא קבל עליו האחריות הוי רבית דאורייתא אבל היכא דאפילו לא קבל עליו אחריות לא אסור אלא מדרבנן יש להקל ולפסוק כמ"ד דאם קבל עליו כל האחריות מותר וכמ"ש שם הרב בעל המפה ז"ל וכ"ש למ"ש מוהריב"ל בח"א סי' נ"א על תשובת מהר"ם ז"ל דלא הוי אלא אבק רבית וכתב שם ובנ"ד בלאו הכי כיון דהוי דרך מקח וממכר לא הוי אלא דרבנן וכ"ש למ"ש הרב בש"ך בס' הנז' (ס"ק כ') דאפ"ל ברבית דאורייתא שרי כשקבל עליו כל האחריות (יש) [עי"ש] וכתב הרב מהראנ"ח ז"ל שעשה מעשה והתיר מהטעמים הנז' וצירף טעם אחר דכיון שהוא מנהג סוחרים וכתבו מגדולי האחרונים דרבית דרבנן שרינן מפני מנהג סוחרים וכתב שהסכימו עמו הרבנים המובהקים אבי אבי אמא כמוה"ר יהונתן גלנטי ז"ל וכמוה"ר ברוך ברזילי ז"ל: שייך י"ד סי' קע"ז ס"ו ובספק אבק רבית התיר לכתחילה הרב מוהרי"ט י"ד סי' מ' עיי"ש עד כאן מ"כ: ומתעסק בענין זה ראיתי לענין.

שכירות מעות דהיינו להשכיר מעותיו לענין רבית דיש ללמוד דשרי וליכא משום רבית מההיא דהביא הש"ע חה"מ סי' ע"ג סעי' בג"ד (עי"ש בקצוה"ח) דמשביעין על הכחשת הזמן ואי איתא הא קי"ל (עי' תוס' שבועות מ"א. ד"ה מאן) דאין נשבעין אלא ע"ד דאית דררא דממונא וכעין ראייה זו מייתי הב"י י"ד סי' ק"ס מההיא דמכות (ג').

(ודחה אותה עי"ש: ובענין הרווחת זמן לאיסור: אי שעת הרווחה חשיב כשעת הלואה לענין איסור ולענין ממון עיין בש"ע י"ד סי' קס"ו ס"ב ועי' בכה"מ סי' ע"ג ס"ב הסמ"ע ס"ז: ולענין אי ילפינן איסורא ממנונא מק"ו או אפכא צריך אני לעיין והיכא דאיסורא וממונא כחדא חזינא עיקרא דמלתא במאי תלי אי תלי באיסורא אזלינן בתר איסורא ואי תלי בדינא אזלינן בתר דינא ועיין א"ה סי' פ"ה הב"י דאע"ג דפלוגתייהו הכא לענין איסורא כיון דעיקר פלוגתייהו בדינא תלו וכו' (עי' יד"א תשו' ע"ח): ועיין מהרי"ט ט"ד סי' מ' דהאריך הרב בזה ואייתר ההיא דחה"מ סי' ס"ז דשמיטה וצא"ל בח"א למהרי"ט סי' פ': ולענין מוחזק בענייני רבית גם בזה אמרינן המוציא מחבירו ע"ה ואם הלוח בא להוציא משכוננו אע"ג שלא פרע עדיין או שכבר פרע בכל אלו מיקרי הלוח מוציא והמלוה פטור בלא שבועה וכל זה דוקא בטוען לקחתי אבל בהיתר לקחתי.

אבל אם טוען מעולם לא לקחתי או איני יודע אם לקחתי משבעינן ליה למלוה כמו שאר טענות הלבוש סי' קס"ח קס"ט סעיף כ"ה [ועי' כנה"ג שם] ועיין סי' קע"ז סי"א: ומיהו נלע"ד דמצי לתרוצי דבוריה דלא לקחתי או אינו יודע אם לקחתי, דקאמר היינו ברבית אבל לעולם דידענא דלקחתי ונאמן בלא שבועה כך נ"ל: ואם אין משכון והמלוה בא להוציא אם אין שטר על החוב והלה טוען שיש רבית הלוח נשבע ופטור ואם יש שטר המלוה נשבע ונוטל עיין סי' קס"ט ס' כ"ה הגה וסי' ק"ס וסי' קע"ז ובהערמת רבית אי מוציאין מלוה למלוה או לא הויא פלוגתא עיין ה"ה פ"ה מהל' מלוה ולוח ועיין הריב"ש סי' של"ה : קס"ג) שאלה מי שבא לבדוק בליל י"ג מיבעיא אם מותר.

תשובה אפי' מר"ה דאקדומימצוותא מקדמינן. אמר המני"ח ונ"ל שכדי לקיים מצוה כהלכתה יהיה צריך לחזור ולבדוק בליל י"ד ושהביטול לא יועיל לו כי אם בי"ד כמ"ש בש"ע סי' תל"ג סי"א וסי' תמ"ד דין ו' ע"ש ולא ידעתי מאן שם לו לבטל ברכת הביעור (ע' באה"ט סי' תל"ג ס"ק י"א): קס"ד) שאלה מי שאמר גט זה בטל או גט זה חרס מהו.

תשובה אינו חרס הנשבר וספק מגורשת [עי' אהע"ז סי' קמ"א סס"ג]: אמר המני"ח עי' לקמן בקונטרס הגט סעי' נ"א מש"כ שם: קס"ה) שאלה המלוה את חבירו ככר והחזירו לו בשעה חמשית מהו. תשובה מה שהלוח לו לא החזירו ומה שהחזירו לא הלוח לו הוא הלוח דבר אכילה והוא החזיר לו הנאה פנים חדשות באו לכאן: קס"ו) שאלה על כמה פנים יתכן להתיר נ"ש.

תשובה הרבה פתחים למקום: א' אם לא הזכיר כל הסי' המובהקים שבמשנה (נזיר ד'. (אבל השמות בלבד לא יועיל: ב' באומר הריני כשמשון אינו כלום ה"נ כשמשון מועיל וי"א דאפי' אומר הריני נזיר כשמשון נ' מנוח אינו כלום וי"א אפי' אומר הריני כשמשון בלבד נזיר וי"א היכא דאפקיה בלשון שבועה לאו כלום הוא: גם כשאמרו בלשון אסמכתא גם כשאמרו בכעס גם מצרפין לסניף המודעא שעושים מראש השנה ונזירות זה למדוהו הע"ה הארורים דשכיחי וכל יום היו באים אלי ומעולם לא נזקקתי להם

והייתי שולח אותם לרב האשכנזי נ"ע ומתירם מיד חבל על דאבדין וחבל על דמשתכחין ולא ידעתי למה לא פטר רש"בי [עי' עירובין ס"ה].

ואדר"נ פט"ז ד"ה רשב"י] מטעם שכורת גם את הנודרים דבעינן האדם בשבועה (שבועות כ"ו.) : אמר המני"ח להיות המקצוע הזה נהוג הרבה בארצות תוגרמה מחמת הע"ה כמו שכת' א"א ז"ל ראיתי להעתיק בסוף הספר הזה הלכות נזירות אשר לי מועתקות מהרב מוהריק"ש ז"ל עם קצת ליקוטים אשר לקטתי לעצמי מספרי הפוסקים למען יקל מעל המורים טורח החיפוש אם מעט ואם הרבה אפשר יהיו לרצון אצל המורים ואל נא תהי פה דרכנו לזרה כי כן ראינו לרז"ל בכמה דוכתי מילתא אגב אורחא קמ"ל ועוד אמרו הואיל ואתא לידן נימא ביה מילתא עיין פ"ח דשבת דף פ"א וביבמות פ"ב דף כ"ב ובשאר דוכתין בתלמודא לכן דוקא אציגם לפניך הקורא: קס"ז) שאלה ספר שיש בו ללקט פ"ה אותיות משם אלקים אחרים ופרעה ועמלק מהו להצילו מפני הדליקה בשבת.

תשובה מסתברא כיון דבטל העיקר בטלה הטפילה ה"ז דומה לחמור שרוכב עליו המלך: נצחוני בני ולא הודו לי הבהורים מההיא (סנהדרין צ"ט.) (דתמנע היתה פלגש והדין עמהם [וכן נ"מ לענין טומאת ידים עי' ידים פ"ג מ"ה]: קס"ח) שאלה אם יש לברך על טלית של פשתן.

תשובה עד שאתה שואלני אם מברכים עליו שאלני אם יש ללובשו: עיין בפוסקים [עי' באו"ח סי' ט' ס"ו ולקמן בח"ב סי' קי"ו:] קס"ט) שאלה המוכר חפץ לחבירו וקבל המעות ועדיין לא משך הלוקח אם מותר למוכר להשתמש באותם מעות: תשובה מי שפרע מדור המבול יפרע ממי שאינו עומד בדבורו ושארית ישראל לא יעשו עולה ולא ימצא בפיהם לשון תרמית (עתוס' ב"מ ס"ב: ד"ה אעפ"י): ק"ע) שאלה כיצד הוא נוסח גט קטנה המתגרשת לדעת אביה: תשובה אי לדידי הווי ציייתי היו כותבין הרי בתך מגורשת ממני ושבקית ותרוכית ודן די ליהוי לה מיני וכו' וחוזר ואומר וכך אמר לה פ' נ' פ' לאנתתיה הרי את מותרת לכל אדם ודן די הוי ליכי ובזה אין צריך לשני גיטין די ש לחוש לב' גיטין כמו שבא בפוסקים וכתבים.

אמר המני"ח עיין מ"ש סוף הספר בנוסח גט קטנה (עי' בקה"י מע"ל סי' ש"ס): קע"א) שאלה קצב ישראל שלוקח בשר מן הגוי ומשמכר הבשר נמצא טרפות בראש אם חייב לשלם. תשובה אם הוא טרפות ודאי אין מקום לשאלה ואם הוא ספק יש לפטרו בהצטרפות הדעות: אבל מסתברא דיכול לומר לא קניתי ממך אלא דבר המותר ולא דבר שיש בו ספק שנפשי קצה [עי' יו"ד סי' קי"ט בט"ז ס"ק י"ד ובש"ך ס"ק כ"ט): קע"ב) שאלה הטוען את חבירו מעותיו ואומר שאין לו והלה טוען אני ראיתם עכשיו שהנחתם תוך כיסך מהו.

תשובה אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא יש רואה אין שבועה עביד אינש דינא לנפשיה ותגלה חרפתו בקהל להוציא בולעו מפיו. ואם יטעון של אחרים הן הרי הוחזק כפרן לאותו ממון: קע"ג) שאלה השולח כתב ביד חבירו חתום בפג"ן דרגמ"ה והלה חושש שיש בתוכו דבר המזיקו (כיוצא מההיא דכתב דוד לאוריה) מהו.

תשובה נבוך הוא זה אם יפתחנה מועל בחרם אה יוליכנה שמא כתוב עליו דבר מה. להחזירה לבעלים ישלחנה ביד אחר: אין לו תקנה אלא פורר וזורק לרוח או מטיל לים: קע"ד) שאלה דיין שהוא ראוי להוראה ובכח פלפולו הכריח כדברי היחיד אם יכול לטעון קים לי.

תשובה הוא ואחר מצטרפין לפוטרו וכי מפני שספר כתב איש רכ"י ייפה כחו: [ואני עבדו לא הבנתי מאי דקאמר וכי וכו'] קע"ה) שאלה השומעים המגילה בב"ה באותו בלבול אם יצא: תשובה לא אמרו בזה איידי דחביבא ליה יהיב דעתיה (מגילה כ"א) וגם אני אומר דלא הכשירו עשרה קורין משום חביבותא אלא בשומע ומבין בלשון אבל קול הברה בעלמא לא יצא: קע"ו) שאלה שתי חתיכות שאין בכל או"א להתכבד ושניהם יחד ראויין להתכבד מהו: תשובה לשליש ולרביע לא שמענו ואין כבוד לחצאין ורגלי האווז שהילך בהם המג"ה (בסי' ק"א ס"ג) לא עמם אכבדה וכבודו במקומו מונח כי גדול הוא בישראל: קע"ז) שאלה מהו שיכנס כהן בהאיזו"ארה של הצדיקים: תשובה קבר אין לו טהרה עולמית וחלילה ליה לזרעא דאהרן קדישא כוותי למישרי כהאי מלתא אלא שהרבה נאבדו והרבה משקרין זולת בידועים מקדם בהם יש לנהוג קדושה (עי' שו"ת זית רענן ח"ב יו"ד סי' כ"ו אות ג' ופ"ת סי' שע"ב ס"ק ב'): קע"ח) שאלה סופר שהתחיל לכתוב ס"ת ואמר הריני כותב פ' בראשית לשמה מהו: תשובה כל דבר שבקדושה פשוט בכליה מההיא דפ"ק דקדושין (ז).

(אמר המני"ח עי' מוהר"ש אבוהב סי' ע"ו (עי' לעיל סי' ס"ז): קע"ט) שאלה צבי שנקבה מרה שלו מהו: תשובה הניח מעותיו על ק"ה כפי הי"א [עי' ש"ך יו"ד סי' מ"ב ס"ק י"ב ובפרמ"ג ויד"א שם]: ולדידי אין נקב פוסל אלא בחלל וצומת הגידין כחלל דמי והקדרה חלולה היא: ק"פ) שאלה חולה שצריך לתרנגולת א' ובישל ב' מהו: תשובה איסורא דעבד עבד: קפ"א) שאלה הנודרין בצבור לחיי הקהל אי מיקרי ע"ד רבים: תשובה לפי דעתו יהולל איש כפי הדין ונעוה לב יהיה לבוז שרימה את בני אדם: קפ"ב) שאלה אם דנין בירושלם תו' קים לי: תשובה קים לי בגואי שאיני דן כזה דא"כ בטלת כל החשן משפט מן העולם ויש טענות הרבה כנגדו וחס ליה לזרעא דאבא אעפ"י שיצא מפי גדולים וקורא אני בזהעד מתי אתה מכלה ממונם של ישראל ונותן יד לפושעים ולחמסנים וחוששני שברוב הימים יבאו לבטל כל דיני הגמרא באומרם קים לי כהאי תנא או כהאי אמורא בטענה שהיא בלבי גלויה ומלבא לפומא לא גליא: אמר המני"ח כך מקובלני ממרי הרב מר זקני ז"ל כי בכל תחום א"י אין לומר קים לי נגד הרמב"ם ומוהריק"א ועל ראשם פי' רש"י ז"ל (עי' בח"ב סי' קי"ז) אשר הם המה אשר קבלו עליהם ועל זרעם אחריהם אבותינו וא"א גם בכל ערי ביסתן ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע וכל חד מינייהו אפי' באלף לא בטיל ולקבלת סברת הרמב"ם יש רמז בבדק הבית עי"ש ומפיו שמעתי שבזמנו חזרו גאוני צפת תו' בחברת גאוני ע"ק תו' וחידשו תוקף הסכמה זו וקבלתה דלא יאמר אדם לחבירו קים לי נגד שום א' מהנז' וכן היה נזהר ומזהיר ודבר זה גלוי ומפורסם לרבים אלא שבעונותינו כשרבו בעלי ההוראה בנפש רחבת ידים פשו להו טובא המורים כסברת היחיד מהפוסקים האחרונים כיון שהובא בדפוס כי באמת עונשיה מסתייה אם יבטל דברי אחד מעמודי ההוראה הנז' עפ"י סברת היחיד אם לא שהיחיד הזה יהיה מפורסם בראיותיו ודבריו שכל חכמי הדור יסכימו

כמותו מחמת עומק פלפולו וראיותיו כי היכי דימטי ליה שיבא מכשורא: קפ"ג) שאלה שותה מוחלט שמכיר בעצמו שיכול להתפלל ולדבר בפני המלך מהו: תשובה עד שיעידו עליו חבריו: קפ"ד) שאלה מהו לברך ברכת הנותן ליעף כח: תשובה סוד ה' ליראיו ואני בבאי לכאן מצאתי שהנהיגו לאומרה גם אני כאחד מהם [ע"י או"ח סי' מ"ו ס"ו ולק' סי' רכ"ד: ופה קראקא אין אומרים בביהכנ"ס הישנה אותה ברכה]: קפ"ה) שאלה אם יש לומר בא"י והולייכנו קוממיות בארצנו בבי"ת: תשובה כך נוהגים לאומרה ואם היו אומרים לארצנו לא הפסידו כי אין מקומו של כל אדם ניכר (ע"י לק' סי' רנ"א): קפ"ו) שאלה אם בבית שני היו משנים מן הנוסח: תשובה הכל היו אומרים והיו מצפים למלך המשיח וקבוץ גליות ומלכות בית דוד ונענשו בני חשמונאי על שלא החזירו העטרה ליושנה: קפ"ז) שאלה מפני מה יד שמאל היא תשת כח: תשובה כשהלך אלכסנדרוס למלכות א' א"ל שראוי לחלוק כבוד לצד שבו משכן הלב ולכך נחשב להם יד שמאל מן הימין וכן היה נראה שתהא השמאל מיומן ובהקדמה.

כי הקב"ה לנגדנו ואנו כדמות מראה לשכינה כביכול וזהו נעשה אדם בצלמנו כדמותנו שיהיה מתדמה כבודו בנו ולכן בעושה שלום נותנין שלום תחילה לצד שמאל וכיון שאנו כמראה הרי נצטייר בנו הלב של מעלה כביכול (למען אחי ורעי אל תאמינו בריע) לב חכם לימינו כמים הפנים לפנים שהוא דבר פלא שתראה בבואת הפנים במים וכמראה פנים בפנים שהיה נראה שלא יראה כאלו צורתו לנגדו ממש כי החותם כשחוקקין בו יראה להפך ואפשר שתשש כח יד שמאל משום אימת שכינה שויתי ה' לנגדי תמיד: קפ"ח) שאלה למה שיר השירים אינו כתוב כשירה אריח ע"ג לבינה: תשובה כל השירים קדש ושיר השירים ק"ק (ידיים פ"ג מ"ה) שמספר בו מאהבת ה' את עמו ושלא להפריד ביניהם נעוץ סופו בתחילתו ולהורות הדבקות רוח לא יבא ביניהם לכך לא בא ברווחא דליבני: קפ"ט) שאלה האש שלהבת שיוצא בין ההרים מה טיבו: תשובה אומרים הטבעיים שניצוץ מן השמש נבער במוצא הגפרית ומשם האש יוצא.

וקשה על זה שלמה אינו הולך ומבעיר עד התהום. יש לומר שהגפרית רבה ומאכילו כדי שובעו כשמן המספיק לפתילה גם המים החמים בחמי טבריא עוברים דרך שם ומתחממים.

ורז"ל אמרו (שבת ל"ט) דחלפי אפתחא דגהינם והיא היא דגפרית ומלח שרפה כל ארצה. אבל מה שקשה בזה הוא למה המבשל בחמי טבריה פטור דהא תולדת האור של גהינם הם.

תשובה אפשר דחום הגפרית הוא ואינו אש ממש ולפי מ"ש שניצוץ מן השמש נבער בגפרית אפשר שהמבשל שם לא מחייב דתולדת חמה הוא ואין לך אש שחייבים עליו אלא על האש הטבעי היסודי הדבק למטה ע"י יסוד האויר שמתלהב אשר ע"כ האש שמתהווה מן האבן מכח ההכאה שהוא קליטת האויר המקיף זה אש יסודי הוא וכל תולדותיו להתחייב עליו.

אבל המתהווה ע"י הזכוכית שמתעגל ניצוץ השמש ונבער הוא תולדת חמה וכן היוצא מן העששית להפטר המבשל בו בשבת וא"ת כיון שאין שבות במקדש למה לא היו מבשלים שעיר של יוה"ך (ע"י מנחות צ"ט.) בהמצאה זו גם מצאתיו להם דרך אחרת לשים חבל

ארוך כשיעור יום ראשו א' דלוק וא' כרוך על העצים ויתנו הבשר בדוד ואש לא ישימו וכשיגיע הלילה יבעירו העצים.

הבחורים נסתפקו בזה אם מחבר החבל המערכה באש ולא הותר שבות במקדש אלא בדבר שהוא צורך קרבן וכמה שבותים היו שם כהנהו דסוף עירובין: ק"צ) שאלה מי ומי יברכו על הגשמים. תשובה אומרים בני ח"ל שהם אינם צריכין לגשמים וא"כ למה שואלים מטר אפשר לומר שירד לברכה ולא לקלקול וכבר הייתי במנטואה שהיו מתפללים על רבוי הגשמים ובא"י צריך לברך בכל שנה וכ"כ הרדב"ז שמברכין במצרים בכל שנה כשגדל היאור.

וטעם לעצירה בא"י כבר בא בצרור החיים שלי: קצ"א) שאלה מהו משירד חתן לקראת כלה (ברכות נ"ט: ורש"י שם): תשובה איתא פ"ק דתענית (ו':) מיטרא בעלה דארעא ואמרינן תו (שם כ"ה) דאין טפח יורד מלמעלה עד שמעלה התהום טפחים ואר"א רביעה ראשונה כדי שתירד בקרקע טפח ומשמע דאין התהום מתעורר לעלות עד שירד טפח דאל"כ הול"ל כנגד מה שיורד מלמעלה עולה כפלים א"כ כשירדו בעומק טפח היינו חתן לקראת כלה דמים עליונים זכרים ותחתונים נקבות כדאיתא בירושלמי דהרואה עוד שם אמר ר' זעירא ראה זול בא לעולם וכו': קצ"ב) שאלת עוד כיצד יתנהגו בברכת ההודאה: תשובה מ"ש ר' יוחנן (תענית ו':) עד ויברכו את שמך לאו דוקא שאם רוצה להשלים עד ומעולם ועד עולם אתה אל ואח"כ יסיים ברוב ההודאות.

וכן אני נוהג ומתחיל מנשמת כל חי ואומר מזמור ס"ה לך דומיה תהלה והללויה כי טוב זמרה ובשוב ה' את שיבת ציון וקדיש בקהל רב. אמר המני"ח וכן היה נוהג מרי הרב מ"ז ז"ל (עי' פרי האדמה על רמב"ם פ"א דתעניות): קצ"ג) שאלת עוד מה שבא בש"ע סי' רכ"א אע"פי שלא ירדו עדיין כדי רביעה הם דברי הר"ן.

ונראה דהיינו היכא שלא נתפזרו העבים ונטהר הרקיע דאז אפשר שפסקו וצריכין עוד רחמים כדי שיתקשרו העבים פעם אחרת. וכתב הריצ"ב דה"ה אם היו צריכין למי בורות כיון שירדו כשיעור זה מברכין עליהם.

ונראה דיש לחלק דגבי שדות כיון שיצאו חתן לקראת כלה הרי נתחלחל הקרקע וראוי קצת אבל גבי בורות לא: קצ"ד) שאלת עוד למה תקנו רוב ההודאות: תשובה משום שצריך על כל טיפה וטיפה ויהיה רוב לשון רבוי. ומה שאני אומר הוא אל רוב ההודאות מרובה בהודאות והוא היותר נכון שבכל הדעות ואין צריך מלכות שיש בה: קצ"ה) שאלת עוד היכי דמי פורתא והיא דהרואה (נ"ט: תשובה חתן לקראת כלה קרי ליה פורתא שאם בירך מודים בתחלה כשהתחילו יברך אח"כ כשנתרכו הטוב והמטיב ללישנא קמא וללישנא בתרא אפילו אתו טובא היכא דלית ליה ארעא לא מברך הטוב והיכא דאית ליה ארעא בשותפות משיצא חתן אומר מודים וכדאתו טובא אומר הטוב והמטיב.

ואל תתמה איך יברך ב' ברכות ע"ד א' שהרי למ"ד (תוס' שם ד"ה הטוב) על רוב יין מברך הטוב אעפ"י שברך כבר בפ"ה ג' ואפי' למ"ד על שינוי יין ה"נ המים יורדים בשינוי תועלות לצמחים לאילנות בש"כ: קצ"ו) נראה דלא סגי בשותפות אשתו ובניו גבי

גשמים שהשדה היא שלו וכל הטובה היא לו לבדו אלא שאח"כ מאכיל בני ביתו ולא דמי ליינ שהטובה לכולן בבת א' ויש לדקדק כן מסי' רכ"ג גבי מת אביו דלא קאמר בגמרא (ברכות שם) אלא היכא דאית ליה אחי ול"ק אשה ובנים [עי' באה"ט סי' רכ"א ס"ק ב'] : קצ"ז) הא דאין לו שותף בשדהו מברך שהחיינו כן כתבו הרי"ף ורמב"ם.

והרשב"א (והר"ש) והרא"ש [כתבו דלא נהירא דצריך שיהא שותף עמו כיון שיש שיתוף לעולם בטובת הגשמים שהמטר יורד בשדות אחרות אף הוא מברך הטוב והמטיב לכך נראה כגרסת הספרים וכו' ונראה דאפילו לדידהו היכא דאין יהודים אחרים באותה מדינה שירדו גשמים שיש להם שדות אלא הוא דלא יברך הטוב (עי' מג"א ס"ס רכ"א) אבל על גשמי בורות היכא דמסתפקין מהן ודאי יברך הטוב דא"א דלא שכר ישראל אחר בית ובור והרי נהנה בשותפות ורש"י פי' כהרשב"א והרא"ש ז"ל: קצ"ח) הרשב"א ז"ל בשיטת הרואה (שם) אלא אידי ואידי דחזא מיחזא וכו' כונתו דללישנא מציעא דמשני אלא דחזא מיחזא הוה ס"ד מדקאמר אלא דחזר בו מלישנא קמא מכל וכל וברכת גשמים תלוי בראיה אבל שמיעה לא חשיבא כמו שאר בשורות טובות ובפרט במה שפרש"י דשמע מישמע שבישרהו שבאו גשמים בלילה וזה כמו ראיה הוא ולא דמי לבשורות טובות דכתי' ושמועה טובה מארץ מרחק אבל גבי גשמים אין הדבר תלוי אלא דאתו פורתא או טובא מש"ה נסתפק הרשב"א והכריח דמ"מ מדפריך בפשיטותא לעיל דגשמים נמי היינו בשורות טובות לא חזר בו מהאי אלא יש חילוק בין פורתא בין טובא ואי שמע נמי דאתו טובא מברך הטוב והמטיב אבל לתירוצא בתרא דאי בעית אימא אין כאן ספק בין שמיעה לראיה דכל עצמו לא נחית אלא להשמיענו קצבו של דבר בין איכא שותפות לאין שותפות (עי' מחה"ש סי' רכ"א ס"ק ב') : קצ"ט) שאלה אמאי נקט שמועות טובות ובשורות לשון רבים: תשובה אפשר דאפי' באו לו הרבה בבת א' או בזה אחר זה סגי בברכה אחת עי' באה"ט או"ח ר"ס רכ"ב ועקרי הד"ט ח"א ר"ס י' : ר') שאלה אי בעינן שימצא דבר חשוב כדי לברך: תשובה דינו כמתנה (עי' באו"ח ס"ס רכ"ג) ואם הרויח בעסקו נראה דמברך אם הוא ריוח הרבה [ולא בגזל] וכן אם הפסיד בעסקו אומר דיין האמת: ר"א) שאלה אם שמע מחוץ לעיר שנוולד לו בן וברך הטוב כשיבא ויראה הולד מברך שהחיינו: תשובה פנים חדשות באו לכאן (עי' לעיל סי' קצ"ה וט"ז או"ח ר"ס רכ"ג): ר"ב) שאלה מתה אשתו וראתה הולד שעה א' מהו מברך.

תשובה אפשר דמברך הטוב דהרי נהנית בראותה מעשה ידיה (עי' ט"ז הנ"ל): ר"ג) שאלה היכא דאיכא אחי שממעטין בחלקו למה יאמר הטוב: תשובה אלו היה הוא יחידי בעולם היה יותר טוב: ר"ד) שאלה אם היה בעיר אחרת כשמת אביו אם יברך. תשובה אינו בשדה שכבר ידע שאביו לא יעבור על ד"ת להנחיל לאחרים: ר"ה) שאלה איזו מברך תחלה הטוב או דיין: תשובה על מה שנתבשר ראשון מברך ראשון אם א"ל מת אביו והניח מעות אומר דיין ואח"כ הטוב וכן להפך ואם משני בני אדם כא' יקדים הטוב דאקדומי פורענותא לא מקדמינן (עי' ברכות נ"ט: פירש"י שם).

ובאה"ט או"ח סי' רכ"ג): ר"ו) שאלה קנה וחזר וקנה מהו: תשובה מברך בלא שם (עי' לק' בסי' ר"ח): ר"ז) שאלה מחליף כלים מהו: תשובה שניהם יברכו הטוב והמטיב אבל מוכר עצב ולוקח שמח (באה"ט או"ח סי' רכ"ג ס"ק י"א): ר"ח) שאלה קנה כלים חדשים

ולא נשתמש בהם ומכרם וחזר וקנאם מהו: תשובה מברך דומיא דארוסה (עי' בח"ב סי' קע"ו וקע"ט).

וצ"ע אם צריך ברכת שהחיינו בשעת קנין וכשמשתמש הטוב והמטיב דומיא דמלבוש. וצ"ע אם כשלושב הקאפ"ה מברך שעטני מעיל כרב יאודה.

(נדרים מ"ט:) וכמה תפל אותו טעם שמביא ההגה (בס"ס רכ"ג באו"ח) דתבלה תחדש וכי על שחיטת בהמה הוא דואג דסוף בהמה לשחיטה ואם מברך הטוב על מיתת אביו איך לא יאמר תבלה: ר"ט) שאלה אמאי אין מברכין נותן ארך אפים על חמה ולבנה אם ישב בבית אפל ל' יום: תשובה יאבד עולמו מפני השוטים ועוד אין בה תפיסת ידי אדם.

כתבתי בחדושי הש"ע דדייק (בש"ע או"ח בס"י רכ"ד) לשון שנעקרה ע"ז שבאו מלכים נלחמו ונעקרו בחוזק יד ובחרפה (עי' בח"ב סי' קע"ז): ר"י) שאלה אם יש לברך חכם הרזים על א"נ יטובה שם כתבתי דתרתני בעינן דאיכא שינוי פרצופות ודעות והפלגת חכמה ויש לצדד (עי' ברכות נ"ח:) דהם לא היו יודעין דבר זה שיש לברך חכם הרזים והוא גילה להם ולפיכך הענישוהו משום מורה הלכה בפני רבו ולא דוקא רבו אלא גדול הדור ושם נאמר דאין בזמן הזה רזים ולא חלק לו בינה דאנן הדיוטות אנן: עוד שם דבשישראל אומר חלק מפני שהם חלק אלוה ממעל וחלק עמהם.

עוד כתוב שם שכשאומר ציון מדבר היתה אומר ברוך א"א אמ"ה דיין האמת וקורע. ע"ש דתרתני בעינן למימר ברוך נותן ארך אפים ובית גאים: ר"י"ב) ה"ג בגמ' (שם נ"ח:) הרואה קברי ישראל אומר ברוך אשר יצר אתכם בדין וזן אתכם בדין וכלכל אתכם בדין ואסף אתכם בדין ועתיד להקימכם בדין משמיה דרב נחמן ויודע מספר כולכם והוא עתיד להחיותכם ולהקים אתכם והני חמשה (מנצפך) וכנגד ע"כ אתה נוצר: שאלת עוד על כמה קברות צריך לברך וההולכים על קברי הצדיקים אמאי אין מברכין: תשובה היה משמע דמיירי בקברות שהם מזמן קדמון שאי אפשר לעמוד על מספרם ואפשר היה לומר דבקברי כותים שאומר בושה אמכם והוא הכתוב על האוכלוסא דאין גוי פחות מס' רבוא (שם ע"א) אלא שכבר נהוג.

ואפשר דלא נתקנה על יחיד דשמא לא הגיע זמנו והוי דומיא דמרים מגדלא (חגיגה ד'). (ואינו בדין.

והרדב"ז כתב די"אא כתובדעל קבר א' נמי מברך. וקשה תיבת אתכם לנוכח.

(עי' באה"ט או"ח סי' רכ"ד ס"ק ח'): אם ראה קברות ובתוך שלשים ראה אחרות מברך (שם ס"ק ט'. וביד אליהו סי' ל"א): ואם ראה קבר אביו אחר ל' יום חוזר ומברך דיין האמת דומיא דבתי ישראל בחרבנן (עי' ח"ב סי' קע"ח): ר"י"ג) שאלה חברו שחביב עליו יותר ושמה בראייתו ולא כמשה לאהרן דעל הראשונים מצטערים (רש"י יתרו) אם בא לו כתב מחברו ונתבשר מטוב מצבו.

אפשר שישמיע לאזניו ויברך הטוב והמטיב. אם בא מרחוק להשתטח על קבר אביו אפשר שיברך שהחיינו ודיין האמת.

הא דכ' הרשב"א ז"ל דאין חילוק בין זכרים לנקבות זהו בבתו ואחותו ואמו ואשתו אבל בנשים אחרות מצוה לשנותם (עי' שער"ת או"ח ר"ס רכ"ה): רי"ד) שאלה הא דהראב"ע דמושך עצמו ואחר עמו מהו: תשובה גם רש"י בפ' גיד הנשה (ק"ב:) פ"א לא תאכל הנפש היינו אבר מן החי ולא עם הבשר היינו בשר מן החי וזה כמו מקרא נדרש לפניו ולאחרי אחריו כמו לפניו ולפני פניו: רט"ו) שאלה מהו זה שא"ר יהושע בבתרא (ס':) בדין הוא שנגזור על עצמינו שלא לישא אשה לית דינא ולית דיינא: תשובה בפ' השולח (ל"ט).

(אמימר אמר המפקיר עבדו אין לו תקנה לא בבת חורין ולא בשפחה דממונא הוא דהפקיר ואיסורא איכא עליה ה"נ מאחר שגוזרין עלינו גזירות נראה כאלו הפקירונו ח"ו: רט"ז) שאלה מהו קלף ודוכסוסטוס וגויל: תשובה אתן לך סימן שלא תטעה הכי אמרו גויל הוא כל העור שלם וכותבין בו בצד שער ומן העור שלם חולקים אותו לשנים הצד החיצון נקרא קלף והפנימי דוכסוסטוס וכותבין בו מצד חוץ ובקלף בצד שכלפי בשר וסימנך הניתנין בחוץ בפנים והניתנים בפנים בחוץ (עי' או"ח סי' ל"ב ס"ז וביו"ד סי' רע"א ס"ג): רי"ז) סומא פטור מכל המצות דכתי' ולמדתם ועשיתם (ב"ק פ"ז).

ועי' בהג' ר' וו"ב שם) ואפשר דדריש הכי כל שישנו בלמידה ישנו בעשיה וכל שאינו וכו' וסומא אינה בלמידה דדברים שבכתב א"א רשאי לאמרם על פה (גיטין ס': ועי' תוס' ב"ק ג': ד"ה כדמתרגם) וכן הכתוב אומר והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד: רי"ח) שאלה אם מותר למלוח הקרבן באסוקא"ר: תשובה הסוקא"ר הוא מלח גמור שמעמיד הדברים זמן רב ואל תתמה שהוא מתוק שכל הדברים יש כיוצא הלא תראה ברמונים מתוקים וחמוצים ולימוניש ונאראנגאש ושיריזאש וגינדאש גם יש מלח מתוק ומלוח סוף דבר המעמיד נקרא מלח ברית עולם וקיומו שבעלי הקימ"א אומרים שבכל יש בהם מלח ובקנה הצוקא"ר שמביאים ממצרים קרוב לשורשו הוא מלוח וכן בראשו והאמצעי שלם.

וכן אומרים שהנחש בראשו ובזנבו הוא ארסיי והגוף טוב לרפואה ולמאכל חשוב וכן הקשואין והדלועים. וא"ת היאך ימלחו הקרבן בצוקא"ר והתורה אמרה כי כל שאור וכל דבש ל"ת מא"ל כי קא מבעיא היכא דאין שם מלח אי אתי עשה דבמלח תמלח ודחי ל"ת דכל דבש (עי' בח"ב סי' רמ"ח) שטות הוא להקשות דהחומץ ג"כ מעמיד דכל דבר חמוץ יש בו רבוי מלח אבל הוא עצמו אינו מלח וראיה כי וירום תולעים והצוקאר גופו של מלח (ונ"מ גם בזה"ז באם שכחו ומלחו בשר בצוקר ובשלוהו כך דיש לצדד להקל כגון אם יש ס' נגד החתיכה דמותרת החתיכה כדעת המחבר ביו"ד סי' ס"ט סי"א): רי"ט) שאלה המהלך ע"ג הזרוע שדוחקו ומונעו מלצמוח בשעתו מהו: תשובה כל הדוחק את השעה שעה דוחקתו ואם מתכוין חייב: ר"ך) שאלה חבירו שראהו והלך מן העיר ובתוך שלשים קבל ממנו כתב אם יאמר שהחיינו כשיבא וכן מחיה המתים.

או כשיבאו אנשים שהודיעוהו משלמו: תשובה אפשר דמחי' מתים לא יאמר דאין כאן נשכחתי כמת מלב אבל שהחיינו שהוא על ראיית הפנים יאמר (עי' באה"ט ר"ס רכ"ה): רכ"א) נתקבל עדות עד מפי עד על פלוני ואח"כ בא איש א' ואמר כשעברתי דרך שם שהיה העד הראשון הוא אבי הנערה א"ל כשתלך אתן פיטורי בתי שכבר לקחתי הגט

ממנו שלא רצה ליתנו ברצונו ולקחתיו בעל כרחו ומת אבי האשה והניח דלוסקמא ובתוכה ג' כתבים וכשבא המוביל נתן הכתבים ונמצא בתוכם קבלת עדות מאנשים רקים שאין בו ממש על המת וכנראה לכאורה שסותר דברי העד הראשון ואינו כן דעדות הראשון קיים ואבי האשה היה עם הארץ דאורייתא וכשקבל העדות ההוא חשב שזהו העיקר לפטור את בתו ולא החשיב הדברים שאמר לעד הראשון בחשבו שהוא נער ובעי שישכח אותם או שלא יגיע למקום האשה ומ"ש שלקחתי הגט בעל כרחו בתחילה קראו פיטור סול טור"ה וזהו הכתב ששלח שקראו גט נמצא שהעדות הראשון אינו בטל ואמר שלא רצה ליתנו מדעתו שכן הוא אמת שהלך לו מן העיר ולא כתב גיטה כפי ההסכמה והוא לקחו בעל כרחו שמת וקבל עדות זה שלפי דעתו זה מתירה.

כבר הוכחתי בכתבים שכל מה שהתירו חז"ל משלך נתנו לך מן התורה הנטבע בחזקת מת והם אסרו (יבמות קכ"א.) ואח"כ אמרו (שם קכ"ב) דנאמן עד מפי עד וכו' וכן חזקת כל מי שנשתקע שמו שהוא מת ואשתו מותרת מן התורה.

(עי' מבי"ט ח"א סי' שכ"ו) והם אסרו חזרו והתירו בעדות כל שהוא ע"כ כל המחמיר בדבר אינו אלא מן המתמיהים: אמר המני"ח אם העד ריק ופוחז או אם חשדוהו בעדות זה לא ימנה אדם להתיר עפ"י עדותו סי' י"ז ס"ו. ונ"ל שכן כתב מוהריק"ש וכשכותבין ב"ד קבלת עדות כדי לדון ע"פ יהיו נזהרין שלא ליתנו ביד האשה או ביד קרוביה אם לא שיש בו כדאי כדי להתירה בו בפשוט משום דחיישינן פן תלך האשה לכפר במקום שאינם בעלי דעה ותבא להנשא בחשבם שכיון שנעשה ע"י ב"ד שכל הכתוב שם די בו והותר להשיאה שאם לא כן לא היו כותבין אותו ב"ד.

עיינ בהריב"ש סי' תק"ח ושם כתב דיש לנו לכתוב קבלת עדות א' אף כי אין בו דבר מספיק להתיר את האשה כדי שיהיה אצלינו שאם יבא עדות אחר יצטרף עם זה להתירה ע"ש ועיינ בתומת ישרים סי' ע"א שהקשה דהוי חצי דבר מכל עד ואנן קימא לן (ב"ק ע'): דבר ולא חצי דבר ותירץ הוא ז"ל שני תירוצים וזה יצא ראשונה דמעיקרא זה המקבל הב' עדיות על פיהם נעשה הוא עד שלם ועל פיו של זה המקבל אנו סומכין להתירה.

זאת ועוד דהכא לא הוי אלא גילוי מלתא בעלמא ע"ש ועיינ בהרב בעל פני משה ח"א סע"ו. ומה שהוצרך לתירוץ שני נראה דנתקשה בתירוץ הא' דנ"מ כשלא היה המקבל ב"ד דכא' חשבי' ליה או שלא היה א' ממש אלא שקבלו השני עדיות שנים דאז הוי ג"כ חצי דבר ולא דבר שלם מאי דלא סמכינן עליה ולכך הוצרך גם את השני ודוק והבן.

אם שני ישראלים היו מדברים או שואלים זה לזה או לגוי א' מה נעשה מפ' וגוי אחר שמע דבריהם ויבא גם הוא בתוכם והשיב מבלי ששאלוהו דבר אעפ"י שנתכוין להסיר הספק ואפי' שאל במה אתם מדברים חשיב מסיח ל"ת ועיינ ריב"ש סי' ש"פ ומוהרי"ק דיני מל"ת סי' י"ב ומוהריק"ש כתב שאם הדבר ברור לא פלוג רבנן בין גוי מכיר בדת יהודית ויודע ששיאוה ע"פ בין מי שאינו מכיר.

ספק מל"ת אזלינן לחומרא. גוי שבא לקהל וספר המאורע יש להסתפק אם הוי מל"ת עיינ מוהריב"ל ח"ג סי' ב'.

כתב ריב"ל ח"א ס"ו דדוקא בעדיםהולכים להקל משום עגון ולא מקילינן בגופו של עדות וכן כתב ח"ג סי' פ"ט וכן דעת הרא"ם סי' ל"ו והרדב"ז חולק על זה סי' קכ"ט היכא דאמר נהרג סתמא. כי היכי דאמרינן דכי לא שיייליה להאי גוי גופיה חשיב מל"ת ה"ה נמי כי שיייליה על א' והשיב להם הגוי על יהודי אחר בכלל דבריו חשיב מל"ת גבי יהודי השני אעפ"י שנשאל על הא' כן דעת מוהריק"ש עיין ריב"ל ס"ב והרשד"ם ס"פ.

נראה מהפוסקים שאין צריך להזכיר שם עירו ולא שום היכר שהוא מעיר פ' אחר שהזכיר שם אביו עיין הרא"ש כלל נ"א ס"ב שייך לסי' י"ז בש"ע סי"א. ועיין דין כ"ג ותשובת הר"ם אלשקאר סי' ס"ז ועיין מוהרי"ק שורש קט"ו: רכ"ב) שאלה מה טיבה של ברכה שפטרני מענשו של זה (או"ח סי' רכ"ה ועי' מג"א שם סק"ה).

תשובה כתב י"מ כיון שאם מת פטור האב מענשו וטעם זה יש בו ריח אבל הי"ל לברך ג"כ כשגדלה הבת שבניו ובנותיו מתים כשהם קטנים בעונו (שבת ל"ב:) ולטעם הא' שנענש האב לפי שלא למדו אפשר שכיון שהבת מתגדלת עם אמה אינה מוטלת עליו ללמדה מ"מ קשיא דתברך האם. ועוד ק' לטעם הא' דמי פטרו מלהוכיחו וא"ת שאינו יכול להכותו משום מכה בנו הגדול ליתא דגדול לגבי הכא היינו בן כ"ב שנה (עי' יו"ד סי' ר"מ ס"כ) ובן סו"מ יוכיח שעברו עליו י"ג שנה וייסרו למשפט כל ג' חדשים: רכ"ג) שאלה מה הן המצות שאדם דש בעקביו.

תשובה טועין הם האומרים שהעקב הוא תחתית הרגל אלא מה שאחריו הוא דוק ותשכח עוד דע שאצבעות הרגל הם הרגל והפשיטות עשוי כפן קרוי כף הרגל וכן ביד האצבעות הם היד והפשוט הוא כף היד והפרק שבין היד דקו"בדו הוא שיעור הרגל שאם מהלך האדם על ארבע יהיה שיעור היד כשיעור הרגל ולא ילך באלכסון ומדרון ברוך שברא את האדם בחכמה והוליד אותו קוממיות להבדילו משאר בעלי חיים והיה ראוי להכניס שבח זה בכלל ההבדלות ונכון שיברכו אותו הכותים ופי' שאדם דש בעקביו בפסקים וכתבים תמצאהו אם העתיקו אותו התלמידים שהכוונה מצעדי גבר כשהולך לדבר מצוה שנחשבים לו כדאמרינן (סוטה כ"ב) שכר פסיעות איכא: ומש"ע למה לא נבראו כנפים לאדם וחז"ל (סנהדרין צ"ב:) אמרו שלעתיד לבוא הקב"ה עושה כנפים לצדיקים: תשובה כדי שלא יהא קל לדבר עבירה ושיהיה לו שכר פסיעות ובעוד שהולך לחטא רגליו יעכבוהו ויחזור יצרו צעדי אוננו ותשליכהו עצתו גם בדרך כשהסכל הולך: רכ"ד) שאלה מהו לברך ברכה שלא הוזכרה בגמ'.

תשובה ברכת ה' היא תעשיר. הרא"ש פ"ק דקדושין (סי' מ"א) גבי ברכת הבכור אשר קדש עובר במעי אמו לא מצינו שמברכין שום ברכה שלא הוזכרה במשנה או בתוספתא או בגמ' כי אחרי סידור רב אשי ורבינא לא מצינו שנתחדשה ברכה ובפ"ק דכתובות (סי' ט"ו) בברכת אשר צג אגוז הביא בשם ה"ג וכתב דברכה זו תיקנוה הגאונים ומסתבר לברכה (תרת') י"ל משום דדברי ה"ג הן דברי קבלה א"נ יהיב טעמא לבני אשכנז וליה לא סבירא ליה וטוב לברך בלא מלכות.

עלה בדעתי לומר שלא אסרו ברכה שאינה צריכה אלא כשלא נזדמן לפניו ע"מ שהוא מברך דנראה דמוציא דבריו לבטלה אבל אם הוא לפניו יברך ושפיר דמי ובנין אב

לכולם דלעת חדשה. (עירובין מ:) ודעת האומר דס' ברכות להקל הוא שיאמר על הס' [ע' תוס' ברכות י"ב.

ד"ה לא.

ובח"ב סי' שי"ג ובשמש צדקה או"ח די"ב סוף ע"א] דהוי ספקא דרבנן וכל המרבה לספר בשבחו של מקום ה"ז משובח. (ע' בט"ז או"ח סי' מ"ו ס"ק ז' ואהע"ז ב"ש סי' ס"ג סק"ד ועין זוכר ב' אות ל"ז.

(: רכ"ה) שאלה דינא דמלכותא דשמיא היאך האדם נידון בכל יום (ע' ר"ה ט"ז) ויש מאריך ברעתו. תשובה מי יוכל להשיג סתרי בוראינו ית' אם הגלויות לנו הן הן הנסתרות לסתרי היוצר גוים מי יגיע עכ"ז לשכך את האזן ולהתישב בדעתנו שלא לפקפק חלילה אפשר לומר שיש דין כללי לכל הדברים הוא יום הדין הגדול ויש לדברים פרטיים ד"מ בר"ה ישבו לדין על מצות ציצית ולא ידונו על שאר מצות ובכל יום ע"מ תפילין ובכל רגע על הרהורים רעים וכעז"ה.

משל למלך שהיה לו מנגן והרג את הנפש אמר לא יעשו לו מאומה כי יש לי צורך בו נולדה נימא בידו וחתכה הרופא צוה המלך להרוג המנגן: אמר המני"ח דע כי יש אופן גזרה למיתה שלא דוקא שימות אלא שתסתלק ממנו ההשגחה האלהית לבד וישאר מעותד אל מקרי הזמן כבהמות השדה ובאופן זה נסתלקה השגת הראב"ד ז"ל שהשיג על רבינו ז"ל בפ"ג מהל' תשובה שכ' וז"ל א"א לא כמו שהוא סובר שכשאמרו רשעים נחתמין לאלתר למיתה שמיד מתים ואינו כן כי יש רשעים חיים הרבה אלא נחתמין לאלתר שלא ימלאו ימיהם שני הדור שנגזרה עליו ועיקר דבר זה ביבמות (נ').

(עכ"ל.

שאינן אנו צריכים לזה כי רבינו ז"ל בהיותו חכם ופילוסוף אלהי וטבעי לא יוכל להכחיש שהי"ת מעמיד את ברואיו על צד הטבע ולא על קו הדין הגמור דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה אבל על האופן האמור יצדק חוקו ית' שלאדם שעונותיו מרובין על זכותיו מיד הוא מת רצה בזה שיומת על האופן האמור דהיינו שתסתלק ממנו ההשגחה אלהית וישאר אל הטבע שהוא מקרה הזמן שאם יפגע בו הארי יאכלנו ואם יאכל דבר המזיק שיזיקנו ואם אין שלום בעצמיו ובד' יסודותיו שימות מה שאין ליראי ה' ולחושבי שמו דבהם כתי' רגלי חסדיו ישמור ויודע ה' ימי תמימים כשם שהם תמימים כך שנותיהם תמימים וכו'.

וכמוהם רבים אשר אין צורך להאריך וקל. ואגב ראיתי לגלות לך דעתי בהסכמה לפי הנמצא כתוב בס' בסברת רבנן ור"מ ורבי יהודה דס"ל דכל אדם נחתם דינו ביו"ך הבינונים קאי לפי האמת וסברת ר' יוחנן (ר"ה ט"ז:) דהוא בר פלוגתייהו היא היותם נכתבים לאלתר הצדיקים והרשעים וכדי שיעלה זיווגם יפה נ"ל דצריך לחקור מסירת הפתקין אימתי היא וכפי הנראה דברי רבנן ור' יוסי צדקו יחד כי הצדיקים והרשעים נגמר דינם לאלתר ביום ר"ה ונכתבים ונחתמים בו ביום אבל אינו נמסר הפתק שלהם עד יוה"ך וזהו שאמרו רבנן דכל אדם נחתם ג"ד ביוה"ך דהיינו החתימה האמיתית ומפורסמת שהיא מסירת הפתקין שהיא מתעכבת עד יוה"כ ושתי חתימות שנו כאן כי

גמירי יש דמיון למלכותא דרקיעא כעין מלכותא דארעא ועינינו הרואות במלכות אדום אשר יש להם תכסיס מלכות ומשפט שלא די שהשופט והב"ד יגזרו גזירתם ויחתמוה כי כל עוד שלא נתפרסמה במסירת הפיתקא ליד בעלי המשפט וגונדא דילייהו נחשבת כאילו אינה ואחר שהיא נמסרת אין הפתקין חוזרים ריקם עד שתתקיים ספיר גזרתם שנגזרה.

אוף הכא בב"ד הגדול של מעלה בצדיקים וברשעים אף שנכתבים ונחתמים לאלתר בר"ה מבי דינא עילאה אין הפתקין נמסרים עד יוה"ך והבנונים נשארים תלויין ועומדין אולי יחזרו בהם בעשי"ת עד יוה"ך וג"ד נכתב ונחתם בו ביום הכפורים שהוא יום מסירת הפתקין של הצדיק והרשע ולפיכך אמרו דכל אדם נחתם גז"ד ביוה"כ לצדיק ולרשע נקראת החתימה מסירת הפתקין ולבנונים הכתיבה וחתימה ראשונה אשר היא מתקיימת במסירת יום הושענא רבה כמאמרם ז"ל על ענין חיבוט הערבה ויש סמך לזה בזוהר פ' פקודי ד"ה תא חזי ביומא דר"ה עלמא אתדן ובי דינא קדישא קב"ה יתיב וכו' ע"ש ובזה האופן דוק ותשכח כי נמצאו דבריהם מכוונים אל סגנון א' ולא מפשינן פלוגתא בהדייהו דרבנן ור"מ והבן אחר כתיבה אמר לי חד מדרבנן דכבר נמצא כתוב בספרים ועל שמם יאמר: רכ"ו) שאלה כמאן מצלינן האידינא זה היום תחילת מעשיך כמאן כר"א (ר"ה כ"ז) ומי איכא ספקא קמיה דשמיא וכן כמאן מצלינן אמריעי וקצירי וכו' (שם ט"ז).

תשובה התורה אמרה שאל אביך ויגדך לא תסור אפי' יאמרו לך על ימין שהוא שמאלובמקומו של ר"א היו נשמעים אליו נגד כל חכמי ישראל וכורתים עצים לעשות פחמים לעשות כלי ברזל למילה [שבת ק"ל]. ואם זמות יד לפה: רכ"ז) שאלה דיין שהחתימוהו חבריו וחתם פ' הדיין אר"ל.

דפי' אחרי רבי' להטות מהו. תשובה הולך רכיל מגלה סוד ואף אם יתרץ דבריו וגילה דעתו ברבים דשלא מדעתו חתם לא ניצול ויחזור ויחתום סתם: רכ"ח) שאלה אם בירך על הבוסר שהחיינו אם יברך על הענבים.

תשובה דבר זה נשאל להרשב"א (בב"י א"ח סרכ"ה) וההביל לשואל דאין לברך אלא על גמר פרי ויש לדקדק דהשואל שאל אם ברך על הבוסר אם יש לחזור לברך על הענבים ומה השיב לו שאם אין אתה הולך אחר גמר הפרי יברך על הנץ וכו' כלומר לברך על כל שינוי אלא ודאי שאין לברך אלא פעם א' לבסוף ואיך מכריח שיברך בסוף מטעם דאם לא כן יצטרך לברך ע"כ שינוי אי משום הא יברך בתחלה שהוא החידוש הא' וסוף דבריו יש בהם מן הקושי ג"כ שכתב וברכות אלו של רשות הן ולפיכך די אם יברך על גמר הפרי ע"כ משמע דמשום רשות סגי בגמר פרי דאם היה חובה הי"ל לברך בתחילה בשעת הנץ ואיך יסתלקו דברי הבל שאם יברך על הנץ יצטרך לברך על הבוסר ואח"כ על הענבים.

ועוד דמה הבל יש בזה מאחר שאנו רואין שינוי בברכות ההנאה שעד שלא הגיע כפול מברך בפה"א אח"כ העץ ועל התירוש בפה"ג דעל פנים חדשות הולך ומברך דאשתני למעליותא כס חטים אומר פה"א בקמח שהכל שלקו עב במ"מ עשאו פת המוציא: ויש להליץ בעדו דהתם שינוי ברכות אבל ברכה א' על פרי א' כמה פעמים אין ראוי.

ולאו ק"ו הוא (עי' באה"ט או"ח סי' רכ"ה ס"ק ח' בשם הב"י): רכ"ט) שאלה שנים שאוהבים זה את זה קשה כמות אהבה ונגזרה מיתה על א' מהם ובא חבירו ונמסר במקומו. איזה מהם עדיף: תשובה לא היה ראוי להשיבך ע"ז אבל מאחר שמצינו (בהוריות) גדה ס"ט] כשנשאלו י"ב דברים שהשיבו ע"ד בורות לא אשיבך ריקם ע"ז נאמר ענה כסיל וכו': רב יהודה כי הוה בדיחא דעתיה אי שיילי מיניה חללו של עולם הוה קאמר להו (שבת ע"ז): והילל הזקן ע"ש עם חשכה לא נמנע מעשות כן (שם ל"א): מתוך דבריך ניכר שאתה פחמי אם קרית לא שנית אי שוטה שבעולם קשה כמות אהבה מי נתלה במי הוי אומר קטן נתלה בגדול: הלא תענה מהנמסר אוהב את גופו יותר מחבירו שהניחו בצער צא מעלי: ר"ל) שאלה מי שאכל הפרי ולא בירך עליו שהחיינו אם יברך באכילה שניה: תשובה אין לך בו אלא חדושו שלא נהגו לברך אלא בשעת אכילה וכיון דאדחי אדחי [עי' מג"א סי' רכ"ה ס"ק ט'] : רל"א) שאלה אם בירך על הגינדא"ש שהחיינו חוזר ומברך על השר"יזאש: תשובה זה הביאו הב"י (סי' רכ"ה ס"ד) בשם ת"ה ויש להקשות עליו דהיא (תרומות פ"ד מ"ח) דענבים שחורות או לבנות לא משום תרי מיני נגעו בה אלא שאותם של היתר ניכרות הם ואיך יעלו את האיסור ור"י סבר מתוך שיכול לטחנם ולערבם: והיא דפועלים (כב"מ דצ"א).

(נמי לא משום תרי מיני אלא דלא הוי ממה שאתה נותן לכליו של ב"ה ובגמ' היה עושה בגפן זה לא יאכל בגפן אחר: ועד שאנו למדין מכאן נלמוד מכלאים דתנן (תרומו' פ"ב מ"ד) כל מין חטים א' כל מין תאנים וגרוגרות א' ותורם מזה ע"ז וזה נראה כסותר למה שפסק דאם ברך על הענבים לא יברך על היין וכ"ש הוא ומה יין וענבים דהאי שמא לחוד והאי שמא לחוד וכל א' קובע ברכה לעצמו כתב שאין לומר שהחיינו ב' פעמים שחורות ולבנות דחד שמא וחד ברכה לכ"ש והשירי"זאש הכל ברכה א' ומין א' אלא שזה מתוק וזה חמוץ ועיין לעיל סי' רי"ח ורכ"ח [עי' שבו"י ח"ב סי' ל"ז]: רל"ב) שאלה אם יברך שהחיינו על יין חדש תשובה הביא הב"י (סי' רכ"ה ועי"ש במג"א ס"ק י"א) בשם אגור שמהר"י מולן נסתפק ואני אומר דלא שבקינן פשיטותיהו דרבנן משום ספיקיה מהר"י מולן ועוד מסתבר טעמייהו כיון דאישתנו למעליותא וסעיד ומשמח וקבע ברכה לעצמו גם על חדושו יברך דפנים חדשות באו לכאן: מיני אגסים (יפירא"ש ושיפין סירוא"ילאש ורמונים) ותאנים וענבים ורכ"ב מין א': ומש"ע אם יש לברך שהחיינו על פת חדש ממש"כ גבי יין יתבאר לך: רל"ג) שאלה פרי המתחדש משנה לשנה מהו.

תשובה ההגה (או"ח סי' רכ"ה ס"ו.) הביא דין זה משם הב"י לפשוט והב"י נסתפק בו. ואפשר דע"כ לא נסתפק הב"י אלא לברך בכל פעם אבל בפעם הא' פשיטא ליה ומשום הכי לא הזכיר ההגה שיברך ב"פ. (עי' מג"א שם ס"ק י"ג ובס' גן המלך סי' כ"ד) ומה שהביא ההגה בשם ה"ר מנוח לא כן הוא שלא כתב ה"ר מנוח שהאלחב"קה אין לה זמן קבוע לגדולו שזמן ועת יש לכל הבריות ומה שיוצאין פרחים חוץ לזמנם מחמת הגננים הוא שמכריחין את הארץ להוציא דבר שלא בעתו.

ומ"ש שאין אומרים עליה שהחיינו הוא מפני שמקיימין אותה בארץ בלחותה ואין שם היכר בין חדשה לישנה או אפשר מפני שהיו אוכלים אותה במקומה כמו במקומות אלו לפי זה אתרוג שהוא דר באילנו משנה לשנה אין לברך עליו שהחיינו ואין ללמוד מכאן

שאין לברך על כל מיני ירקות [ע"י ח"ב סי' רנ"ז]: רל"ד) שאלה אם מותר לחתום הדברים שטועים בני אדם ומשתמעי לתרי אנפי.

תשובה אם לחדודי לתלמידים הוא דעבד שפיר דמי להבין משל ומליצה דברי חכמים וחידותם ואי להטעות בהם בני אדם ולהטריחם עובר בכל תונו דזו הונאת דברים דאיכא גנבת דעת: רל"ה) שאלה אם מותר לכתוב תשובה קודם שעיינ בה. תשובה ליתא לדרב פפי מדרב נחמן דלמיחזי כשיקרא לא חיישינן (כתובות פ"ה).

(: רל"ו) שאלה איבעיא להו ברכת הפרי ושהחיינו איזה מהם קודם. תשובה מריש הוה אמינא דעדיף טפי להקדים שהחיינו לברכת הפרי כיון דאפילו עכשיו אם ברך שהחיינו על הראייה בלבד לא הפסיד ומוטב שלא להפסיד בין ברכת הפרי לאכילה.

שבתי וראה דיש להקדים ברכת הפרי כמו שמצינו בלולב וחנוכה דאנו מברכין תחלה ברכת המצוה ואח"כ שהחיינו והכי עדיף טפי דעולה לכאן ולכאן [ע"י באה"ט סי' רכ"ה ס"ק י'. עקרי הד"ט ח"א סי' י' אות נ"א ושו"ת כת"ס סי' כ"ה ובס' פרי האדמה רפ"י דברכות]: רל"ז) שאלה אם יש לומר שיר של חול בר"ח: תשובה מההיא דנתקלקלו הלויים בשיר [ביצה ה].

[אין ראייה דאפשר שהקלוקל הוא שלא אמרו שירה של י"ט: רל"ח) שאלה מי שברך על הגבינה בורא פה"א מהו. תשובה אי אפשר דיצא דא"כ היה להם לתקנה לכתחילה שהיא ברכה יותר פרטית (באה"ט ר"ס ר"ד): קש האשא רל"ט) שאלה למה לא הרגוהו אחיו של ראובן מדין ו' נח שבא על פלגש אביו תשובה ע"ז נאמר וישמע ישראל וארז"ל שליעקב ניתנה תורת ישראל ולפיכך דנוהו בדין ישראל שפטור שנשמע בביתששח דין של ישראל וזהו ויהיו בני יעקב י"ב שאם לא היה נידון בדין ישראל לא היו אלא י"א: וזש"ה תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב שהתורה כבר ניתנה ליעקב ולפיכך יחי ראובן ואל ימות וא"ת ולמה לא נתפרסם נתינתה עד הנה כדי שתנתן ברוב עם הדרת מלך ויהי בישורון מלך וגומר: ר"מ) שאלה הא דרואה כושי מברך מהו: תשובה נראה דהיינו א' שנולד כושי ואביו ואמו לבנים אבל על בני כושים נראה דאין לברך על הראשונים אנו מצטערים אבל אח"כ מנהגו של עולם הוא דכושי יוליד כושי: ואם הם כושים וילדו לבן כההוא מלך הערב (תנחומא פ' נשא) אפשר לומר ברוך הטוב: עוד שאלת פ' הרואה (ד' נ"ח): אריב"ל הרואה את הבהקנים וכו' מתיבי וכו' יש לדקדק דהא דמותיב לריב"ל תיקשי ליה מ"ש רישא ומ"ש סיפא י"ל דס"ד דמקשה דטעמא דרישא משום דהוי מכוער וסיפא משום כיעור ואיכא נמי חסרון אבר או בשר ואומר משנה הבריות ודיין האמת נמי ופתויי הראש יש חסרון שערות וכיעור ושינוי ול"ד לקרח שאין שם כיעור וחיגר הרי מהלכו משונה והוי כמחוסר אבר ומכוער במהלכו (ע"י קה"י ח"ב סי' רמ"א ותוי"ט סוף פאה וסוטה ד"י וריש חגיגה ורע"ב פ"ג דזב"י) ומוכה שחין הרי בשרו כבשר המת וכאלו חסר ומאיס ובהקנים חסר מבשרו במקום המנומר כעדשים אבל לריב"ל קשה דאמאי ל"ק דמברך ד"ה נמי ומשני דהוא איירי ממעי אמו ובריתא (אח"ר) והו"ל כבידי אדם ואין לברך משנה הבריות שלא נשתנה מתחלת ברייתו: רמ"א) שאלה אבא בר מרתא דהוא אבא בר מניומי (גיטין ל"ז).

(כיצד יכתבו בגט. תשובה כבר כתבתי שהשם המפורסם יותר יכתבו ראשון וכן מה שקורין פ' בעל פלונית אם הוא ניכר וכן מר קשישא ומר ינוקא (ב"ב ז) ודע שיש הפרש היכא דאמר דמתקרי או דהוא.

דמתקרי הוא שם שאינו ניכר והוא ניכר: רמ"ב) שאלה מה ענין אנא פ' דמתקרי אם הוא מדבר בעדו הול"ל דמתקרינא. תשובה דע שקודם הרא"ש היו כותבין בלשון עדים איך פ' מגרש וכו' והרא"ש פסלו (בתשו' סוף כלל מ"ה) ולדרך הא' נשאר דמתקרי ולא חשו לה אפשר משום הא דנדה ל"ו: [אנא איסי בר יהודה דהוא איסי נ' גמליאל: ואפשר לפרש דמתקרי כמו כל הנקרא בשמי קרוי שהוא שם הנקרא בלעז ליאמ"אדו ולא קי סי ליואמה שהוא שלא לנוכח [עי' בח"ב סי' ש"י ורדב"ז ח"א סי' רמ"ב ומהרי"ט אהע"ז סי' ו': רמ"ג) שאלה מי ששלח מעותיו ביד שליח ושילם לבעל חובו ולא לקח ממנו השטר ונתחייב השליח לשלם שהבע"ח אמר סטראי ניהו מיבעיא אם ישבע המשלח שאינו חייב לבע"ח כדי ליטול מן השליח.

תשובה אפשר שע"ז נאמר אין אדם נשבע ונוטל: רמ"ד) שאלה ב"ד שנתנו מעות יתומים קרוב לשכר והגדילו היתומים ועדיין המעות אם מותר ועוד אם ביטל המתעסק כיסם מה דינו. תשובה יתמי דאכלי דלאו זידהו ליזלו בתר שבקייהו.

ולשניה אפשר דאין לו עליו אלא תרעומות ולצאת ידי שמים ישלם: רמ"ה) זכורני שראיתי במדינות איטלייא גוי א' כבן כ"ה שנים שנולד דבוק עם תאומו עד הטבור חזה כנגד חזה ושם נדבקו והוא היה הולך ושלם כשאר בני אדם וראש הקטן מוטה לצד א' ורגליו תלויות ומגיעות עד ארכובותיו של גדול ולא היה בו הרגשה כלל אלא כאבר שנתבטל חושו ונתקיים כך כמה שנים עם תאומו.

נסתפקו והורגו מאי ואם מלין אותו ומהיכן הוא מתקיים מה שמתקיים צ"ל שטבורו דבוק עם של תאומו והכבד של אחיו שולח דם דרך שריון לכבד שלו ומשם ניזון כמו במעי אמו: ואפשר לדונו כדין גוסס ומלין אותו וממעט חלק ירושה ולכל דבר דינו כגוסס ואם יברך משנה הבריות כתבתי בפ"ה הש"ע דעל הגדול אין לברך ועל הקטן אומר דיין האמת כי רוב גוססים למיתה ומברך על הגוסס אפשר דיצא וההיא דקורע תכ"ד (יו"ד סי' ש"מ סכ"ה) לא פליגא אפשר דלא מיירי בגוסס ושם נאמר דעל בעל חטוטרות יברך ג"כ שם י"א דדוקא ע"מ שהוא מצטער כתב ב"י דק' מפיל וקוף שאינו מצטער וזה לא קשה דלא אמר הראב"ד דלא יברך אלא דיין האמת אבל משנה הבריות יברך (עט"ז או"ח סרכ"ה): רמ"ו) שאלה מי שנפל בנעימים חבלו עשרת אלפים דינרים שיזכה בהם אחר עשר שנים ואם ירצה למכרם עכשיו יתנו לו חמשה אלפים ובעלי המס עניי היה והעשיר שימכרם וישלם כפי ערכו וימכור זכות והוא אומר שעניי היה.

תשובה דייני דמגוזתא הכי דייני דזה נהנה וזה חסר זו מדת סדום וכשיגיע זמנו יפרע בשביל עשרת אלפים ועכשיו לא יפרע אלא בשביל ה' אלפים ויפסידו (עי' ב"ק ז' ורש"י ותוס' ד"ה אי): רמ"ז) שאלה כמה שיעור השמן שיתן בנר של שבת כדי לברך להדליק ואם כבה בתוך זמנו אם מותר בהנאה.

תשובה דבר שמצותו בלילה כל הלילה מצותו. (מגילה כ'): ואם איש עני הוא ישכב באפלתו ולפחות יקח כשיעור סעודה ולשני וכי נר קדושה יש בו (עי' ח"ב סי' קפ"א קפ"ב): רמ"ח) שאלה יצא העם ולקטו שתי תינוקות העומדים לימול אם יש להם דין קדימה.

תשובה איזה שנולד ראשון נימול ראשון) עי' פת"ש י"ד סי' רס"ה סק"ט) רמ"ט) שאלה בוירונוה היו מראין ב' אפרוחים שהיו דבוקים מן הצד כנראה שהיו ב' חלמונים והיה להם ב' ראשים וב' צוארים וד' רגלים ואוכלים השני ראשים מהו. תשובה בריה הוא מששת ימי בראשית ולמ"ד דאדם נברא כן (עירוובין י"ח).

(אפשר שכל הבריות ג"כ נבראו כן אם יחיו י"ב חדש ישחוט שני ראשין כאחד שלא יבא לידי שהייה (עי' ש"ך יו"ד סי' נ"ז ס"ק מ"ח דבנולד מן הבטן טריפה לא מהני שהיה י"ב חדש ועי' יעיר אוזן מער' הט' אות י'): ר"ן) שאלה מי שבאה לו שמועה ורצה להחמיר ונהג אבלות אח"כ הודיעוהו שקרובה היא מהו.

תשובה המתקשה על המת יותר מדאי על מת אחר הוא בוכה ויתאבל בתחילה שלא יבכה על מת אחר: רנ"א) שאלה העומדים בירושלים ת"ו אם יאמרו והביאנו לירושלם עיר קדשך. תשובה זו היא ביאה ריקנית ועל אחינו ג"כ אנו מבקשים (עי' לעיל סי' קפ"ה): רנ"ב) שאלה מי שאמר הריני בתענית עד שאשנה פ' זה וברך על אוכלים והכניסן לתוך פיו וזכר את נדרו מהו שיפלוט וישנה פרקו כההיא דתרומות (פ"ח מ"ב) באוכלים דמאיסי מיבעיא לן.

תשובה יסלקם לצד א' וישנה או יבלע פחות מכשיעור [עי' עקרי הד"ט או"ח סי' כ"ט אות ו' וזכל"א או"ח אות ת'] : רנ"ג) שאלה עושין תרופה לחשוכי בנים מדג קטן טמא יבש שקורין שאכנשור סיקאנקור סקנקור מהו. תשובה הכי אמרו [חולין נ"ח ועי' ב"י יו"ד סי' פ"ד בשם הראב"ד והר"ן ובפר"ח שם ס"ק כ"ג] כל דבר שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חדש מכלל דהא שיש לו מתקיים ואין ראייה מההיא דשמרי יין (ע"ז ל"ד).

(ולאותו חולי אומרים שמי השלוי"א שקורין מיר"ייאמיי בערבי טובה לו ולאשה לשתות קערה מהם במלח וטוב לו להוציא ע"י האלאמ"ביקו כי הדברים יגעים לגוף ומה שיגע הגוף לברר האוכל מתוך פסולת טוב שיתיגע בדוד ואם היו כל האוכלים מוצאים כך היה טוב לאדם אלא שחך אוכל יטעם: רנ"ד) שאלה האומר לפועל לך והבא לי מים או עפר מהו יש לו דין מוכר או פועל.

תשובה מההיא (ב"מ י"ב): ששכרו ללקט מציאות משמע דיש לו דין פועל מיהו יש לדחות דאם אחד מהם יכול לחזור בו מאחר שנעשה ממונו של פועל דין מוכר יש לו סי' לדבר השוכר את הפועל לעשות בשלו (ב"מ קי"ח): רנ"ה) שאלה שלחתי שיביאו לי אותו דג שקורים סאקנקור אמרתי מה רבו מעשיך ה' הכי הוא ארוך כלטאה עם זנב וראשו כדג שקורין גיפאל"ו ויש לו חוט השדרה וקשקשים ידים ורגלים כאדם בג' פרקים וחמש אצבעות עם פרקיהם וכמין צפרנים בסוף: אמרתי סוד ה' ליראיו שקבלו (ע"ז ל"ט).

(כל כל הטהור בים טמא ביבשה מי יגיע לסודך יוצר כל הנבראים: ספק גדול נסתפקתי באותו דג אחר שהתרתי אותו אמרתי ה' מה היה לי וימן ה' דג להטעות אותי למה תעשה כה לעבדך ליעקב ויאמר ה' לדג לבלוע את יונה ויתפלל ממעי הדגה חלילה וחס ליה לזרעא דאהרן קדישא לטהר את השרץ: והספק הוא זה כי המשנה אמרה [חולין סוף פ"ג.

[סנפיר שהוא פורח בהם משמע שיהיה כמין כנף הפורח ובוה הייתי מישב מהו יגדיל תורה. וכי יבואו דברים מיותרים להגדיל הס"ת בקובץ: בתחילה אמרתי שיש בדין שאם יבראו דגים בחבית ויש קשקשת בא' מהם מותר דכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ואם יבא לפנינו דג שלם שנמצא בו קשקשת ואין לו סנפיר יש לחוש שמא נדבקה לו קשקשת ממקום אחר לפיכך כתבה תורה סנפיר דאם אין לו יש לחוש וזהו יגדיל תורה שלמדנו דין מחודש ובוה שלפנינו אמרתי דלכך כתבה תורה סנפיר לומר כשהוא פורח בהם דוקא אבל אלו ידים ורגלים הם להלך בהם על הארץ ואפשר ששרץ זה יוצא ליבשה דלכך נבראו לו שאל"כ כדי לשוט לא היה צריך חתוך אצבעות שהסנפיר היא קשורה ועשויה כוילון כדי לחתוך ולקרוע במים אבל חיתוך אצבעות וכף היד וכף הרגל הוא הכנה להלוך על הארץ נמצא ששרץ זה יש בו משום שרץ המים והשרץ השורץ על הארץ.

אשלם תודות לבוראי שהאיר עיני בתורתו כן יצילני מכל טעות ושגיאה: ואפשר שבטענה זו היה אותו תלמיד (סנהדרין י"ז) מטהר את השרץ [ע"י בח"ב סי' ה' ובפרמ"ג יו"ד סי' פ"ג במשב"ז ס"ק ב' מש"כ בשם התוס' יו"ט הפר"ח]: רנ"ו) שאלה מי שנסתפק בברכה כיצד. תשובה יקח תינוק דלא חכים ולא טפש ולא כההוא (מנחות כ"ט) דתפלין דיודע להבחין בין ויהרוג לויהרג ח"ו אלא תינוק שמתחיל לדבר וקורא עמו תיבה בתיבה ואם אין עמו תינוק יתענה כל ימיו [ע"י רא"ש פרק ו' דברכות סי' ט' דהיינו דוקא אם מסופק בברכה אחרונה אבל בברכה ראשונה יכול לברך שהנ"ב וע"י בח"ב סי' קמ"ו] רנ"ז) שאלה בנות צדוקים בזמן שנהגו ללכת בדרכי ה' משם (נדה ל"ג:) משמע שהיו מהם נוהגות בדיני ישראל ובודאי שהיו נושאים מהם ובדעתי להתיר בנותיהם ולצאת ידי כל ספק ניכבשינהו דניידי ולא יהא שם חשש כלל: ואשר מהם שיקבל דברי חברות את בנותינו נתן לו וראיות ברורות של היתר שאין להשיב אודיעם בזמנם דבדרכנן עבדינן עובדא ובתר מותבינן תיובתא (עירובין מ"ז).

(להלכה ולא למעשה) (ע"י אה"ע סוסי' ד' וכנה"ג שם ורדב"ז ח"ב סי' תשצ"ו): רנ"ח) שאלת ממני למה אני מתפלל ערבית עם טלית ותפילין. תשובה סעד גדול יש לי ובתחילה אני טוען כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאלו מעיד ע"ש בעצמו (ברכות י"ד:) מי התיר זה בק"ש של ערבית הלא תענה שאין מקבלין עדות בלילה אמר בסמ"ע [סי' ה' ס"ק ז'] כשיש נרות דלוקים מעידים (וכבר כתבתי בפסקי שרב אלפס פ' אחד דינו ממונות כתב להיפך) והא דהלכה ואין מורין כן היינו להניחם לכתחילה בלילה אבל אם הם עליו והוא מעכבם עד אחר שיתפלל מצוה קעביד ועיין בפ' הקומץ (דף ל"ו) גבי ועד מתי מניחן ותמצא כדברי עוד ראה זה מצאתי כ"י לרב נטרונאי ושאלתם תפילין לאחר שקיעת החמה רבותי הכי עבדי כך ראינו מהם שמניחין אותם קודם שקיעת החמה ומתפללין

בהה מנחה ואם יש שעה שצריך לשמרם וכו' היו מתפללין בהם [ע"י שבו"י ח"ב סי' כ"ד].

ושע"ת ר"ס ח' ושו"ת רמ"ע סי' ל"ט וק"ח ועין זוכר ערך תפלין]: רנ"ט) שאלה מה שהביא ב"י (באו"ח סי' ל"ב סעיף י"ד וע"ש בשע"ת) דפ' קדש וכי יביאך עושין קלף דק היה נראה שצריך להגיה. תשובה אין צורך דקרי לפ' כי יביאך ארוכה לפי שהוא דחוקה באמצע אבל והיה אם שמוע אעפ"י שהוא ארוכה יותר כיון שהיא מבחוץ ידחק לחוץ: ר"ס) שאלה הא דהביא הב"י [או"ח ס"ס ק"ח] דמדאמרינן אם הבדיל בשתיים יצא הוציא הב"י דכל הטועה ומזכיר מאורע שאר ימים בתפילה שלא בזמנה לא הוי הפסקה וקשה דהתם הלילה ראויה להבדיל בה ומה ראייה למי שמזכיר ד"מ ביום חול את יום השבת הזה או את חג המצות: תשובה בס' הלבוש מלביש זה דלא דמי ללא התפלל ער"ח מנחה שמתפלל ערבית שתיים ומזכיר ר"ח בשתייהן דהתם כל היום ראוי להזכיר ר"ח וכו' ע"ש ואכתי לא הונח דנהי דלמי שהתפלל והבדיל אין ראוי להתפלל הלילה עוד ולהבדיל אבל כל הלילה כשר למי שלא הבדיל לכל אדם: ומה מאד קשה בעיני פסק זה דמי שנמצא שקרן בתפילתו שתעלה לו וזה נראה הפך הגמרא דא"כ למה בטלו תפלת עננו משום שמא ימצא שקרן בתפלתו (ערש"י שבת כ"ד).

(וימצא ומה בכך ואני לא הייתי סומך על הוראה זו דדברי יחיד הן והייתי חוזר ומתפלל בלי תוספת דאין לך תוספת גדול מקושייתי [ע"י בבאה"ט שם]: רס"א) שאלה ב"י (או"ח סי' קי"ח) גבי מרבה בשבחיו של מקום דנעקר מ"ה (מגילה ח"י) וכי חתם דהע"ה ספרו ולא שבק חיי לכל בריה לשבח כפי כחו: תשובה דעתי הוא כשמדבר לנוכח אין להרבות יותר ממה שבא בכתובים שהם השיגו השבחים כללים שראוי לשבח בהם הבורא ית' אבל אנן הדיוטות אנן ואין לנו כח לדבר בפני המלך אבל בינותנו בינינו שלא לנכח מותר וכן הוא אומר נורא תהלות עושה פלא היותו נורא תהלות בכלל הפלאים הוא וראיה מיותר זהב רותח בפיו של אותו רשע (סנהדרין צ"ב:): הא לאו הכי מותר [איתא במד"ר פר' נח פ' ל"ב ר"א בנו של ריה"ג אומר מצינו שאומרים מקצת שבחו של מי שאמר והי' העולם בפניו וכולו שלא בפניו שנא' אמרו לאלדים מה נורא מעשיך ושלא בפניו אומר הודו לה' כי טוב כל"ח וע"י בשמחת הרגל פ' כל המרבה לספר וחיי ארי' ח"ב דרוש י"ד שביארו היטב]: רס"ב) שאלה לדעת האומרים (ע"י ב"י או"ח סי' קי"ד) דכשהזכיר טל ומטר אין צריך לחזור אי הוי דוקא בהזכרה.

תשובה מסתברא דאף בשאלה דשבחא בעלמא הוא מזכיר טל וגשם בעונתו (צע"ק מב"י סי' קי"ז. וע"י לעיל סי' ע"ד): רס"ג) שאלה מה שדימו (הר"ם בטור או"ח סי' קי"ד וע"ש בט"ז ומג"א) ההיא דהזכרה תשעים פעמים לקירב נגיחותיו.

תשובה מעיקרא אין הלכה כן כמו שפסק הרמב"ם בנזקי ממון (רפ"ו) וגם הב"י הביא שהרא"ש היה נוטה דעתו לזה: ופי' היה נוטה הוא שלשה חלקים רביע ספק לאיסור וחלק א' להתיר דהביא ב"י סי' רמ"ה מדקאמר ר"י היה אומר דחזר בו. א"כ היה הוא ספק א' נוטה הוא ספק שני היה נוטה הוא רביע השלשי ע"כ נראה שאין לסמוך בזה (ע"י נוב"י מהד"ק או"ח סי' כ"ו): רס"ד) שאלה מקום שלא נהגו לברך הרב את ריבנו אם ברך אי הוי ברכה לבטלה.

תשובה לדעתי ברכות השבח אין שם ברכה לבטלה וראיה דשהחיינו רשות (ולא דמי אקרא) (עירובין מ:): אבל לדברי הסוברים להיפך אפשר דהויא דומיא דדייתרא [עי' פסחים נ"א. ועקרי הד"ט ח"א סי' ל"ו אות מ"א]: רס"ה) שאלה הרואה פרדה נאה אם יברך שככה לו בעולמו.

תשובה ממה שכתבתי לעיל (בסי' ס') דאין לברך שהחיינו על כלאים (ועי' רדב"ז ח"ו סי' רנ"ג) דמאיסי ה"ה בפרדה והא דגוי לא קשיא דבפ"ה הש"ע הוכחתי דאינו מברך שככה לו אלא מה רבו מעשיך ה' ואת"ל דמברך הרי אמרו (מגילה י') מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה דכולם ישובו ובקשו את ה' [עי' באה"ט ס"ס רכ"ה ושד"ח ברכו' ב' או"ז]: רס"ו) שאלה מאי שנא דמבשל ואופה בעינן שיאפה כשיעור בשבת והזורע משהשליכם ע"ג קרקע מיחייב.

תשובה מסתברא דמבשל ואופה עדיין גמרו בידי אדם שצריך להגיס בקדרה ולחתות בגחלים אבל בזורע הכל בידי שמים (עי' פח"י ערך אופה): רס"ז) שאלה איבעיא להו חיטין הזרועין בקרקע שלא השרישו אי כמונחין בכדא דמו או בטילי לגבי קרקע לענין אונאה או לישבע עליהן וכו'. [עי' ב"מ נ"ו] תשובה כפי מ"ש לעיל וממה שאכתוב דכל המחובר לקרקע שצריך לקרקע אליבא דכ"ע ה"ה כקרקע והרי הוא כעובר במעי אמו ובזה יש לומר ג"כ טעם להא דלעיל דחטה בתוך העפר כעובר דהוי ירך אמו.

אבל הברך בתוך המים בקדרה אינו כלום אם לא ע"י האור וא"ת עובר במעי אמו נמי אם לא ע"י חום טבעי ולחות שרשי כמונח בכדא דמי. לא אמרת כלום שהטיפה יש בה כל הכחות הנ"ל וכן החטה היא כמו הטיפה והארץ כמו הרחם (עי' לק' בח"ב סי' ל"ו ושו"ת שיבת ציון סי' ט' ובמנ"ח סי' רצ"ה אות ח'): רס"ח) שאלה מי שאמר ברוך אתה ה' אלהינו ולא הזכיר מלכות מהו.

תשובה מלכות היא כמו שמע ישראל עתוס' ברכו' מ': ד"ה אמר ושד"ח ברכות אות ל"ז): רס"ט) שאלה השוכר את הפועל לעשות מלאכתו ונתן לו מלאכה קלה הימנה מהו. תשובה בשלו הוא רשאי: ופרעה גזר על הזכרים מלאכת הנשים.

אוכלוסי דמחוזא אי לא עבדי חלשי (ב"מ ע"ז.): ר"ע) שאלה הא דישן עולה למנין עשרה (או"ח סי' נ"ה ס"ו ובאה"ט) נראה דהיינו כשפניו מגולים ראה מצואה בעששית (ברכות כ"ה עי' לק' בסי' רע"ד).

ובח"ב סי' פ"ב): רע"א) שאלה הא דבעי לאודויי באנפי עשרה ותרי רבנן (ברכות נ"ד): אם הוא עולה לחשבון. תשובה מאי שנא דחתנים (כתובות ח': עי' באה"ט או"ח סי' רי"ט סק"ד ועי' שו"ת דבר שמואל סי' ס"ג וזרע אמת יו"ד סי' נ"ב ובמנ"ח סי' רצ"ו ופת"ש יו"ד קנ"ו וסי' ב' סק"ו לענין קידוש השם אם הנאנס מצטרף לי' ויש להעיר מב"ר פ' נ"ד סי' ג' לפני ט' גנב ולפני י' גזלן עיש"ה (ועי' חו"מ סי' תכ"ה ס"ד בהגה): רע"ב) שאלה הרוצה לערב שמונה אלפים מצד א' אם מותר.

תשובה מה שבא בפירוש המשנה להרמב"ם בעירובין (פ"ה) הטעך בזה ואין נראה כן: רע"ג) שאלה בני מעיים דקים יבשים כמין חוטין של גידין מהו לתפור בהם תו"ס תשובה

כל הבני מעיים מורכבים מג' מיני גידין מהם לאורך ולרוחב ולא לכסון וכולם גידין גמורים הן וכן הטווי של העור: רע"ד) שאלה הרואה פני זקן בעששית מהו.

תשובה ראייה מעלייתא היא. והא דצואה בעששית בכיסוי תלא רחמנא אפשר משום דכיון שהיא מכוסה מסתמא אין לה ריח של עיקר אבל לכל דבר ראייה אפשר דראיה מיקריא והראיה ואראה את ה' ע"י אספקלריא (עי' יבמות מ"ט) אמר המניח וצא"ל בר"ה דף כ"א.

(עי' לעיל סי' צ"ט ובשו"ת דבר שמואל סי' רמ"ב): רע"ה) שאלה אם גזרו טומאה על ידיו של תינוק. תשובה משיצא לאויר העולם ה"ה כחתן שלם (נדה מ"ד).

עי' ש"ע הרב ז"ל סי' ד' ס"ב): רע"ו) שאלה מה שנוהגין לכתוב ע"ג האגרות ופגי"ן אם יש בו ממש: תשובה בלאו הכי נראה שיש איסור לבקש ולחפש מסתוריו של חבירו ומה לי לא תלך רכיל לאחרים או לעצמו: רע"ז) שאלה סופר שבא לחטור גגה של ה"א או של שאר אותיות מהו. תשובה רצו להוכיח דאין כאן קפידא מההיא (מנחו' כ"ט): דחטרי לגגה של חית או חטט"רי דבא בפוסקים (ב"י או"ח סי' ל"ו בצורת אות ח') דבא לצאת י"ח עושה כדברי שניהם ולי אכתי לא אתברר דכיון דח"ת הו"ל שני זיינין במה שמצרפין באמצע כל דהוא סגי אבל ד"מ דלי"ת שיעשו לה חטוטרות מן החטוטרות ולחון אין שם כלום.

שאלת עוד מאי האי דתלו לכרעיה דה"א (שם) דמתחילה איך היה ניכר בין ה"א לחי"ת. תשובה ראיתי בספרי ספרד שרגל שמאל של ה"א היא דבוקה בקצת מקומות למעלה בגג הדלת בקוץ דק עד מאד אבל רגל שמאל של החי"ת הוא דבוק למעלה בחטר עב כמו רגל ימין [עי' שמש צדקה יו"ד סי' נ"ב]: רע"ה) שאלה הא דנודר מן הבשר מותר ברוטב (נדרים נ"א): היינו מדין נדר אבל משום סחור לא.

אם לא שפירש: רע"ט) שאלה בהבנת תוס' פ"ק דקדושין דף ד' ד"ה אמה העבריה תוכיח וי"ל וכו'. תשובה נראה בפ"י דבריהם דאי לא כתב אלא ובעל הוה מוקמינן ליה למעוטי אמה דלאשה לא איצטריך וה"א למה לי ומשני אי לא כתיב אלא ובעל הוה אמינא כי יקח בכסף ואח"כ ובעל (וא"ת למה לי פשיטא הוה אמינא קמ"ל בזו שייך ביאה כלו' אחר שקדש בכסף אבל באמה העבריה לא שייך בעל) ואכתי לא שמיע לן דאשה מקניא בביאה אלא מק"ו וכי עבדת ק"ו איכא למימר אמה עברי' תוכיח ואפריך ק"ו ולא תיקום בביאה גרידא להכי אצטריך ה' דובעלה לומר שנקנית בביאה ודוק: ר"פ) שאלה נ"ח שהניחה בדלת והוא רפויה מתנועת מהו.

(עי' שע"ת תרע"ה): תשובה אפשר דאף בזה הרואה אומר לצרכו הוא דאדלקה מאחר שאין הדלת קבועה רפ"א) שאלה הנטבע בים שנמצא אחריו גט כתוב בפסול דרבנן מהו: תשובה היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור ג"ל מן התורה הנטבע אשתו מותרת דרוב טבועים למיתה וצ"ע עדיין: רפ"ב) שאלה מהו ענין המן ואיך היה נבלע באברים והיו טועמים מכל טעם ופי' לחם שמלאכי' ניזונין בו (יומא ע"ה):.

תשו' בכל הארץ שם הבורא ית' כח וסגולה להוציא פרי למינו וכמשארז"ל (מד"ר קהלת) ששלמה היה יודע מאיזה מקום מוצא הפלפליוכן כל מין ומין והיה נוטע

בירושלם עץ כל פרי. עוד האדים העולים מן הארץ הם המשקים את כל פני האדמה וא"כ גזר השי"ת שיעלו אדים מכל כחות האדמה מכל העולם כולו שכולו בשביל בניו ישראל ובבקר היתה שכבת הטל האדים הנכבדים ובכן יהיו בהם כל מיני מטעמים והיו שם אבנים טובות ומרגליות ומה שהיה נבלע באברים דע כי כל הדברים הרוחניים הם בעה"ז מלובשים בגוף עפריי ומי שידע להפריד העפר והמים מן הפירות מה שישאר חוץ ויהיה נבלע באברים ולא יצטרך ליציאה לחוץ כי הזבל והעיפוש המתהווה מן היסודות הכבדים כשיוסרו ויובדלו ע"י מלאכה כמו הקימי"א וכיוצא בה לא יצטרך לשום דבר: והמלאכים ניזונים מן המן היא להם כמו הקטרת: (עי' שמחת הרגל לחיד"א פיסקא נותן לחם לכל בשר.

טעם למה המן נבלע באיברים: מש"כ הרב המחבר בשלמה הי' נוטע בירושלים עץ כל פרי. צע"ק מב"ק דף פ"ב: ורמב"ם פי"ז הל' בית הבחירה הי"ד ועי' בס' תקון עירובין סוף תשו' א'): תם ונשלם ח"א מההלכות קטנות .

לקט הקמח אמר המני"ח אשר נדרתי בסי' קס"ו להעתיק הלכות נזירות למהרי"קש אקיימה וכדי להשלים השו"ת למנין רצ"ה זכר למאמר ר' חנניא בן עקשיא לפיכך אחר אל האהל קצת שאלות פרטיות שנמצאו אצלי והשבתי עליהן ממה שלמדתי מרבתי החיים עד הגה אורך ימים בימינם סלה. והנוחי עדן שם ינוחו ויתענגו עד כי יבא שילה יקיצו וירננו במהרה בימינו אמן למען צדקם יגדיל תורה: רפ"ג) נשאלתי לחוות דעי בענין טלטול השולחן שעליו הנר בליל ש"ק אי שרי או אסור כדעת מרן מוהריק"א סי' רע"ז ס"ג.

והיתה תשובתי דאיכא למשמע לה מההיא דפ' כירה הלכות הרי"ף סוף דף קי"ז וריש דף קי"ח הר"ן ז"ל פיסקא המתחלת וקשיא לן ההיא דגרסינן בפ' כל הכלים וכו' כדכתי' וכו' דכל שעיקר טלטולו משום דבר המותר ודבר המותר הוא שמטלטל אלא שאי אפשר לו לטלטל אותו דבר המותר אא"כ יטלטל עמו דבר האסור בטלטול מן הצד בכה"ג שרי וכו' והיינו ההיא דפגה שטמנה וכו' והיינו נמי דתנן בפ' במה טומנין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן כיצד הוא עושה נוטל את הכיסוי והם נופלות ותנן וכו' אבל כשעיקר טלטולו בשביל דבר האיסור אעפ"י שמטלטל אותו מן הצד וכו' אסור וכו' עכ"ל והשתא אי עיקר טלטולו משום השולחן וכגון כדי להקריב אליו השולחן או לרחקו הוי עיקר טלטולו משום דבר המותר ושרי.

ואי עיקר טלטולו הוי כדי לקרב אליו הנר או לרחקה מעליו הוי עיקר טלטולו משום דבר האיסור ואסור: ואין לומר דכי עיקר טלטולו משום שולחן נמי ליתסר דהא שולחן הוי בסיס לדבר האיסור דהיינו הנר הא ליתא חזא דהוי. בסיס לדבר האיסור והמותר דהיינו המאכל וכה"ג שרי וכדכתב הר"ן דף זה ע"ב גבי כנונא פיסקא המתחלת ומסקי' לשמענתא הכי אלא אמר רבא וכו' עי"ש: וראיתי בעין הזכירה אם איננו לי כמכזיב כמנהגו בעונותי דמרנא הב"י מייתי משמיהו דרבוותא חילוק בין שם הנר קודם בשולחן לשם המאכל קודם וכעת לא ראיתו כי איננו אתי ושאלת ספרים לא שכיח כי אם במועטים ועוד מצינן למימר דלעולם שולחן לא הוי בסיס לבד מידי דהוה אההיא דתנן בפ' במה טומנין ומייתי לה הכא הר"ן בפ' כירה ריש דף קי"ח נוטל את הכיסוי והם

נופלות ופירש עלה הר"ן שם פרק במה טומנין ריש דף ק"כ נוטל את הכסוי של הקדרה שיש תורת כלי עליה ואעפ"י שהן עליה לא איכפת לן מידי דלא נעשית בסיס להן שאין הקדרה וכיסויה בסיס להטמנה ולכיסוי ותשמיש להם ואדרבה הם תשמישים לקדרה וכו' עכ"ל: והשתא כי היכי דהתם הקדרה תשמיש למאכל וההטמנה וכיסוי תשמיש למאכל שבקדרה דהיינו לשמור חום התבשיל ולא קרינן לקדרה תשמיש ההטמנה וכסוי הכא נמי השולחן תשמיש למאכל שבשולחן דהיינו לראות המאכל ולאכול לאורו ולא שהשולחן תשמיש לנר ואפי' תימא דנר לסעודת שבת הוי מצוה וחשיב עונג שבת מש"ה ליכא לאחשובי הנר עיקר דליהוי שולחן תשמיש לנר דא"כ ההיא דבמה טומנין נמי להוי קדרה תשמיש להטמנה דהא עונג שבת לאכול המאכל חם אלא לאו ל"ש.

ומיהו זכורני דמרנא הב"י מחלק גבי נר משום עונג שבת דהוי עיקר וכמדומה מייתי לה בשם הריב"ש ומיהו אפי' תימא דהוי נר עיקר מ"מ לא הוי עיקר טפי מהמאכל עצמו שהוא עיקר סעודה וכיון דהמאכל הוי נמי עיקר. הדרן לטעמא קמייתא דהשולחן הוי כבסיס לדבר האיסור ודבר המותר ושרי כל היכא דעיקר הטלטול משום השולחן ולא בנר של שמן עסיקינן וכדכתיבנא וה' יאיר עינינו במאור תורתו: האי דאמרינן מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכוליה יומא היינו בין שיהיה האיסור מחמת יום שעבר בין שיהיה מחמת יום שנכנס: והאי דיום שעבר דוקא שיהיה ודאי אסור אבל אי יום שעבר גופיה אינו אלא אלא ספק אסור לא אמרינן בכה"ג מגו דאתקצאי לבה"ש דאתקצאי לכוליה יומא דבתריה פ' לולב וערבה (מ"ו:) ועיין סי' תרס"ה וצ"ל אי הר"ן מודה בזה ודוק ועיין.

[עי' מג"א סי' הנ"ל ס"ק ח']: רפ"ד) שאלה אם מותר לעשות מן הפרוכת כסוי לבימה דיש מי שהורה לאיסור: והנלע"ד דזה שהורה שירידה הוא לעשות מפרוכת הארון כיסוי לתיבה אחר המחילה לא ידע מאי קאמר דהן אמת דהארון עצמו הוא יותר קדש מן התיבה מפני שהס"ת מונח בתוכו בקביעות משא"כ התיבה שאין הס"ת מונח עלי' בקביעות כ"א דוקא בשעת קריאה אבל הכיסוי של התיבה לדעתי הוא יותר קדוש מן הפרוכת כי הרי הפרוכת הוא תשמיש של הארון שמונח בו הס"ת ואינו נוגע כלל בס"ת ולא משמש אותו בשום דבר משא"כ הכיסוי שעל הבימה שבשעת קריאת התורה הס"ת מונח על הכיסוי והוא מיוחד לכך ונמצאתהבימה תשמיש לכיסוי ולא הכיסוי יקרא תשמיש לבימה מאחר שאין הס"ת נוגע כלל בתיבה ואין מניחים לעולם על התיבה כשהיא ערומה הס"ת אלא דוקא כשהיא עם הכיסוי ומאחר שכן קדושת התיבה בא אליה מצד הכיסוי ולא מצד אחר וכיון שכן אין ספק שקדושה רבתי אשכחנא בהדין כסותא: ולולי דמסתפינא הוה אמינא דאסור לעשות מן הכיסוי הזה פרוכת להיכל כי לדעתי ירידה היא מאחר דאין הפרוכת נוגע בס"ת לשמשו כמו שהוא הכיסוי הזה שהוא עשוי דוקא לתשמיש הס"ת דבלאו הכי לא יניחו ח"ו הס"ת על הבימה כשהיא ערומה ונמצאת תשמיש קדושה דס"ת גמור משא"כ הפרוכת שהוא תשמיש דתשמיש ואינו דוקא אלא לכבוד ולתפארת לעיני כל העם שלא יגעו בארון: אך מאחר שאני רואה דברי הרמב"ם ז"ל (פי"א דתפילה הט"ו) שכת' וז"ל פרוכת שעל הארון שמניחין בו הספרים כמטפחת ספר תורה וכו' עי"ש אף שהיינו יכולים לפרש דבריו דדוקא כשמניחין בו הספרים

הפרוכת קאי אין לנו עסק בתגר זה מאחר שאין בם א' מן הראשונים שמדבר בזה ולא יהיה אלא דוקא שנשוה הפרוכת לכיסוי והכיסוי לפרוכת די לנו לנ"ד דשקולין הם בקדושתן ויבואו שניהם כדי שיוכלו לעשות בלי ס' מהפרוכת כיסוי לתיבה כדפרשנו וה' יקדשנו בקדושת תורתו (עי' שו"ת ר"מ מפאדווא סי' מ"ב ובמג"א סי' קנ"ד ס"ק י"ג): רפ"ה) שאלה אדם א' שאירע לו שמת בנו ואח"כ מתה אמו בתוך אבלות בנו ושלמו ל' יום של אמו ביום א' של חג וגערו בו בתוך הרגל מהו שיהא מותר לגלח בחה"מ.

תשובה נראה שהוא מותר לפי שהוא דומה למי שהתירו לו בתוך ימי הרגל שמותר לגלח כן הדבר הזה כיון שלא היה יכול לגלח בערב הרגל מותר לגלח ברגל ואין להקשות על זה ממה שאמ' פ' אלו מגלחין דף י"ז תנא הכהן והאבל מותרין בגילוח האי אבל היכי דמי וכו' אמאי לא אוקמוה בנ"ד שהגיע ימי הגערה בתוך ימי הרגל.

דמהא לא תברא דאין זה נקרא אבל ובברייתא אמרו הכהן והאבל דנראה שהוא אבל ממש לכן אוקמוה בחל ז' שלו בשבת שהוא ערב הרגל ולא יהיה הדבר אלא ספק כיון שחה"מ אינו אלא מדבריהם כל מאי דמסתפק לן אזלינן לקולא כמו שכ' הרב המגיד בפ' שביעי (דהל' יו"ט ה"ח) ורבינו פוסק להקל בשל דבריהם.

אלא דקשה לזה ההיא (מו"ק י"ד) דאומן שאבדה לו אבדה ערב הרגל שהיא בעייתא בגמ' ומסיק בתיקו אמאי לא פסק הרמב"ם לקולא וכבר נתעורר בזה מרנא הב"י בסי' תקל"א. ונ"ל דהתם איכא תרי לישני בגמ' ללישנא קמא שהוא לישנא דתלמודא קאמר בעי ר' זירא אבדה לו אבדה ערב הרגל אמר אביי יאמרו כל הסריקין אסורין סריקי בייתוס מותרין וכו' מסיק לאיסורא רב אסי מתני בעי ר"ז אומן שאבדה לו אבדה ערב הרגל מהו וכו' תיקו וכיון דלישנא דגמרא מסקינן ולישנא בתרא מספקא ליה לא שבקינן מאי דפשיט לן ונקטינן דספק (עי' כ"מ פ"ז דעכו"ם הי"א) נמצא דהדרין לכללין דכל ס' בכל מידי של חה"מ נקטינן לקולא ועוד דלדעת הקצרה אין ספק אלא מותר גמור ודוק (עי' באה"ט או"ח סי' תקי"א ס"ק י"א ונוב"י קמא או"ח סי' י"ד והד"ט י"ד סי' ל"ו אות מ"א): רפ"ו) שאלה מי שלא קרא את המגילה בלילה וקראה כשעלה עמוד השחר אם יצא י"ח כמו דקיי"ל בק"ש או לא.

תשובה זכורני שבשנת התנ"א נסתפק בזה מרי הרב המובהק כמהרא"י נר"ו בחברת שאר הרבנים חבריו ואם זכורני אינו לי מכזיב נראה לי דעלתה הסכמתם דלא יצא ושאני ק"ש דתליה קרא בשכבך ובקומך ואית אינשי דגנו בההיא שעתא אבל מקרא מגילה צריך לילה ויום וזה ג"כ דעתי כעת וצריך עוד עיון בהרא"ש.

ואם נזדמן לו מגילה כשעלה עה"ש אינו יכול לברך ואם רוצה לקרות יקרא בלא ברכה כקורא בתורה ותו לא ומידי חובת מקרא מגילה לא יצא בפשוט [עי' מג"א ר"ס תרפ"ז]. ואגב אודיעך עוד שבשנה הנזכרת: רפ"ז) נסתפקו בישיבת הרב הכולל כמה"ר אליה עובדיה נר"ו שהיתה בבית חמיו המעולה כהר"י אירגס נר"ו אשר היה דר בבית הסמוך לת"ת שהוא בית הכנסת ויש לבית חלונות פתוחות על בה"כ מהו שיהא מותר לקרוא את המגילה בביתו עם הציבור ובפרט אם ישגיח מן החלונות בעת קריאתם משום דקיי"ל באו"ח סי' נ"ה סעי' י"ד] לענין קדיש דבראיית פנים סגי אי אמרינן הכא נמי

דכוותא או דילמא הכא לא ופרסומי ניסא שאני ומ"ש אצלי הוא דהיו רוצים לומר דודאי יצא מכח ההיא דשנינו (ר"ה כ"ז) היה עובר אחורי ב"ה ושמע קול שופר או קול מגילה יצא עיין הדבר בשורש והכת החולקת שהיא גם היא סברתי כהיום הזה דלא יצא ממ"ש פ"ק דמגילה (דף ה').

(א"ר מגילה בזמנה ביחיד שלא בזמנה בעשרה ורב אסי אמר [בין בזמנה בין שלא בזמנה] בעשרה עיין שם פי' רש"י ודברי התוס' שהוא מחלוקת גדול בין הפוסקים ומה שלא פשט מרנא הב"י [בסי' תר"צ באו"ח] הלכתא כמאן מפני המחלוקת וכבר מייתי דחש רב להא דרב אסי באופן שלא לפסוק הלכה מאחר דאפשר דהא דחש רב הוא מידת חסידות ואיכא תלתא דעות עיין בב"י ואחר ההסכמה דעתי מחייב להצריכו ללכת לבה"כ ואינו יוצא מידי פרסום במשגיח מן החלונות ואין צורך להאריך כי במה שכתבתי די לך לגלות עיקר ושורש הדבר ואם באנו להאריך תתרבה ההוצאה בדבר הפשוט הן אמת כי נשאר לי לעיין מה אענה למה שמ"כ מכ"י הגאון מ"ז ז"ל בסי' תרפ"ט ס"ה וזה לשונו זה הדין הוא מא"ח והוא נמשך אחר מ"ש רבנו בהלכות חנוכה סי' תרע"ז סעי' ג' דכיון שהוא במקום שאין יהודים ולא יש מנין חייב כל או"א לקרוא אם יודעים לפרסומי ניסא כשם שבחנוכה החמירו שאפי' במקום שמן הדין הוא פטור עכ"ז להיות שהוא מקום גוים חייבי ס' א"ח גם הכא ה"ה והוא הטעם ומה נכון שדין זה ודהתם הוא מס' א"ח ודוק מש"כ בעיר שיש ישראלים וקורים בצבור אז יכול לקרות א' ומוציא חבירו אפי' שיודע ואפי' שבאותו הבית אין מנין כיון שבעיר היה כבר פרסומי ניסא ודוק עכ"ד ז"ל והחילוק פשוט חפש ותמצא ועל הכל שאין השכל מחייב שימנע עצמו לכתחילה מלהצטרף בהדי עשרה אם לא באופן כהוא דכתב מרי הרב מ"ז ז"ל [עי' באה"ט ס"ס תר"צ]: רפ"ח) בבואי לתחום מצרים ראיתי פרי יוצא באילני התמרים הזכרים והוא כעין כפות ונקרא בל' ערבי גומאר ולא ידעתי מהו לענין הברכה וחפשתי שרשו לראות אם הוא הפלאמיטו שהביא מרן בסי' ר"ד ומצאתי להרב בעה"ג דף ז' ע"ד וז"ל כפניות דנסחי דקראו להו כופרי מברכינן עלייהו בפה"ע דכיון דלא עבדי פירי אחריני היינו פרייהו וכו' עי"ש.

שוב ראיתי הרב בעל הערוך בערך נסן דהביא האי דבה"ג ושם האריך בשורשי התלמוד עיין פ' בכל מערבין דכ"ח ע"ב סוגיית הגמ' ולרש"י. דקאמר התם דקתני מטמאות בדנסחני דקלים זכרים שעושים כפניות ואינם נעשים תמרים לעולם וכפניות הוא גמר פרים ולוקטין אותם בניסן והנהו אוכלא נינהו וכו' עי"ש נראה משם ומשמע דהן הן הגומא"ר שאני דן עליו.

ומאחר שזהו פרים ואוכלא נינהו לענין עירוב מברכינן עלייהו בפשוט בפה"ע. ולא כמו שעלה בדעתי מעיקרא לברך בפה"א אורציתי לדמותו לבוסר דכיון שלא הגיע לפול הלבן מברכינן עליה בפה"א (באו"ח סי' ר"ב ס"ב) דהתם שאני שסופו להיות גדל ולהעשות פרי אבל הני אין גדלים יותר וזהו פרים.

ולא עוד כיון שכן ליכא ספקא דברכתייהו בפה"ע עיין פ' כיצד מברכין דל"ו. ולבקיאות ראשון דנראה דסותר קצת ממאי דמקשי להו (ב"ק נ"ט:) אליעזר זעירא וקאמר והא הוו תמרי מוכרחים אנו לומר דהאי כופרא דשאל עליה זעירא הוא על כופרא דנקבה

דודאי סופו להיות תמרי אבל כופרא דזכרי דלא הוו תמרי לעולם הוא הוא פרייהו עיין בערוך ערך כפר נמצא דאינו הפלאמיט"ו שהביא מרן ואותו פלאמיטו הוא ממש ראש האילן דנתוסף משנה לשנה ולהיות חדש הוא רך ויפה לאכילה אבל אינו פרי ולכן ברכתו שהכל ועל הכופרא דהנקבות עדיין לבי נוקפי מה נברך אם נדמי אותו לבוסר או נאמר פסק מרנא דכתב ושאר אילנות משיוציאו פרי מברכין עליו בפה"ע או נאמר שהכל.

(בחיי אדם הלכות ברכות כלל נ"א דין ז. כתב דיש לברך על ענבים בורא פה"א משום דאין אנו בקיאיין בשיעור פול הלבן ולכן אין לברך בפה"ע עד שיהא גדול ביותר ע"כ עי"ש.

ולפי"ד הרב המני"ח ז"ל בכאן יש סעד למה שמברכין על הענבים בורא פה"ע כיון דבמדינות אלו אין סופם להתגדל יותר. וזה גמר בישולם): רפ"ט) הלכה למעשה אבל שהוא בעל ברית מותר בנעילת הסנדל ופטור מעיטוף הראש וגם לא יאמרו צידוק הדין שי"ט הוא לו כדכ' מוהרי"ל ז"ל הביאו מוהריק"א בי"ד סי' (ת') [ס"ס שצ"א] וכת' עוד שמותר ללבוש בגדי שבת עד אחר בה"כ ובודאי שאז היו מוהלין בב"ה כמנהג ע"ק ירושלם תו' אבל כשהמילה בבית אז מותר עד אחר המילה וקרוב בעיני שיקראו לו לס"ת אם אירע בשני או בחמישי ואעפ"י שכתב הטור בסי' שצ"ט (רמ"א סי' ת' ביו"ד ס"א) אם הכהן אבל ואין כהן אחר בב"ה מותר לקרותו אבל בענין אחר לא ואסור היינו דוקא באבל ואינו בעל ברית אבל באבל שהוא בעל ברית בודאי שהוא מותר מאחר שי"ט שלו הוא.

ועוד נראה לי דבזמן הזה שנהגו לקרות לאבי הבן יום ש"ק לס"ת שמותר לקרותו בשבת ג"כ דהוי דברים של פרהסיא כהיא דר"ת ז"ל שהיו קוראין אותו בכל פעם ג' בס"ת ואירע בו אבלות ולא קראו החזן ועלה הוא מעצמו ואין להחמיר כ"כ בד"ת שהרי ר"י התיר כמו שכתב מרנא סי' (ת') ואע"ג שפסק הרב דלא כר"י מ"מ כשיהיה לנו איזה ספק ראוי לתפוס דברי ר"י מעתה הדברים פשוטין שיכולים לקרא לאבל בשבת מאחר שנהגו עתה לקרותו בשבת ובחול כשהוא בעל ברית וזה נראה פשוט כפי האמת וכפי הרשום בזכרוני עיין בהרב בעל כה"ג הל' נשיאות כפים דנ"ל דנושא ונותן בדבר הזה ואיני זוכר באמת מסקנתו.

(עי' ט"ז יו"ד סי' ת' בשם רש"ל בתשובה ובפת"ש שם בשם שו"ת אש דת. ועי' שמש צדקה יו"ד סי' מ"ב ובפחד יצחק אות ס' ערך ספר מוטעה בסופו ושו"ת זרע אמת יו"ד סי' קנ"ח): ר"צ) שאלה חלב בהמה טמאה אסור מן התורה כאשר מבואר בסי' פ"א טי"ד מהו שיתרפא בו מי שיש לו חולי דיל"ה אזמ"ה מעורב בחולי זה עוד אחר שנקרא אפריטאמינט"ו דיפיג"ו שבלשון ערבי קורין אותו דיקיטנפא"ש שאומרים קצת אנשים שע"ד סגולה נתרפאו בהיותם שותין חלב אתון מספר ימים: תשובה אנא ידענא מאומד והשמועה ששמעתי ממר חמי הח' השלם כמהר"מ מלכי שחולי זה יש בו סכנה ואם לא היום למחר והרי זה נקרא טריפה מחיים וסופו למות מחולי זה ועוד עתה בשעת מעשה שאלתי את פי הרופאים ואמרו שיש סכנה בדבר ושנמצא בס' הרפואות טבעית תרופה זו גם למי שמוריק דם מפיו ושנתרפאו מהם ע"י ולהכי קראתיה תרופה דאתמחית בחזקה מפי רופאים ומפי ספריהם ולכן התרתי לשתות חלב זה לבעל החולי הזה אשר שאל

ושישתה כמאמר הרופאים בלי התערבות כלל וסמכתי אמה שהורה אבי התעודה הרמב"ם ז"ל פ"ה מהלכות יסודי התורה דין ח' עי"ש והדין דין אמת ועכ"ז אמרתי לו שאם לא יפסיד לרפואה שכדי לצאת מידי ס' אי בעינן שהחולי יהיה מסוכן לזמן קרוב ונראה.

או נימא דדי לנו שיהיה החולי מסוכן אעפ"י שאינו נראה לפי שהוא לזמן רחוק והנה הוא מתהלך בחוץ על משענת רגליו שיערב דבר מר שאזי אין אומר. בתוך זמן שתית החלב הנז' שהוא מ' יום חל ט"ב להיות בתוכם ושאל שאל האיש אם יתענה א"ל מה ס' יש והשיב שאם היה מפסיק מנין ימי השתיה שהיה צריך לחזור ולמנות עוד ימים אחרים יען כי הימים הראשונים יפלו אזי אמרתי לו שיניחני עד שאתיישב בדבר ואחר הישוב התרתי לו שלא יתענה כי אמרתי אם אתה מחמיר לו נמצאת מכשילו לעתיד באיסור מן התורה יען הוא מוכרח במעשיו לשוב ולמנות עוד ימי השתיה מחדש ולכן יותר טוב להתיר לו שלא יתענה ולא שיתבטלו ע"י כך הימים שעברו וסמכתי עוד בזה על הוראת מרנא מוהריק"א ז"ל שפס' בא"ח סי' שכ"ח סי"א עי"ש אם כן דון מינה לנ"ד במכש"כ הואיל וכבר כ' שהוא חולי מסוכן ומה גם בהצטרף והמחמיר אינו אלא מן המתמיהים והאל יצילנו משגיאות (מובא בבאה"ט ר"ס פ"א ביו"ד וזכ"ל"א י"ד אות ח'): רצ"א) שאלה טחול שנצלה בלא ניקור מהו: תשובה כך כתוב בהג"ה שערי דורא מעשה היה בטחול שנצלה בלא ניקור והתיר הר' משולם וחבריו דשיערוהו דהטחול והחלב הכשר שבו הוי ס' כנגד חלב האיסור עכ"ל הן אמת כי ראיתי להרב בעל פרי חדש דכתב דאין לסמוך ע"ז בסתם טחול שלא כל הטחולים שוין וכו' ואנא לא ידענא מאי קאמר דאם קבלה מרבתי נקבל ואם לדין יש תשובה דאין הכי נמי דלא כל הטחולים שוין דיש שמן ויש כחוש אבל כל א' בפני עצמו לפי רוב חלבו הוא רוב שומן וגודל הבשר הכשר שבו ודאי יהיה ששים ואם רב חלב האסור למה לא ירבה חלב הכשר ואם מעט הוא חלב איסור מעט ג"כ יהיה חלב הכשר וכך שיער הר' משולם וחבריו בכל סתם טחול דוק בדבריו ותמצא כי אין לסמוך בזה על הרב בפר"ח ובמדה שאדם מודד וכו' ויש לסמוך על מעשה של הרב בעל ש"ד ז"ל שהוא ממש נ"ד והי"ת יאיר עינינו בתורתו (עי' ט"ז סי' ע"ד ביו"ד ופתחי תשובה סי' מ"ג ס"ק ד'): רצ"ב) שאלה במעשה שהיה כך היה ששחט השוחט בחצירו ששה עופות לא"א והנה האיש בלכתו לביתו נפל לו א' ולא הרגיש עד אשר הגיע לביתו אזי חזר לאחוריו מחזר על אבדת העוף וילך שובב עד מבוי חצר השוחט ומצא שם עוף א' שחוט שכפי הנראה לו הוא העוף שנפל לו אבל אין לו בו טביעת עין מה דינו: תשובה לכאורה היה נראה כי פתח ההיתר פתוחה לפניו הואיל ונמצא במבוי השוחט ורגלים לדבר שא' אבד וא' מצא ושחיתת הסימנים כראוי והשוחט ג"כ שמעיד שלא יצאת נבלה מתחת ידו.

אבל כד דייקת שפיר אליבא דהרי"ף והרמב"ם ז"ל דאזלי כסברת רב הוא פשוט שהעוף הזה אסור באכילה מטעם דנעלם מן העין ושאין לו בו ט"ע עיין בב"י ס' ס"ג וסי' א' דין ד' ועיין בדרישה ובש"ך ובט"ז ועיין בטור זה"מ סי' רנ"ט דין ו' ועיין בסמ"ע לישוב הדינים כי לכאורה נראין דסתרי אהדדי ותמוהים בהשקפה א' ואם תרצה להקל מעליך עיין בפר"ח כי באמת הוא מאסף לכל המחנות ותאכל מפריו ולא כל: רצ"ג) שאלה להודיעך כונתי בדין ב' סי' נ"ג ביו"ד במה שכת' והוא ששבר העצם החיצון לא יהא בו

עוקץ שאם היה בו עוקץ תבדק הריאה: תשובה את זה מצאתי כתוב אצלי דנראה שאם חזר השבר ונקשר שע"ש יחדיו ידובקו דכשר וכן נראה מדברי מוהרי"ק שורש ל"ז עי"ש וטעמא דמסתבר הוא דאע"ג דטרפות דהכא משום נקיבת הריאה נגעו בה מ"מ א"א לעצם הגוף לנקוב הריאה א"כ יצא העצם חוץ לעור וניקב בין הצלעות ונכנס תוך חלל הגוף וניקב הריאה ולכך כשחזר השבר ונקשר יחדיו היא הוכחה רבתי דלא יצא עצם הגוף חוץ ממקום השבירה דאלו יצא לחוץ לא היה מתרפא ומתקשר יפה יפה בכיון זה כנגד זה וכיון שנתגלה דמעיקרא לא יצא לחוץ ממילא נתברר דלא הגיע לנקוב הריאה והרי דין זה דומה ממש לדין דלקמן סי' נ"ה סי"ב לפ"ז שכ' ולא דמי כלל לדין דסוף סי' נ"ו דנשבר במקום צ"ה דמטריף אפי' חזר ונקשר יחדיו דהתם איכא למיחש לפסוקת הגידין טרם יציאת העצם לחוץ וכדכת' הב"י גם מוהרי"ק באורך עי"ש ולכך אין ראיה מנקשר השבר לומר דלא נפסק הגיד דאיכא למימר דהא דחזר ונקשר הוא משום דלא יצא לחוץ ולא התנועע ממקומו אבל הגיד נפסק טרם יציאתו לחוץ ודלא כהרב בש"ך (בס"ק ו') ומה שצריך לבדוק הריאה נראה שהוא אפילו אם שהתה י"ב חדש יען לא מהני שהיית הי"ב חדש אלא דוקא לדרוסה ונפולה אבל לשבורת הגוף סמוך לחיבור הגוף לא מהני י"ב חדש י"ב פעמים כי אין זה מוציא אותנו מידי סי' נקיבת הריאה שזהו סיבת הטרפות דאכתי איכא למיחש שמא תוך הי"ב חדש האחרונים העוקץ שהוא סמוך לגוף הנקיב הריאה ואף בילדה יכולים אנו לומר שאחר שנתעברה נתחב הקוץ והנקיב הריאה ולכן לא קצבו לה שיעור זה והצריכוה בדיקה ולהיות שאין אנו בקיאים בבדיקתה שיערו חכמים כשיעור הנז' דאזי אמרינן שמאחר שהוא רחוק מן הגוף ליכא למיחש לנקיבת הריאה.

(עי' פר"ח סי' נ"ז ס"ק נ"ו ובעקרי הד"ט יו"ד סי' ו' אות ח'). שוב ראיתי בספרו של הרב מוהריק"ש ז"ל סי' נ"ה סי"ב הנז' שפסק להתיר בקולית אפי' ששוכבים זה על זה מכח ס"ס ובאמצעי שלא במקום צ"ה התיר נמי מכח ס"ס.

בהיותי ברשיד אצל הרב הדג"ן מ"כ בסי' נ"ו סעי' הנז"ל בסברת היש אוסרים עד שיבדוק צ"ה. וז"ל והיכא דמצינן לידע בדיקת הגידין כגון בבהמה דלא ידעינן אם יצא לחוץ ראיתי כתיבת הרב כמהראנ"ח ז"ל שראה באזמיר פסק מכ"י הרב מוהר"ח ש"ז ל' דפסק להתיר כיון שהגידין קיימים וליכא בהו ריעותא וזה מכח ס"ס ס' אם יצא אם לא יצא ואת"ל דיצא ס' אי הלכתא כרש"י דהיא סברה האחרונה הכתובה בסי' נ"ה ס"א או הלכה כהרשב"א שהיא הסברה הראשונה הנז"ל בסי' הנז' ואפי' דמספקא לך אי הוי שבר על שבר או שבר עם שבר פסק להתיר מכח ס"ס ושכן הסכים עמו הרב מוהר"מ אלקלעי ז"ל ואין לתמוה על הרב במפה דכיון דפסק לעיל סי' נ"ה כסברת רש"י א"כ היכי כתב הכא דלדין דלא בקיאינן בבדיקת עוף טריפה דמשמע דהא בבהמה כשרה דהכא מיירי כשנתקשר יפה דליכא למיחש אלא לצ"ה וק"ל (עי' פחד יצחק ערך קולית ושמש צדקה יו"ד סי' נ' ונ"ה): ומה שש' ע' אודיעך האי רוחב אצבע דמשערין ביה מהו: תשובה שלש דעות בדבר הא' כפשוטו אצבע ממש (מהרי"ל מובא ביש"ש על חולין פ"ה סי' ט"ו) ויש אומרים שרוחב אצבע האמור בכל מקום הוא גודל (יו"ד סי' נ"ג ס"ב ובסי' נ"ו בש"ך ס"ק ז').

ומביא ראייה לדבריו ממ"ש הרמב"ם בסוף הל' נ"כ (פט"ו ה"ד ועי'סופי"ז דהל' שבת פ"א דציצית ה"ו פ"ט דתפילין ואו"ז הל' ערובין סי' קכ"ז ובשער"ת סי' י"א ס"ק ג' ורמ"א י"ד ר"ס שכ"ד ומרי"ט י"ד סי' י"ט) ויש מן האחרוני' דסברי דלפחות בעי רוחב ב' אצבעות ולכן מחמירי' ואומרי' דיותר נכון לשער מחצי עצם אמצעי ולמעלה ששם ודאי לא יש צ"ה ויש לסמוך ע"ז בין בעוף בין בבהמה (ש"ך שם ס"ק ט').

ומה שהיה נוהג מ"ה מ"ז ז"ל היה רוחב גודל והוה מרגלא בפומיה שבענין כזה הכל לפי ראות עיני הדיין באופן השבירה אם עור ובשר חופין את רובו או אם חזר ונקשר שע"ש וכיוצא בהפך הכל למראה עיניו ישפוט כי די לנו שאל נטה ימין ושמאל מידיעת טעמי וכללי הפוסקים בטרפיות דאזי לאו תנא כרוכלא לצייר בספרים כל אופני השבירות שיכולים להיות וכיון שהחכם עיניו בראשו ומראה טריפה לעצמו בידיעת טעמי הדינים יוכל להתיר או לאסור הכל כפי המאורע.

והואיל ואנו בעסק זה אודיעך מש"ק מרבתי הלכה למעשה בטור יו"ד כל היכא דסתם מרנא הב"י להכשיר ואח"כ יש אוסרין הלכה רוחת לפסוק כיש אוסרין בהפסד מועט. אבל בשעת הדחק כגון סעודת חתנים או ביום ש"ק שאין לו מנה יפה או דאיכא הפ"מ סמכינן אסתמא דמרנא הב"י ז"ל ואזלינן לקולא (עי' ש"ך הנהגת או"ה אות ה'): וזה לך בנין אב לכולם בעצם האמצעי שהוא עצם צ"ה ראה תראה דסתם מרנא בסי' נ"ה דין א' ז"ל בעצם האמצעי אם נחתך שלא בצ"ה כשרה ואם נחתך בצ"ה טריפה ולא נאסרה מפני שהיא חתוכת הרגל ממקום זה אלא מפני שנחתכו הגידין.

לפיכך אם נשבר העצם בצ"ה ויצא לחוץ ואין עור ובשר חא"ר ובדק בצ"ה ונמצאו קיימים כשירה זהו סתמו של מרן וכת' עוד ויש אוסרים בנחתך עצם האמצעי בכל מקום אפי' שלא בצ"ה ולדעתם אם נשבר העצם במקום צ"ה ויצא לחוץ ואין עור ובשר חופין את רובו אעפ"י שבדק בצ"ה ונמצאו קיימים טריפה.

משום דסברי דהטרפות הוא מצד העצם בלי טענת צ"ה וכיון שאינו דבק יחד השבר אפי' שלא בצ"ה טריפה וכתב הרב המגיה דכל אשכנז וצרפת נהגו כסברא האחרונה ואין לשנות עי"ש בדין זה וכדומים לו היו עושים מעשים בכל יום כהלכה ומורין כן שבמקום הפסד מרובה ושעת הדחק הסברה ראשונה סתמית עיקר וכשהשבר שוכב זעג"ז היו משערין כאמור ואם נמצא שיעור מכשירין.

וכשלא היה שעת הדחק ולא הפסד מרובה והשבר שוכב זעג"ז אפי' שלא במקום צ"ה המנהג היה להטריף כסברת הי"א: עוד ראיתי שבחנות שמוכרין הבשר רצו לקרוא הפסד מרובה מוקדו"ם אחד שלם ובפרט לענין כל הבשר המכור והנמכר דיש ג"כ היתר ס"ס מתהפך וסמכו השוחטים המומחים ובקיאין כסתמו של מרנא והכשירו כשיעור הידוע.

עיינן סי' נ"ו בדין ט' ההג"ה כי צריכים אנו לאוקמא במקום הפסד מרובה דאי לא תימא הכי קשיא דידיה אדידיה סי' נ"ה עם סנ"ו ולישובם אפשר לו דמיירי דוקא כשהמכה בבשר צ"ה ולכן משערין ברוחב אצבע ואמרינן דכיון דאיכא רוחב לאו מקום צ"ה הוא וכשר אבל אם יש שם שבר בעצם והוא הפסד מועט מטריפנן לה מצד העצם כסברת

רש"י אפ"י שיהיה רוחב ב' אצבעות ומדמינן ליה לעצם הקולית דבכל גוונא טריפה ודו"ק: עוד אודיעך דרך כלל שקבלתי מרבתי בידיעת דעת הפוסקשכותב דין אחד שיש מקילין ומחמירין והוא כותב דעת המחמירין בלשון זה ויש מחמירין וכו' מדלא כתב ויש אוסרין נראה שדעת הפוסק ההוא נוטה עם המתירין ושים עיניך להפרש זה כי הוא אמיתי (עי' ט"ז יו"ד סי' נ"ג סק"ח יד מלאכי כללי הש"ע שער אפרים מובא בס' חיי ארי' סי' ס"ז): עוף א' שלא נמלח בעופות הרבה שפיר קרינן ליה הפסד מועט וטרף ודוק (עי' פת"ש יו"ד סי' ל"א ס"ק ב' ובמנחת יעקב כלל ל"ח דין ב' ובזרע אמת ח"ב ס"ס י' קהלת יעקב מענה לשון אות קצ"ז ותרי"א ובהגהת אמרי ברוך יו"ד סי' רמ"ב ועי' רמ"א סי' קכ"ו ס"ב): עוד זוכר אני שאירע מעשה בע"ק בחנות מכירת הבשר שמצאו עצם הקולית שבור שבר על שבר והיה הירך הזה מעורב בשאר הבשר הנמכר שם באופן שלא היה ניכר בשר הגוף של הירך הזה והתירו את כל הבשר מכח ס"ס המתהפך ולקולא ס' אם יצא לחוץ או לא ואת"ל יצא מי זה אמר שאני הוא הלוקח מבשר גוף הירך הזה ותולה הטרפות בחבירו וחבירו תולה בו ואת"ל שאני הוא בודאי הלוקח מזה הגוף ס' יצא או לא יצא והירך השליכוהו חוצה.

ודוק ובכבש א' נעשה מעשה והטריפו את כולו ולא סמכו על ס' שמא יצא ובמקום הפסד מועט ודאי הכי הוא ודוק: רצ"ד) שאלה בועה בשיפולי ונאבדה קודם שתבדק מהו: תשובה כך מ"כ בבדיקות המיוחסות לרבני עם ה' שבסאלוניקי יע"א דכשירה מדין ס"ס ושכן הסכים הרשד"ם אמנם המהרי"ט ז"ל י"ד סי"א אוסר ע"ש הטעם (עבאה"ט יו"ד סל"ז ס"ק ט"ו).

עוד ראיתי שם בסי' ל"ז ס"ב מ"ש אם סירכה תלויה יוצאה מן הבועה טריפה כתוב שם וכן סירכה תלויה ביתרת פחותה מטרפא דאסא (עי' שם במשב"ז דיני תר"ל במחודשים סי' י"ג) ואפ"י היתה באונה לא אמרינן דדופן מגיין עליה כיון דלא נסרכה בו עיין מוהריב"ל ח"ג סי' ק"ו דכת' דלא נהוג כן ואפ"י לדעת זה דוקא כשיש מוגלא אבל לא בבועה קשה.

סירכא היוצאת מן בועה מחיתוך לחיתוך טריפה לפי שאינם שוכבות זו על זו כדרך שהם כשיש סירכא או נקב לחוד בלא בועה מוהריק"ש עיין שו"ת מוהריב"ל ח"ב סי' פ"ג ושם מבואר דאפ"י כל הסירכה באונה סרוכה אל הדופן צר כיון דאיכא בועה טריפה לפי מנהג קושטנדינה כשיש אונה שנכנסת כולה בגומא שתחתיה שיש בריאה שמציאות כזה הוא כשר הובא דין זה במהרי"ק עי"ש אבל אם למעלה מהאונה הזאת יש סרכא מן הקצה אל הקצה ועוברת כולה על האונה הזאת הנכנסת בגומא כשנפחין את הריאה אם נעשית הסרכא קצרה או אפ"י בצמצום נעשית שוה טריפה משום דאמרי' שע"י ניפוח הריאה שמרחפת תדיר ללב תתפרק וכיון שכן טריפה.

(עי' יו"ד סי' ל"ט ס"ט). ואם הסרכא היא רחבה מאד באופן כזה כשירה משום דליכא למיחש שמא תתפרק דהרי היא רחבה מאד ע"כ מ"כ בכתבי א"א ז"ל על נייר חלק ובי"ד סי' ל"ה דין ד' בהגה בדין כשיש גומא תחת הפיצול דכתב הרב המגיה דכשירה משום דאינו עתיד להתפרק כתב א"א ז"ל וז"ל כיון דטרפות זה הוזכר בגמרא אין לנו להכשירו בטעמים מן הראש כמו שכתב הרב בעל ההגה דמי הגיד לנו דטעם היתרת הוא מפני

שעתיד להתפרק וזה אינו עתיד ואין לך בטרפיות אלא מ"ש חכמים בין להקל בין להחמיר עכ"ד ונ"ל דהא דכתב הוא חומרא בעלמא לבהמה דגוי אבל לבהמת ישראל כשירה וראוי הוא הרב המגיה לסמוך עליו כי רוב חכמתו ושלמות לימודו בכל החכמות ידוע ומפורסם ממעשיו וזה מוכרח אני לומר כי היכי דלא תיקשי דידיה אדידיה ולא יאמרו לו ולדידך מי ניחא מ"ש בהא דאם יש סרכא מן הקצה אל הקצה ודו"ק: רצ"ה) שאלת ממני אודיעך דעתי בבתי החזקות שיש ליהודים בבתי הגוים שהיהודי מקדים לו מעות בשכירות ושוכר בהם פועלים תחת ידו לבנות ובשביל כך מוזיל גביה הגוי אם מותר שיבנו בשבת: תשובה דעתי בזה שאפ"י שהיה דין קרקע בחזקות כיון דאיכא יד גוי באמצע הכל יודעין דבשל גוי הוא בונה ואדעתא דידיה עביד ולא אדעתא דישראל ולא שליחותיה דישראל קעביד.

אבל מה אעשה ולא כך קבלתי וראיתי מעשים בכל יום בע"ק ירושלם תו' שרבתי ורבני העיר היו מחמירין בדבר ומונעים לישראל בעל החזקה מאחר דהיו רואין שהגוי בעל החצר יעשה כל מה שיאמר לו הישראל ובפרט אם ירצה אותו במתן בסתר לא יסרב בדבר ואין בידי כח לשנות לך הפך מזה כי טעמא דמסתבר הוא להרחיק לזות שפתים דלאו כוליה עלמא דינא גמירי וראויה היא שבת (עי' שער"ת סי' רמ"ד ס"ק ה'): תמו הלכות קטנות ח"א בסי' רצה הקב"ה לזכות את ישראל וכו' הוא ברחמיו יתרצה למען שמו אלי לתת את חלקי מאוהבי שמו ותורתו ויטע בלבי אהבתו ויראתו ויראני אותו ואת נוהו שמח וטוב לב נס"ו: